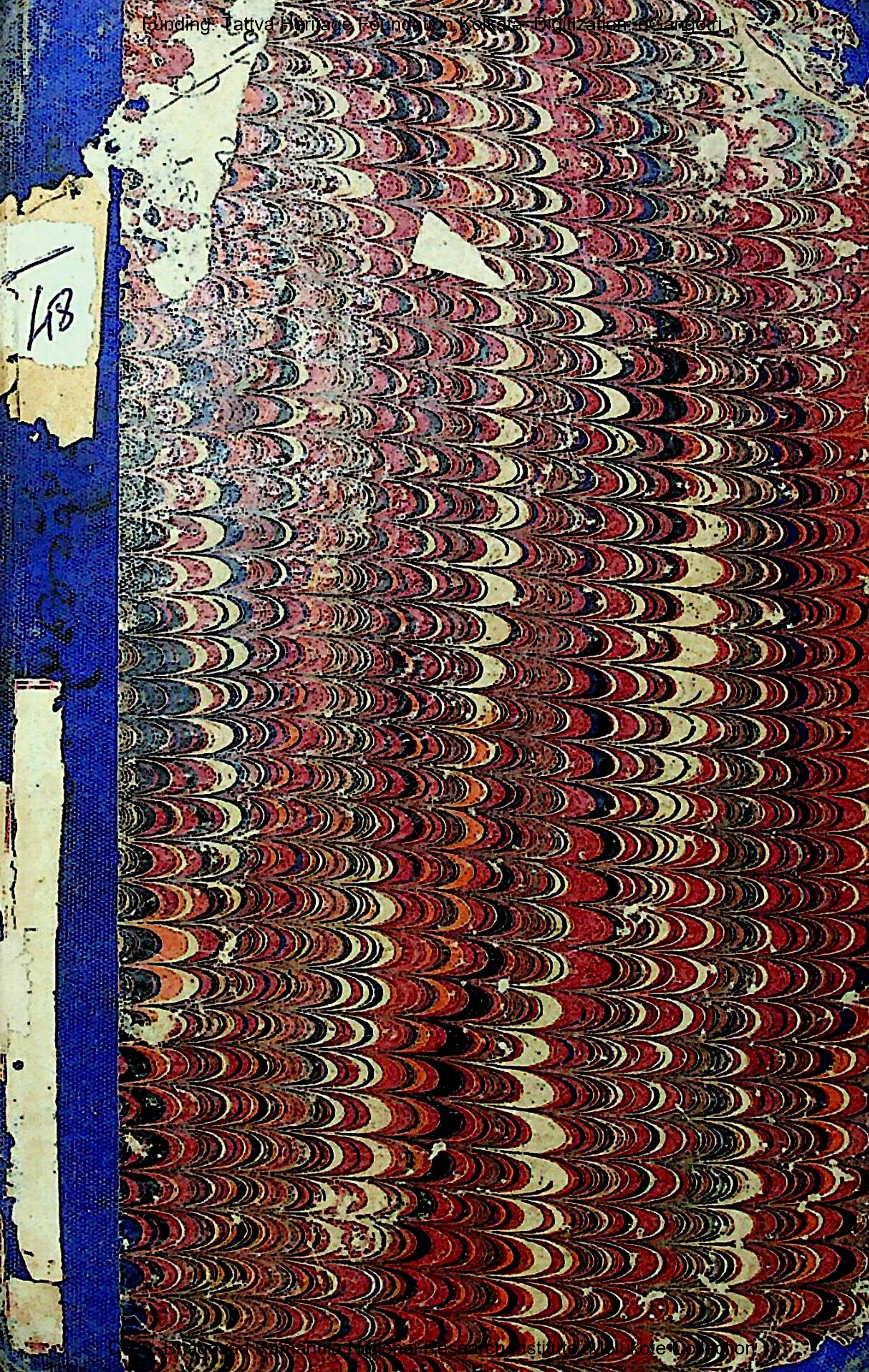

22

२१·४०

40

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

శ్రీభట్టమురారిప్రణీతంబైన

అనర్ఘరాఘవమను నాటకము

ఇది

వంగీపురం- రామకృష్ణమాచార్యులచేఁ

బండితసాహాయ్యంబునఁ

బరిష్కరింపఁబడి

శ్రీసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

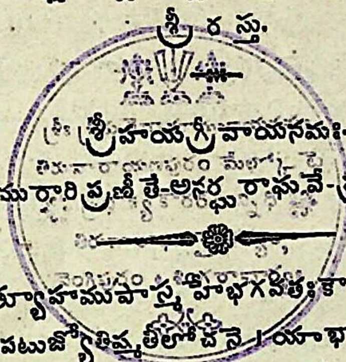
ముద్రింపఁబడి

వంగీపురం- రంగాచార్యుల చేతఁ

బ్రచురింపఁబడియె

౧౮౭౧ - సంవు మార్చి నెల

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః.

భట్టమురారిప్రణీతే-అనర్ఘరాఘవే-ప్రథమోంకః.

ప॥ నిష్ప్రత్యూహముపాస్మహే భగవతః కౌమోదకీలక్ష్మణః కోకప్రీతిచకోరపారణపటుజ్యోతిష్మతీ లోచనే। యాభ్యామర్ధవిబోధ ముగ్ధమధురశ్రీరర్ధనిద్రాయితో నాభీపల్వల పుండరీకముకుళః కంబోస్సపత్నీకృతః॥ ౧॥ అపిచ॥ ప॥ విరమతిమహాకల్పే నాభీపథైకనికేతనస్త్రిభువనపురశ్శిల్పీయస్యప్రతిక్షణమాత్మభూః। కిమధికరణం కీదృక్కస్య వ్యవస్థితిరిత్యసావుదరమవిశద్ద్రష్టుంతస్మై జగన్నిధయేనమః॥౨॥ నాంద్యంతేసూత్రధారః॥ గ॥ భోభోలవణోదధి వేలావనాళీతమాలకందళస్య త్రిభువనమౌళిమండనమహానీలమణేః కమలాకుచకలశకేళికస్తూరికా పత్రాంకురస్య భగవతః పురుషోత్తమస్య యాత్రాయాముపస్థానీయాస్సభాసదః- కుతశ్చిద్ద్వీపాంతరాదాగతేనకలహకందళనామ్నాకుశీలవాపశదేనరౌద్రబీభత్సభయానక భూయిష్ఠం కమపిప్రబంధమభినయతానిత్యం కిలాయముద్వేజితోలోకః- తత్ కస్యచిదభిమతరసభాజః ప్రేక్షణికస్యప్రయోగానుజ్ఞయా నాట్య వేదోపాధ్యాయ బహురూపాంతేవాసీ మధ్యమదేశీయస్సుచరితోనామ భరతపుత్రోహం భవద్భిరనుగృహ్యే॥ యతః॥ ప॥ ప్రీతిర్నామసదస్యానాంప్రియారంగోపజీవినాం। జిత్వాతదపహర్తారమేషప్రత్యాహరామితాం॥ ౩॥ ఆకాశేకర్ణందత్వాకింబ్రూథ-వైదేశికోభవానసమగ్రపాత్రఃకథమీదృశేకర్మణిప్రగల్భతఇతి-విహస్యసప్రశ్రయమంజలింబధ్వా- హంతభోః కిమేవ ముదీర్యతే భవద్విధానామారాధనేప్రవృత్తిరేవ పాత్రాణి సమగ్రయిష్యతి॥ యతః॥ ప॥ యాంతిన్యాయప్రవృత్తస్య తిర్యంచోపిసహాయతాం। అపంథానంతుగచ్ఛంతంసోదరోపివిముంచతి॥ ౪॥ పునఃకర్ణం దత్వాకాశేకింబ్రూథ తర్హిప్రహీయతామస్మాభిఃపత్రికేతి-ప్రవిశ్యనటః-పత్రికాందదాతి॥సూ॥

గృహీత్వా వాచయతి- యత్రసమస్తపురుషార్థస్యందిని ॥ ప ॥ చేతశ్శుక్తికయా నిపీయశతశశ్శాస్త్రామృతానిక్రమాద్వాంతైరతురమూర్తిభిస్సుకవినా ముక్తాఫలైర్గుంభితాః। ఉన్మీలత్కమనీయనాయకగుణగ్రామోపసంవర్ణన ప్రౌఢాలంకృతయో లుఠంతి సుదృశాం కంఠేషు హారస్రజః॥ ౫॥ ప॥ తస్మైవీరాద్భుతారంభగంభీరోదాత్తవస్తవే। జగదానందకందాయసందర్భాయత్వరామహే॥ ౬॥ ఇతివిమృశ్యసస్మితం ॥ స॥ మారిషరామాయణమితిశృణోషి తత్రభవతఃకవితావతారప్రథమతీర్థస్యవల్మీకజన్మనో మహామునేస్సరస్వతీ నిర్యాసో యశశ్శరీరమిక్ష్వాకూణాం ॥నటః॥ అథకిం॥ సూ॥ స ॥తత్ప్రతిబంధప్రబంధానుబంధినీపరిషదాజ్ఞా ॥ నటః॥ విహస్య॥ స ॥ అహోసకలకవిసార్థసాధారణీఖల్వియం వాల్మీకీయా సుభాషితనీవీ॥ సూ ॥ మారిషకిముచ్యతే ॥ ప ॥ అపికథమసౌరక్షో రాజస్తతాప జగత్త్రయీమపి కథమభూదిక్ష్వాకూణాంకులే గరుడధ్వజః। అపికథమృషేర్దివ్యావాచఃస్వతఃప్రచకాశిరేసుచరితపరీపాకస్సర్వప్రబంధకృతామయం॥ ౭॥ తత్రాపితావన్నిరూపయామిరూపకమభిరూపమీదృశం - ముహూర్తమివ స్థిత్వాస్మరణమభినీయసోల్లాసం॥ స॥ అస్తిమౌద్గల్యగోత్రసంభవస్య మహాకవేర్భట్టశ్రీవర్ధమానతనుజన్మనః తంతుమతీనందనస్యమురారేః కృతిరభినవమనర్ఘరాఘవం నామనాటకం తత్ ప్రయుంజానాస్సామాజికానుపాస్మహే- విచింత్యసహర్షం - అహోఖల్వియంరమణీయాసామగ్రీ పరిషదారాధనస్య - కథం॥ ప ॥ మద్వగ్యార్రసపాఠగీతిగతిషు ప్రత్యేకముత్కర్షిణో మౌద్గల్యస్య కవేర్గభీరమధురోద్గారాగిరాం సూక్తయః। ధీరోదాత్తగుణోత్తరో రఘుపతిః కావ్యార్థబీజంమునిర్వాల్మీకిః ఫలతిస్మయస్యచరితస్తోత్రాయదివ్యాగిరః॥ ౮॥ స ॥ అయంతు ప్రాచేతసీయం కథావస్తుబహుభిః ప్రణీతమపి ప్రయోక్ష్యమాణో నాపరాధ్యతిశ్రోత్రియపుత్రః- పశ్య॥ ప॥ యదిక్షుణ్ణంపూర్వైరితిజహతి రామస్యచరితం గుణైరేతావద్భిర్జగతిపునరన్యోజయతికః। స్వమాత్మానం తత్తద్గుణగరిమగంభీరమధురస్ఫురద్వాగ్బ్రహ్మాణః కథముపకరిష్యంతికవయః॥ ౯॥ స॥ ఉపక్రమమాణశ్చసకవిః స్వనిర్భాసిత శబ్దబ్రహ్మాణమాచార్యం ప్రాచేతసంగి

రాంచ దేవతాముపశ్లోకితవాన్ ॥ ప ॥ తమృషింమనుష్యలోకప్రవేశవి
శ్రాంతిశాలినంవాచాం । సురలోకాదవతరణప్రాంతరఖేదచ్ఛిదంవం
దే॥ ౧౦॥ ప ॥ ధాతుశ్చతుర్ముఖీకంఠశృంగాటకవిహారిణీం। నిత్యప్రగల్భ
వాచాలాముపతిష్ఠే సరస్వతీం॥ ౧౧॥ నటః ॥ సహర్షం ॥ గ ॥ భావత
స్త్రిస్తూయతాం- అస్యహిమౌద్గల్యాయనాన్వయమూర్ధన్యస్యముర
రినామధేయస్యబాలవాల్మీకేర్వాఙ్మయమమృతరసనిష్యందికందళయ
తికౌతుకంమే॥సూ ॥ మారిషస్థానే భవతఃకుతూహలం నన్వీదృశమేవైత
త్ ॥ ప॥ తత్తాదృగుజ్జ్వలకకుస్థకులప్రశస్తి సౌరభ్యనిర్భర గభీరమనోహ
రాణి। వాల్మీకివాగమృతకూపనిపానలక్ష్మీ మేతానిబిభ్రతిమురారికవేర్వ
చాంసి॥ ౧౨ ॥ నేపథ్యేధ్రువాగీయతే ॥ దిణకరకిరణుంకేరోవ ఆఅరోకో
విజీవలోఅంస । కమళముఉళకవాళి గఅమహుఅరకంఢణవిఅఢో ॥
౧౩ ॥ ఛా ॥ దినకరకిరణోత్కరఃప్రజాగరఃకోపిజీవలోకస్య । కమలము
కుళాంకపాళీగతమధుకరకర్షణవిదగ్ధః ॥ సూ ॥ ఆకర్ణ్యకథముపక్రాం
తమేవనర్తకైః॥ గ ॥ యదియందశరథోత్సంగాత్ రామభద్రాకర్షి
ణోవిశ్వామిత్రస్య ప్రావేశికీధ్రువాగీయతే - పురోవలోక్య ససంభ్ర
మం॥ గ॥ అయెఅత్రైవతత్రభవతః కమలయోనిజన్మనోమునేరాయత
నాత్ ప్రతినివర్తమానేనఋత్విజా వామదేవేనకిమపి తద్వాచికమభిధీ
యమానోమహారాజోదశరథస్తిష్ఠతి - తదేహి నద్వయోస్తృతీయేనభవి
తవ్యం-ఆవామప్యనంతరకరణీయాయసజ్జీభవావఇతినిష్క్రాంతౌ ॥

ఇతిప్రస్తావనా

తతఃప్రవిశత్యుపవిష్టోదశరథోవామదేవశ్చ ॥ దశ ॥ గ ॥ అహహా
బహుధాశ్రుతమపిభగవతోవసిష్ఠస్యానుశాసనం నవం నవమివప్రమోద
యతిమాం ॥ వామ॥ ప ॥ మధుకైటభదానవేంద్రమేదఃప్లవవిస్రామిష
మేవమేదినీయం । అధివాస్య యదిస్వకైర్యశోభిశ్చిరమేనాముపభుంజ
తేనరేంద్రాః ॥ ౧౪॥ దశ॥ సస్మితం- ఋషేవామదేవ ॥ ప ॥ తస్యాజ్ఞ
యైవపరిపాలయతఃప్రజామే కర్ణోపకంఠపలితంకరణీజరేయం। యద్గ
ర్భరూపమివమామనుశాస్తిసర్వమద్యాపితన్మయిగురుర్గురుపతుపాతః॥

౧౫॥ వామ॥ మహారాజ కిముచ్యతే॥ గ ॥ సమానవృత్తేరపి కస్యచిత్క్వ
చిదేవతారామైత్రీ - తథాపి హితత్రభవాన్॥ ప॥ సాధారణో రఘూణాం
గురుర్భవన్నపి విశేషదృష్టిస్తే। నామోదయతి కిమిందుః కుముదం పునరస్య
సర్వస్వం॥ ౧౬ ॥ దశ ॥ గ ॥ వామదేవమమహిగురువచనశ్రవణతృష్ణా
మంకుశీకరోతి శ్రోత్రవృత్తిరింద్రియాంతరానుసారిణో హృదయగజ
స్య- తన్నకించిదపరమవశిష్యతే॥ వామ॥ మహారాజన్నిశ్శేషమభిహితం-
ఇమాంతు సర్వసందేశసంగ్రహకారికామతిప్రయత్నేన భగవాన్ భవం
తమనుస్మారయతి॥ దశ॥ సాదరమవహితోఽస్మి- కిమాజ్ఞాపయతి॥ వామ॥
ప॥ హుతమిష్టంచ తత్తంచ ధర్మశ్చాయంకులస్య తే। గృహాత్ప్రతినివర్తం
తే పూర్ణకామా యదర్థినః॥ ౧౭ ॥ దశ॥ సుష్ఠుకృతం శిరస్యాచార్యవ
చనం- కించ॥ ప ॥ అస్మద్గోత్రమహత్తరః క్రతుభుజామద్యాయమాద్యో
రవిర్యజ్వానో వయమద్య సా భగవతీ భూరద్య రాజన్వతీ। అద్య స్వంబహు
మన్యతే సహచరైరస్మాభిరాఖండలో యన్నైతావదరుంధతీపతిరపి స్వే
నానుగృహ్ణాతి నః॥ ౧౮॥ వామ॥ గ ॥ సహజానుభావగంభీరమహిమానో
యూయమేవ తాదృశాయ యశసే కేవలంతు వయముపదేష్టారః॥ ప॥ ఉన్ని
ద్రయతి హి కుముదాకరమశరన్నిశానిశాతనిస్తుషోఽపి తుషారకిరణః। సపునః
కిముచ్యతే భగవాన్ద్వితీయపరమేష్ఠీ వసిష్ఠః॥ ౧౯ ॥ ప॥ ఇదం వో యాజ్యానా
ముదితముదితం యత్కులమభూద్యదిష్టంవా కుర్వన్నకృత సగరః పూ
ర్ణముదధిం। అసౌ తే పూర్వేషాం సుచరితపతాకా యదమరస్రవంతీ క్షి
తౌ స్వయం త్రిభువనగురోస్తస్య విభవః॥ ౨౦॥ కించ॥ ప ॥ కౌశికస్వీకృత
స్యాపి యదాజ్ఞాతిక్రమాదభూత్ । త్రిశంకోరుపభోగాయ నద్యౌరపి న
భూరపి॥ ౨౧॥ ప్రవిశ్య ప్రతీహారః॥ ౨ జయతు దేవః - భగవాన్ కౌశికో
ద్వారమధ్యాస్తే ॥ దశ॥ కః కోఽత్ర భోః ౨॥ వామ ॥ అహముపేత్య శ్రౌతే
న విధినా పురస్కృత్య ప్రవేశయామి తపోనిధిం - ఇతి ప్రతీహారేణ సహ ని
ష్క్రాంతః॥ దశ॥ ప ॥ యః క్షత్రదేహం పరితత్యజ తం తైస్తపోమయైర్బ్రా
హ్మణముచ్చకార। పరోరజోభిస్స్వగుణైరగాధస్స గాధిపుత్రోఽపి గృహా
నుపైతి॥ ౨౨॥ తతః ప్రవిశతి వామదేవోపదిశ్యమానవర్త్మా విశ్వామిత్రః॥
శై ॥ సఖే వామదేవ కథయసి త్వమద్యైవ వసిష్ఠాశ్రమాదాగతోఽస్మీతి -క

చ్చిత్ కుశలీ తావదరుంధతీనామ్నా తపోమయేనజ్యోతిషా సహచరితధర్మా
తత్రభవాన్మైత్రావరుణిః॥ వామ॥ విశేషేణపునరద్యయాజ్యకులము
పతిష్ఠమానే చిరంతనప్రియసుహృది కౌశికే॥ విశ్వా॥ సఖే వామదేవాచిరే
ణ దశరథో ద్రష్టవ్య ఇతి సర్వమనోరథానాముపరివర్తామహే॥ వామ॥
గ॥ సవినయం- భగవన్ కుశికనందన ధన్యః ఖల్వయం రాజా సావిత్రః- య
మేనమనురుంధతే భవంతో౽పి॥ విశ్వా॥ సఖే ధన్య ఏవాయం॥ ప॥ నమ
న్నృపతిమండలీమకుటచంద్రికాదుర్దిన స్ఫురచ్చరణపల్లవ ప్రతిపదోక్త
దోస్సంపదా। అనేనసస్పృజేతరాంతురగమేధముక్తభ్రమత్తురంగఖుర
చంద్రకప్రకరదంతురా మేదినీ॥ ౧౩॥ పురో౽వలోక్య సహర్షం॥ ప॥ చిరా
దక్షిణో జాగర్త్యంశమయతి సమస్తాసురవధూకచాకృష్టిక్రీడాప్రసభసుభ
గంభావుకభుజః। త్రిలోకీజంఘాలోజ్జ్వలసహజతేజా మనుకులప్రసూతి
స్సుత్రామ్ణో విజయసహకృత్వా దశరథః॥ ౧౪॥ గ॥ ఇయమేతేనపీయూ
షతుషారశీకరాసారవర్షిణీ సుజనసంవాదకౌతుకమేఘరేఖా పౌరస్త్యై
నైవమరుతాలోకనాథేన సహ ప్రశిఖరీక్రియతే॥ వామ॥ గ॥ భగవన్ అద్య
దిలీపకులకుశలకర్మకల్పలతానవాంకురగ్రంథిభిరుద్గీర్యంతే కిసలయాః-
యదత్రభవానపి త్రిభువనసనాతనగురురేవమస్మైనరేంద్రాయస్పృహ
యతి- ఇతి పరిక్రామతః॥ దశ॥ సహర్షసంభ్రమమాసనాదుత్థాయ ఉ
పసృత్య చ భగవన్ కుశికనందన ఐక్ష్వాకః పఙ్క్తిరథో౽భివాదయతే-
విశ్వా॥ స్వస్తి భవతే సపరివారాయేతి- సర్వే యథోచితముపవిశంతి॥ ద
శ॥ సప్రశ్రయం భగవన్ విశ్వామిత్ర॥ ప॥ కచ్చిత్తాపోంతారభాజాంభవ
తి పరిభవః కో౽పి శౌవాపదో వా ప్రత్యూహేన క్రతూనాం నఖలుమఖభు
జో భుంజతే వా హవీంషి। కర్తుం వా కశ్చిదంతర్వసతి వసుమతీదక్షిణస్స
త్రతంతుర్యత్సంప్రాప్తో౽సి కిం వా రఘుకులతపసామీదృశో౽యం వివర్తః॥
౧౫॥ విశ్వా॥ విహస్య॥ ప॥ జనయతి త్వయి వీరదిశాంపతీనపి గృహాంకణ
మాత్రకుటుంబినః। రిపురితి శ్రుతిరేవ నవాస్తవీ ప్రతిభయోంతతిరస్తికు
తస్తు నః॥ ౧౬॥ అపిచ॥ ప॥ దత్తేంద్రాభయదక్షిణాద్భుతభుజాసంభార
గంభీరయా త్వద్వృత్త్యా శిథిలీకృతస్త్రిభువనత్రాణాయ నారాయణః।
అంతస్తోషతుషారసౌరభమయా శ్వాసానిలాపూరణ ప్రాణోత్తుంగభు

జంగతల్పకఘునాథ ద్రేణనిద్రాయతే॥ ౨౭॥ దశ॥ సవైలక్ష్యస్మితం-భ
గవన్ విశ్వామిత్ర॥ గ॥ అభ్యమిత్రీణస్య తత్ర భవతశ్శునాసీరస్య నాసీర
పూరకేణ పదాతిపరమాణునా మయాపి కదాచిదుద్ధృతం ధనుః- తస్మాదలో
కమలీకలోకప్రవాదో భగవంతమాప్యాయయతి। విశ్వా॥ సోత్ప్రాస
స్మితం॥ వ॥ త్రైలోక్యాభయలగ్నకేన భవతా వీరేణ విస్మారిత స్తజ్జీమూ
తముహూర్తమండనధనుఃపాండిత్యమాఖండలః। కించాజప్రముఖాపి
తేన హావిషాసంఫుల్లమాంసోల్లసత్సర్వాంగీణవలీవిలుప్త నయన వ్యూ
హః కథం వర్తతే॥ ౨౮॥ వామ॥ విహస్య॥ గ॥ మహారాజ భూః కాశ్యపయథా
హ భగవాన్ కౌశికః - స్వయమనేకధా సుధర్మాయామధ్యక్షీకృత
మహామపి కించిద్బ్రవీమి ॥ వ॥ త్వయ్యర్ధాసనభాజి కిం నరగణోద్గీతై
ర్భవద్విక్రమైరంతస్సంభృతమత్సరోపి భగవాన్నాకారగుప్తాకృతీ। ఉ
న్మీలద్భవదీయదక్షిణభుజారోమాంచపిద్ధోల్లసద్బాష్పైరేవ విలోచనైర
భినయత్యానందమాఖండలః॥ ౨౯॥ దశ॥ సస్మితం-వామదేవత్వమపి భగ
వంతం విశ్వామిత్రమనుప్రవిష్టోసి॥ వ॥ ఏతస్మై సమరాంకణప్రణయి
నేతిస్మైతకః ప్రజ్వలద్దంభోళిద్యుతిమండలోద్భటభుజస్తంభాయ జంభార
యే। నిర్యద్భిర్బహిరేవ రోషదహనజ్యోతిస్ఫులింగైరివ స్వైరజ్యద్భిరపి
తుభ్యం స్పృహయతే నోదాగ్న్యమస్త్రం ద్విషాం॥ ౩౦॥ విశ్వా॥ దశరథస్య
బాహుశిఖరమాస్ఫాలయన్ రాజర్షే వసిష్ఠశిష్య॥ వ॥ సంవృత్తో యం య
దీతవ భుజచ్ఛాయయా సంప్రతీంద్రో నిర్విఘ్నశ్రీరియమభినవా కీదృశీ
తే ప్రశస్తిః। ఇక్ష్వాకూణాం లిఖితపరితాస్స్వర్వధూగండభిత్తిక్రీడాప
త్రప్రకరమకరీపాంశుపాల్యం హి వృత్తిః॥ ౩౧॥ దశ॥ గ॥ భగవన్ సర్వా
ద్భుతనిధే భవంతముక్తిప్రత్యుక్తికయానుగంతుమపి కే వయం - ఏవం కిల
త్రిశంకుసంకీర్తనోపాఖ్యాన పారదృశ్వానః పౌరాణికాః కథయంతి॥
వ॥ తాత్రిహోత్రం పి త్రిదశపరిషన్మౌళిమాణిక్యమాలా బాలాదిత్య ప్రకరకి
రణస్మేరపాదారవిందే। ప్రాచీమేనాం భువనరచనామన్యథా నిర్మమా
ణే కార్పణ్యోక్తిస్త్వయి రచితవానంతరాయం మహేంద్రః॥ ౩౨॥ విహ
స్య॥ వ॥ జవాదారాద్ధుం త్వాముపనమతి వర్గాదివిషదామపవ్యస్తోమం దై
రజనిరథహాం సైంహికమలభూః। నియచ్ఛామో జిహ్వాం నతవచరితేభ్యః కిము

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

తతేసుధాసధ్రీచీనామతిపతతివాచామవసరః ॥ ౩౩ ॥ అంజలింబధ్వా॥
గ॥ భగవన్ ప్రసీద తావదుత్తరోత్తరేషాం మహోత్సవానాం కదాఖిద
పినతృప్యంతి పుంసాం హృదయాని- యదియం త్వదుపస్థానసులభసంభావ
నాతిప్రసంగసంగీతనర్తకీ మే చిత్తవృత్తిర్నియోగానుగ్రహాయ స్పృ
హయతి ॥ విశ్వా ॥ ఐందుమతేయ - కిమన్యన్నియోజ్యం ॥ ప॥ నిర్ము
క్తశేషధవళైరచలేంద్రమంథ సంక్షుబ్ధదుగ్ధమయసాగరగర్భగౌరైః॥ రా
జన్నిదం బహుళపక్షదళన్మృగాంక చ్ఛేదోజ్జ్వలైస్తవ యశోభిరశోభి వి
శ్వం॥ ౩౪॥ పునరిదానీమపి ॥ ప॥ యశస్తోమానుచ్చైరుపచినుచకోరప్రణ
యినీ రసజ్ఞాపాండిత్యద్విగుణశశిధామభ్రమకరాన్। అపిత్వత్తేజోభిస్త
మసిశమితేరత్నుతు దిశామసౌ యాత్రామైత్రీం నభసి నితరామంబరమ
ణిః॥ ౩౫॥ గ॥ కింతు కలిపయదివసానాయుధసధ్రీచా రామభద్రేణ సన్ని
హితవైతానక్రియాణామస్మాకమాశ్రమపదం సనాథీకరిష్యతే- అపిచ॥
ప॥ మధ్యేకృత్యఘసంధినోతిజలధిస్సైరంబుభిర్మేదినీం హంతిస్వైః
కిరణైస్తమిస్రమరుణం కృత్వాంతరాళేరవిః। త్వం రామాంతరితశ్చపా
లయనిజైరేవప్రతాపైః ప్రజా మీదృక్కోఽపి పరోపకారసుహృదామేష
స్వభావోహి వః॥ ౩౬॥ కించ॥ దృష్టస్సాగ్రాదసురవిజయానాకినాం చక్ర
వర్తీ మాత్స్యోన్యాయః కథయతి యథా వారుణీదండనీతిః । పాతాళే
ద్రాగహిభయమథాస్త్యేవనిత్యానుషక్తం తన్నః పుణ్యైరజనిభవతా వీ
రరాజన్వతీభూః ॥ ౩౭॥ దశ॥ సవిషాదం- స్వ॥ గ ॥ కథమిదమస్మాకం
సకలలోకశోకశంకూద్ధరణశీతళేభ్యః కౌశిక పాదేభ్యో రామభద్ర ప్ర
వాసవైమనస్యముత్పత్స్యతే - దృష్టం వా నిశ్శేషామృతనిష్యందినీనా
మిందుకిరణకందళీనాంకములినీనిమీలనమాతంకస్థానం- విమృశ్య - కాగ
తిః- ప్రకాశం ॥ ప॥ కూర్మరాజభుజగాధిపగోత్రగ్రావదిక్కరిభిరేక
ధురీణః । మాం ప్రసూయ కథమద్యవిగీతో హాపరార్థవిముఖో రఘువం
శః॥ ౩౮॥ విశ్వా॥ గ॥ రాజర్షే మమకారో హి రాజపుత్రేషు రాజ్ఞాముప
లాలనక్లేశాయ కేవలం- ఉపయోగస్తు ప్రజానాం- యథైతత్॥ ప॥ కష్టా
వేధవ్యథాకష్టో నిత్యం చ వహనక్లమః । శ్రవణానామలంకారః కపోలస్య
తు కుండలం॥ ౩౯॥ దశ॥ సవినయోపరోధం ॥ గ ॥ భగవన్ పరమనుగృహీ

తావయమేవాత్రిభవతా-సంభావ్యమానాః- కింతుపునరకృతాస్త్రైః క్షీ
రకంఠశ్చమేవతోఽయమితిప్రముగ్ధోఽస్మి॥ విశ్వా॥౧॥ విహస్యసఖెత్రిభ
వంతంమైత్రావరుణిమృషింపురోధాయచరితబ్రహ్మచర్యస్య ధనుర్వేద
సంస్కారాస్త్రావదస్యభృశాశ్వప్రసాదాదస్మాస్వాయతంతే ॥ దశ ॥
సవినయోపరోధం॥ ౧ ॥ భగవన్నుచ్ఛ్వసితమపిరఘురాజబీజానాంత్వ
దాయత్తమేవ- కిముతకార్ముకవిద్యాసంప్రదాయః - శంకేసహస్రకి
రణకులైకపక్షపాతేనైవసహస్రపరివత్సరాన్ భగవంతంభృశాశ్వము
పాసీనోదివ్యాస్త్రగ్రంథమధ్యగీష్ఠాః॥ విశ్వా॥ ౧ ॥ అలంచతేరామభ
ద్రేపిబాలోఽయమితి సంభావనయా ద్యావాపృథివ్యోస్తిమిరతిరస్కర
ణింతరణిరణుతరోఽపి నిజతేజసాతిరస్కరోతి॥ దశ॥ భగవన్కుశికనందన
కస్యతాదృశీతలినా జిహ్వయా త్వామపిబ్రువాణమధరోత్తరేణప్రతి
సంధత్తే-అపవార్య-వామదేవ ఏవమత్రిభవాన్ కౌశికోబ్రవీతి॥ వామ॥
రాజర్షేకిమత్రప్రష్టవ్యావయం॥ ప॥ కౌశికోఽర్థీభవాన్దాతారక్షణీ
యోమహాన్క్రతుః। రక్షితారామభద్రశ్చేదనుమన్యాసుహేవయం॥
౨౦॥ అపిచ॥ ప॥ జగతీభారఖిన్నానాంవిశ్రామోభవతామయం। య
ద్యథాకామసంప్రాప్తిప్రీతార్థిముఖదర్శనం॥ ౨౧ ॥ కించ॥విశేషేణ
చ॥ ప॥పూరయితుమర్థికామాన్మైత్రావరుణేనగోత్రగురుణాత్రే।సం
దిశతాసందిష్టస్సమాధిదృష్టస్సఏవార్థః॥ ౨౨॥ దశ॥ ఏవమేతత్॥ ప॥
ధ్యానమయదృష్టిపాతప్రముషితకాలాధ్వవిప్రకర్షేషు। విషయేషునై
ష్ఠికానాంసర్వపథీనామతిక్రమతే ॥ ౨౩॥ విమృశ్య॥ప॥ క్రియాణాంర
క్షాయైదశరథముపాస్థాయవిముఖమునౌవిశ్వామిత్రేభగవతిగతేసంప్ర
తిగృహాన్ । తపోలేశక్లేశాదుపశమితవిఘ్నప్రతిభయే ప్రవృత్తేవాయ
జ్ఞేరఘుకులకథైవాస్తమయతే॥ ౨౪ ॥ మునింప్రతిజగద్గురోగాధినందన॥
ప॥ త్వంచదీక్షిష్యమాణోమేరామభద్రంప్రతీక్షసే । తన్నఃపతివ్రతా
వృత్తిమియంచరతిమేదినీ॥౨౫॥ నేపథ్యాభిముఖమవలోక్యకఃకోఽత్రభోః-
ప్రవిశ్యదౌవారికః॥ ౧ కిమాజ్ఞాపయతిదేవః॥ దశ ॥ఆహూయతాంరా
మభద్రః॥ వామ॥లక్ష్మణశ్చ॥ దశ॥ సస్మితం॥ ౧॥ పృథక్ప్రియత్వాన్నాపే
క్షేన్నాయమర్థః -నఖలుప్రకాశమంతరేణతుహినభానుర్జిజీహీతే.- దౌ

వారికొనిష్క్రాంతః - తతః ప్రవిశతో రామలక్ష్మణౌ ॥ రామః॥ సహర్ష
స్మితం॥ ప॥ సురాధీశక్రోధాజ్జగదపరథాకర్తుమపరేపురాణబ్రహ్మాణో
భువనపితరస్సత్తచకృతాః॥ ధృతాస్తుష్టేనామీ బహిరపిచ వైశ్వానరప
థాత్ర్పథాపారాణీయశ్చరితమితిహస్మప్రథయతి॥ ౪౪ ॥ గ॥ కథంసోపిభ
గవానస్మాభిరుపచరిష్యతఇతిపరిక్రామన్ పురోవలోక్యహర్షాతిశయంని
రూపయన్ నూనంవినయవినమ్రయోః తాత వామదేవయోః తృతీయా
ప్రశాంతపావనీయమాకృతిస్సభగవాన్ విశ్వామిత్రోభవిష్యతి॥ లక్ష్మ
ణః॥ సాశ్చర్యస్మితం ఆర్య॥ ప॥ అయమయమీదృశప్రశమవిశ్వసనీయత
నుర్భువనభయంకరీఃకథమధత్త రుషోపి మునిః । స్థితమిదమేవ వామృదు
మనోజ్ఞతుషారతమాస్తమసిసతిజ్వలంతిసహైవమహౌషధయః॥ ౪౫॥
రామః॥ వత్సలక్ష్మణఎవందురవగాహగంభీర చరితాశ్చిత్రీయంతేమహాం
తః॥ అపిచ ॥ ప॥ వ్రతవిహితకరీభిరప్సరోభి స్సహజగదస్య నిగృహ్ణతోగృ
ణంతి । నమదమరశిరః కిరీటరోచిర్ముకులితరోష తమాంసి చేష్టితాని ॥
౪౬॥ వామదేవః॥ దృష్ట్వా సహర్షం- కథమాగతో రామభద్రః-మునిం
ప్రతిభగవన్ ॥ప॥ బ్రహ్మజ్యోతిర్వివర్తస్యచతుర్థాన్ దేహయోగినః॥ఋ
శ్యశృంగచరోరంశః ప్రథమోయంమహాభుజః॥ ౪౭॥ విశ్వా॥ గ ॥ సహ
ర్షసంభ్రమమవలోక్య వామదేవకిముచ్యతే ॥ ఆరణ్యకేషు ప్రకృష్టత
మంకిమపిబ్రాహ్మణ్యమృశ్యశృంగస్య - నకేవలమమునా వత్సేనబ్రహ్మ
ర్షిర్విభండకః పుత్రవతాంధురమారోపితః- రాజర్షిర్దశరథోపి॥ దశ॥
భగవన్నేవమేవ॥ విశ్వా॥ వామదేవంప్రతి॥ ప ॥ యెమైత్రావరుణింపు
రోహితవతోవంశేమనోర్జజ్ఞిరే తాస్తా వైనయికీః క్రియా విదధిరే యే
షాంతుయుష్మాదృశః॥ తేషామంచలమేషతేదశరథస్సంప్రత్యమీయెపున
ర్జాతాస్తైర్ధ్రువమృశ్యశృంగతపసామైశ్వర్యమిక్ష్వాకవః ॥ ౪౮॥ రామ
లక్ష్మణావుపసర్పతః॥ వామ ॥ వత్సౌభగవానశేష భువనమహనీయోమ
హామునిః ప్రణమ్యతాం- రామలక్ష్మణావుపసృత్య- భగవన్ విశ్వామిత్ర
స్థావిత్రౌ రామలక్ష్మణావభివాదయతే॥ విశ్వా॥ గ ॥ వత్సావాయుష్మం
తౌభూయాస్తామితి భుజాభ్యాంపరిగృహ్య సరోమాంచంనిర్వర్ణ్య- సబ
హుమానం- స్వ॥ ప ॥ వసిష్ఠో తైస్సూనైర్దధతి జగతామాభ్యుదయికీం

ధురం సంప్రత్యేతే దినకరకులీనాః క్షితిభుజః । గృహే మేషాం రామాదిభిర
పి కలాభిశ్చతసృభిః స్వయం దేవో లక్ష్మీస్తనకుతుకచారీ విజయతే ॥ ౪౯ ॥
కించ ॥ ప ॥ త్వం తాస్తాస్స్మృతవాన్ ఋచో దశతయీస్త్వత్ప్రీతయే యజ్వ
భిః స్వాహాకారముపాహితం హవిరపి త్రేతాగ్నిరాచామతి । త్వాం క్షీ
రోదజలేశయం క్రతులిహః పృథ్వీమవాతీతరన్నుద్వృత్తాద్దశకంధరప్ర
భృతయో నిగ్రాహితారస్త్వయా ॥ ౫౦ ॥ వామ ॥ సస్మితం- వత్సావయ
మత్ర భవాన్ భవంతౌ నేతుమాగతః ॥ రామలక్ష్మణౌ ॥ యదభిరుచితం భ
వతే తాతపాదాయ చ ॥ దశ ॥ తౌ సస్నేహముదాయ కౌశిక ఇత్యర్ధోక్తే
మన్యూత్పీడనిగృహ్యమాణకంఠో వామదేవస్య ముఖమీక్షతే ॥ వామ ॥
ఇమౌ తే రామలక్ష్మణావిత్యర్పయతి - విశ్వామిత్రస్సాదరం ప్రతిగృహ్ణాతి-
నేప- శంఖధ్వనిః ॥ వామ ॥ నిమిత్తమనుమోదయమానో దశరథముల్లాస
యతి- పునర్నేపథ్యే ॥ వైతాళికః ॥ సుఖాయ మాధ్యందినీసంధ్యా భవతు
దేవస్య- సంప్రతిహి ॥ ప ॥ కిరతి మిహిరే విష్వద్రీచః కరానతివామనీస్థల
కమలవద్దైహచ్ఛాయాజనస్యపి చేష్టతే । వనగజముఖోత్కీర్ణైర్ణై రాప్యైర
పి త్రిసరేణుభిశ్శిశిరమసృణామేణాః కచ్ఛస్థలీమధిశేరతే ॥ ౫౧ ॥ అపి చేదా
నీం ॥ గ ॥ పటీరతరుకోటరమధ్యమధ్యాసీనాః ॥ ప ॥ ప్రత్యుత్సరప్రస్రుతసుధా
రసనిర్విషాభిరాశీర్భిరప్యధికభూషితభోగభాజః । గాయంతి కంచుకవిని
ర్గతరోమహర్షస్వేదోర్మయస్తవ గుణానురగేంద్రకన్యాః ॥ ౫౨ ॥ వి
శ్వామిత్రః ॥ సఖా దశరథప్రియమపి తథ్యమాహ వైతాళికః ॥ ప ॥ మందో
ద్ధూతైశ్శిరోభిర్మణివరగురుభిః ప్రౌఢరోమాంచదండస్ఫాయన్నిర్మో
కసంధిప్రసరదవిగళత్సమ్మదస్వేదపూరాః । జిహ్వాయుగ్మాభిపూర్ణా
ననవివమసముద్గీర్ణవర్ణాభిరామం వేలాశైలాంకభాజో భుజగయువ
తయస్త్వద్గుణానుద్గృణంతి ॥ ౫౩ ॥ దశ ॥ సవైలక్ష్యస్మితమధోముఖస్తి
ష్ఠతి ॥ విశ్వామిత్రః ॥ గ ॥ ప్రత్యాసీదతి దీక్షాప్రవేశకాలః - తదేవంవిధ
మధురగోష్ఠీభంగనిష్ఠురాణాం ప్రథమే వయం తావద్భవితుమిచ్ఛామః ॥
దశ ॥ గ ॥ రామలక్ష్మణావవలోక్య బాష్పభరతరంగితలోచనో మునిం ప్రతి
భగవన్నిత్యర్ధోక్తే వాక్స్తంభం నాటయతి ॥ వామదేవః ॥ ససంభ్ర
మం- భగవన్ కుశికనందన సాధయ- శివాస్తే పంథానో వత్సయోశ్చ రామ

లక్ష్మణయోరిత్యుత్థాయ సర్వే యథోచితమాచరంతి॥ విశ్వా ॥ ఏవమా
స్యతాం భవద్భిరితి రాజపుత్రాభ్యామనుగమ్యమానో నిష్క్రాంతః॥ దశ॥
గ॥ దీర్ఘముష్ణం నిశ్వస్య - వామదేవనూనమిదానీమస్మానివ భంగవంత
మపి కౌశికమకారణవత్సలం వత్సలయతి వత్సో రామభద్రః ॥ ప॥ కచ్చిదస్మ
ద్వియోగార్తిదుఃఖీ సుఃఖాకరిష్యతి । అపూర్వవిషయాలోకసుఖీ వాసు
ఖయిష్యతి॥ ౫౪ ॥ వామ॥ రాజర్షే వయం కౌశికో వేతి కస్సపునరేషకిత్వా
విభాగో రామభద్ర మాధుర్యస్య పశ్య॥ ప ॥ యదిందోరన్వేతి వ్యసనము
దయం వానిధిరపా ముపాధిస్తత్రాయం జయతి జనికర్తుః ప్రకృతితా। అ
యంకస్సంబంధో యదనుహరతేతస్య కుముదం విశుద్ధాశ్శుద్ధానాం ధ్రువ
మనభిసంధి ప్రణయినః॥ ౫౫॥ దశ॥ విమృశ్యైవమేతత్ ॥ ప ॥ రత్నాక
రో జనయితా సహజశ్చ వర్గః కింకథ్యతామమృత కౌస్తుభపారిజాతాః। కిం
తైరచింత్యమిహ తత్పురనన్యదేవ తత్వాంతరం కుముదబంధురయం యదిం
దుః॥ ౫౬॥ గ॥ పురోవలోక్య కథంలోచనపథమతిక్రాంత స్సరామలక్ష్మ
ణో భగవాన్- తద్వయమపి వత్సప్రవాస దుర్మనసం దక్షిణకోసలేశ్వ
రదుహితరముపేత్య దేవీం సాంత్వయామః॥ ... ... *

ఇతి నిష్క్రాంతాస్సర్వే- ప్రథమోఽంకః

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః

భట్టమురారి ప్రణీతే-అనర్ఘరాఘవే-ద్వితీయోఽంకః

తతః ప్రవిశతి కుశానాదాయ యజమానశిష్యః- శి. ఆదిష్టోఽస్మి భగవ
తా కౌశికేన వేళోపలక్షణాయ- పురోవలోక్య- అయే ప్రభాత ప్రాయైవ
రజనీ॥ప॥ తమోభిః పీయంతే గతవయసి పీయూషవపుషి జ్వలిష్యన్మార్తాం
డోపలపటలధూమైరివ దిశః। సరోజానాం కర్షన్నళిమయమయస్కాంత
మణివత్తృణాదంతశ్శల్యం తపతి పతిరద్యాపి నరుచాం ॥ ౧॥ అపిచ ॥ప॥ జా
తాః పక్వపలాండుపాండుమధురచ్ఛాయా కిరస్తారకాః ప్రాచీ మంథర
యంతి కాశ్చనరుచో రాజీవజీవాతవః। లూతాతంతువితానవర్తులమితో

బింబం దధచ్చంద్రమాః ప్రాతః ప్రోషితరోచిరంబరతలాదస్తాచలం చుంబతి॥ ౨॥ సర్వతోవలోక్య॥ప॥ దిఙ్మండలీముకుటమండనపద్మరాగరత్నాంకురైః కిరణమాలిని గర్భితేపి । సౌఖ్యప్రసుప్తికమధువ్రతచక్రవాళవాచాలపంకజవనీ సరసాస్సరస్యః॥ ౩॥ అపిచ ॥ప॥ ప్రాచీవిభ్రమకర్ణికాః కమలినీసంవర్తికాస్సంప్రతి ద్విత్రో రమణీయమంబరమణేర్ద్యాముచ్చరంతే రుచః। స్తోకోచ్ఛ్వాసమపీదముత్సుకతయా సంభావయత్కోశాద్బహిర్నిష్క్రామద్భ్రమరౌఘసంభ్రమవశాదంభోజముజ్జృంభతే॥ ౪॥ అపిచ॥ ప॥ ఏకద్విత్రిచతుఃక్రమేణ గణనామేషామివాస్తం యతాం కుర్వాణాస్సముకోచయద్దశశతాన్యంభోజసంవర్తికాః। భూయోపిక్రమశః ప్రసారయతి తాః సంప్రత్యమూనుద్యతస్సంఖ్యాతుం సకుతూహలేవ నళినీ ఖానోస్సహస్రం కరాన్॥ ౫॥ కించ॥ ప॥ ప్రత్యాసన్నసురేంద్రసింధురశిరస్సిందూరసాంద్రారుణాయత్తేజస్త్రసరేణవో వియదితః ప్రాచీనమాతన్వతే। శంకే సంప్రతియావదభ్యుదయతే తత్త్వష్ట్రుటంకోన్మృజారజ్యద్బింబరజశ్ఛటావలయితో దేవస్త్విషామీశ్వరః॥ ౬॥ పురోవలోక్య॥ ౭ ॥ కథమిదముదయాచలమౌళిమాణిక్యమర్కమండలమద్యాపి నవిహాయస్థలమలంకరోతి - తదస్మద్గురోర్విత్రాయమానయజ్ఞస్య కులపతేః కౌశికస్యాదేశాత్సమిదాహరణాయప్రస్థితోస్మి - తత్త్వరిత తరంగచ్ఛామీతిపరిక్రామతి॥ ప్రవిశ్య సంభ్రాంతో వటుః - ఎ-అంఅసుణం సేవకిఏ అంచరిఅభీసణఅవంటఇ॥ ఛా ॥ఆర్యశుణ శ్రేపకిమప్యాశ్చర్యంభీషణంచవర్తతే॥ శున॥ సచమత్కారంపరివృత్య - సఖేపశుమేత్రక్రికిమాశ్చర్యంభీషణంచ॥ వశు ॥ రామోంతిఖంతియకుమాళ్లో ఆఅదోంతి సుణిఅకోదూహలేణ తిపేం ఖిమ ఖావతం ససాతవోవణ పేరదపడింఠి ఆపంధళపుంతిఆసంచ ఎంపమాణుసీభవిఅమహాసంముహాపరాపడిదా ॥ఛా॥ రామః ఇతి త్రైయకుమారఆగతఇతిశ్రుత్వా కౌతూహలేనతంప్రేక్షితుంధావతః సాతపోవనపర్యంతప్రతిష్ఠితా ప్రస్తరపుత్రికా సత్యమేవ మానుషీభూయ మమసమ్ముఖంపరాపతితా ॥ తపేంఖిఅ ఉంతరాసగవం కళవి ఉం జిఅప

ళ్ళాఅదోహ్మి॥ ఛా ॥తాంప్రేక్ష్య ఉత్తరాసంగవల్కలపిఉజ్ఝిత్వావస
లాయితోస్మి॥శున॥విహస్య॥సఖేసాధుకృతంశ్రుతాదిష్ట్యాహి తేజీవతఃపు
నరావృత్తిః॥ పశు ॥ తారంఖదుమంఅంఓఇమా పదుంతరంఖసీపముహాదో-
ఇతి వేపమానఃపాదయోఃపతతి॥ఛా ॥తస్మాద్రక్షతుమామార్యఃఅస్యాదు
ష్టరాక్షస్యాముఖాత్ ॥శున॥ సస్మితం ॥ ఉత్థాప్యాలింగ్యచ- వయస్యశ్రు
ణోషిభగవతోగౌతమస్య మహర్షేః రహల్యాంనామ ధర్మదారాన్॥
పశు॥ సుణోమిజాజణఅవంస పురోహిదంసతంత భవదోసదాణందంస జణ
ణీ॥ఛా॥ శ్రుణోమియాజనకవంశపురోహితస్య తత్రభవత శ్శతానందస్య
జననీ ॥ తదోతదో- తతస్తతః॥శున॥ సేయంపురుహూతఖండితచారిత్రా
తస్యదీర్ఘతపసోముసేర్మన్యునా నిజమేత దింద్రియ దౌర్బల్యమేవంవివ
ర్తమానమనుభవంతీ సంప్రత్యస్య రఘురాజపుత్రస్య తేజసాతస్మాదం
ధకారాన్నిరముచ్యత - తదలమావేగేన॥ పశు మెత్రః ॥ ఉన్మీల్యచక్షుషీ
సర్వతోవలోక్య - అహ్మాఅంఅంసపసాదేణ పుణోవి జీవలోఏ పడిం
ఠావిదోహ్మి - తహవిసంకాజరోఅం జవిమంణపరించేది-తాఅం అసుణం సేవ
ముహుత్తం తవింసమిఅదు॥ఛా ॥అహ్మాఆర్యప్రసాదేనపునరపిజీవలోకే
ప్రతిష్ఠాపితోస్మి-తథాపిశంకాజ్వరోద్యాపి మాంనపరిత్యజతి-తస్మాదార్య
శున శ్శేపముహూర్తంవిశ్రామ్యతాం॥శున॥ సఖేభయమితికిమేతద్బ్రా
హ్మణస్యతత్పర్యవస్థాపయాత్మానమిత్యుపవిశతః॥పశు॥ చిరంవిమృశ్యసవి
స్మయం॥ కహంవిసయమిఅదిణ్హాఝుళీఝుళీవిభఅవదాహారిణావిహరిణదావి
డంబిఅది॥ఛా॥కథంవిషయమృగతృష్ణాఝుళీఝుళ్యాంభగవతా హరిణాపిహ
రిణతావిడంబ్యతే॥శున॥విహస్య-సఖేసాధుబ్రవీతిభవాన్-అల్పీయాన్ఖ
ల్వయంలోకః- కథమైహికసుఖాస్వాద లుబ్ధైరూఖయస్యో రాత్రయః ప
రాహణ్యంతే - కింతుమనోహారిభిరాహార్యై రాహ్రియమాణస్యలో
చనద్వితయస్యాపి జనోనవివేకమంకుశయితుమీష్టే - కింపున స్సహస్ర
నయనస్యతాదృశివిభవే మరుతాంపత్యుః- చక్షుఃప్రీతిముద్భవంతీమనూ

ద్భవంతిచాపరాణి కుసుమచాపచాపలాని॥ పశు॥ విహాస్య- మంణోపదాప
మణిఘరణీ ఏపుంణపరిణామో రామభంఁదంసపవాసేకాళణ॥ఛా॥మన్యే
పఠ స్యాః మునిగృహిణ్యాః పుణ్యపరిణామో రామభద్రస్య ప్రవాసేకార
ణం॥ శున॥ ఇదంతావత్ప్రథమం॥ పశు మేధ్రః॥ సాభ్యర్థనం- అంజదు
దియవిసుణోదు ఇమిణా దేవ అణేణపండుసుఓప్పిమ్మిజఇకహాణింజ॥ఛా॥అద్య
ద్వితీయమపిశ్రోతుమనేన తెవచనేన పర్యుత్సుకోస్మియది కథనీయం॥ శు
న॥ సఖేత్వయికిముకథనీయంనామ - అస్తికిష్కింధాయాం పురందరస్య
నందనో వాలీనామప్లవంగరాజః- తంచరజనీచరచక్రవర్తినా దశకంధ
రేణప్రవృద్ధమైత్రీకమవలోక్య వానరాచ్ఛభల్లగోలాంగూలప్రభృతీనా
మాచార్య స్సర్వామాత్యానుమతో జాంబవానిదమువాదీత్ ॥ పశు॥ స
కౌతుకం-తదో ౨- తత స్తతః॥ శున॥ రాజన్మాయావినీ రాక్షసజాతిః-
విశేషతశ్చమహేంద్రావస్కందకం దళితవిక్రమః పితృవైరీ తవాయం
రావణః - అపిచ - త్వదీయదోర్మూలనిపీడనగళిత పౌరుషానవిశ్వజయీతి
స్వయమశంకనీయః - నాపిసామంతాంతర జిఘృక్షాయా మంతరాళవ
ర్తినిసముద్రేలఘుసముత్థః - తదనేన సురాసుర విజయినాపి విరుద్ధమండ
లేనరాక్షసరాజేన మైత్రీహ్యనర్థానుబంధినీ- కించ - సర్వథైయమను
పకారిణీపౌలస్త్యేషుప్రీతిరితి భగవాని హెూదాహరణం హరిణాంకశె
ఖరః- తథాహి॥ ప॥ ఉత్తారథోభూషణమస్థిమాలా భస్మాంగరాగో గజ
చర్మవాసః। ఏకాలయస్థేపిధనాధినాథే సఖ్యాదశేయం త్రిపురాంత
కస్య॥౭॥ పశు॥ సహాసం-అహెూథే విరభంంయంస మదో వంణా
సోపరిహాసకుసళదాలు॥ఛా॥అహెూస్థవిరభల్లూకస్యమంత్రోపన్యాసః
పరిహాసకుశలతాచ॥ తదో- ౨- తత స్తతః ॥ శున ॥ తతశ్చతద్వచనంజ
రాప్రలపితమిత్యపహాస తిహరీశ్వరే- ఉపాంశుతదనుమత్యామహామా
త్యస్య కెసరిణః పుత్రోహనూమాన్ కుమారం సుగ్రీవమాదాయ ఋ
శ్యమూకంనామ పర్వతమగ్రామనుప్రవిష్టః॥పశు ॥ సాకూతం - అంఅ సో
మారుఈణామ తేంల్లోంకేంకమంల్లోంతిసుణీఅది ॥ ఛా ॥ఆర్య సమారుతి
ర్నామ త్రైలోక్యైకమల్లఇతి శ్రూయతే॥ శున॥అథకిం ॥పశు॥ సవిచి

కిత్సం-అంఅఙహత్రహవా హుహుదుసామీసామీఎంవతపరించీంయణసరిసో
తారిసంసమహాభాయంసపడిఊళంపడింగహిబా॥భా॥ఆర్యయథాతథా
వాభవతుస్వామీస్వామ్యేవతంపరిత్యజ్య నసదృశ స్తాదృశస్య మహాభాగ
స్యప్రతికూలప్రతిగ్రహః॥శున॥విహస్య-సఖపురైవకిలాయమాంజనేయో
భగవతస్సహస్రకిరణాద్వ్యాకరణవిద్యామధీయాన స్తదాత్మజన్మనో వా
నరయోనెస్సుగ్రీవస్య సాహాయకమభి ప్రాయజ్ఞో గురుదక్షిణీచకార ॥
పశు ॥ హుంతా ఉఇకపంవసురుపుంతో సబహ చారీవా అణు వంటఅదిం
తి॥భా॥హుంతదుచితమేవగురుపుత్రస్సబ్రహ్మచారీవానువర్త్యతఇతి - త
దో-౨-తత స్తతః॥శున॥తతశ్చ అహిభయోపజాపజర్ఝరంసుహృద్గ్రహ
మిత్యుపశ్రుత్య రాక్షసరాజఃఖరదూషణత్రిశిరోభి ర్మహామాత్యైరధి
ష్ఠితమాత్మబలైకదేశం సింధోరుదీచీకూలే వాలి పరిగ్రహాయ ప్రాహి
ణోత్ ॥పశు॥కహంఅపరిహీణమింతధం మోవిరంఖసో॥భా ॥ కథమపరిహీన
మిత్రధర్మోపిరాక్షసః॥శున॥సఖకిముచ్యతే-రావణఃఖల్వసౌ॥ప॥ప్రియా
కర్తుంకస్మైచననిజశిరఃకర్తనరస ప్రహృష్ట ద్రోమాంచ స్సపరమిహ
లంకాపరిబృఢః॥ విలక్షువ్యాపారంకిమపిదదృశుర్యస్యదశమం శిరస్తేమూ
ర్ధానఃక్షణహృతపునర్జన్మసుభగాః॥ ౮॥ పశు॥ సకౌతుకం-తదో-౨-త
త స్తతః॥ శున ॥ సుకేతుసుతా నాగసహస్రబలధారిణీ తాటకానామ రా
క్షసీ తస్మాదనీకాదాగత్య మనుష్య మండలవిహార కౌతుకా దిమామస్మదీ
యాంభూమిమధివసతి॥ పశు॥ ణాఅసహంసబళాఇం థింతిమయే అంసుద
పూవఖుఎద॥ భా ॥ నాగసహస్రబలాస్త్రీతిమయాఅశ్రుతపూర్వంఖల్వి
దం॥తదో-౨-తత స్తతః॥శున॥తతశ్చాస్యాశ్శంకమానశ్శ్యాితవిధేఃప్రత్యూ
హంకులపతిరిమౌ రామలక్ష్మణావానీతవాన్॥ పశు॥ జాణేరామోంతిరం
ఖసా ణఉవరిఅవఇంణో ఖుఎసో॥భా॥జానేరామఇతిరాక్షసానాముపరిఅ
వతీర్ణః ఖల్వేషః॥ శున॥సఖఎవమేవైతత్ - రామభద్రఇత్యయంకోపిచ
తురక్షరో రాక్షసశిక్షాసిద్ధమంత్రః - విశేషతఃపునరిదానీం కౌశికేనభగ
వతాబ్రహ్మజ్యోతిషస్తాదృశంవివర్తనందివ్యాస్త్రమంత్రపారాయణమా

శ్చర్యమధ్యాపితః॥ పశు॥ షంణేమదమయీహిఅంధదేవదాహిం సమంబ
ళాదిబళాఓసంతిమోపిరామేసకమింసదింతి॥ భా॥ మన్యేమంత్రమయీ
భిరస్త్రదేవతాభిస్సమం బలాతిబలేశక్తీరామే సంక్రమిష్యతఇతి॥ శున॥
అథకిం- తదపిసంవృత్తమేవ॥ పశు॥ అంఅణభణామిణిఆపంవమదసంతీ
ఓణి ఆపింవ అంధవిందా ఓతాకిఅంతణోకతువింఘోవసమేరాహవం
సగౌరవఅంపేదితంత భవకోసిఓ - విహస్య - అహవాపాహుణిఅహం
ధేణసంపమాళణఖుపిద॥ భా॥ ఆర్యసనుభణామిని జేఎవమంత్రశక్తినిజాప
వాస్త్రవిద్యాః తత్ కిమిత్యాత్మనః క్రతువిఘ్నోపశమే రాఘవస్యగౌరవ
మర్పయతి తత్రభవాన్ కౌశికః- అథవా ప్రాహుణికహస్తేన సర్పమార
ణంఖల్వేతత్॥ శున॥ సఖేఅనభిజ్ఞోసి స్వయంప్రయోగాదంతేవాసిభిః
ప్రయోగోమహిమానమాచార్యాణాముపచినోతి - పశ్య॥ ప॥ స్థానేస్వశి
ష్యనివహైర్వినియుజ్యమానా విద్యాగురుంహిగుణవత్తరమాతనోతి। ఆ
దాయశుక్తిషు వలాహకవిప్రకీర్ణైః రత్నాకరో భవతి వారిభిరంబురా
శిః॥ ౯॥ పశు॥ అంఅసోహణం మందేసి - అంణపుణో పిపుంఛిదుకామో
మ్హి॥ భా॥ ఆర్యశోభనంమంత్రయసె-అన్యత్పునరపిప్రష్టుకామోస్మి॥ శున॥
తత్కిం॥ పశు॥ సంవహోణిగూఢవాణరాణషంగుంణకహంఅం పణపడివం
ణం॥ భా॥ కథంసర్వథానిగూఢంవానరాణాంషాడ్గుణ్యమార్యేణ ప్రతిపన్నం॥
శున॥ సర్వమేతదయోధ్యాయాత్రాయాం సమాధిమయేన చక్షుషా
సాక్షాత్కృతత్రిభువనవృత్తాంతస్య తాత విశ్వామిత్రస్య ముఖాదశ్రౌ
షం- సర్వతోవలోక్య అహో ప్రాభాతికీ త్రిభువనలక్ష్మీః - తథాహి॥
ప॥ ప్రత్యగ్రజ్వలితైః పతంగమణిభిర్నీరాజితాభానవః సావిత్రాః కురువిం
దకందళరుచః ప్రాచీమలంకుర్వతే। ప్రౌఢధ్వాంతకరాళితస్య వపుష
శ్ఛాయాచ్ఛలేన క్షణాదప్రక్షాళితనిర్మలం జగదహిర్నిర్మోకమున్ముం
చతి॥ ౧౦॥ ప॥ పీత్వాభృశంకమలకుట్మలశుక్తికోశాదోషాతనీంతిమిరవృ
ష్టిమథస్ఫుటంతః। నిర్యన్మధువ్రతకదంబమిషాద్వమంతి భ్రామ్యంతి కారణ

గుణానివమౌక్తికాని॥ ౧౧॥ అపిచ॥ ప॥ వికసితసంకుచితపునర్వికస్వరే
ష్వంబుజేషుదుర్లలితాః। కలికాఃకథయతి నూతనవికాసినీర్మధులిహో మ
ధ్యాః॥ ౧౨॥ ఆదిత్యంనిర్వర్ణ్య॥ ప॥ కటుభిరపికరోరచక్రవాకేతరవి
రహజ్వరశాంతిశీతలైర్యః। తిమిరహతనయనమంబుజాభిరంజనః జయ
తిజగన్నయనాఘముష్ణభానుః ॥ ౧౩ ॥ తదనుజానీహి మాంసమిదాహర
ణాయ॥ వటు॥ అహంవిఖంటలకుమారాణిదంసణేఉంకంటకివో హిమ్మా తా క
హేహికహంపెంఖామి॥ ఖా॥ అహమపిక్షత్రియకుమారయోర్దర్శనేఉ
త్కంఠితోస్మితత్కథయకథంప్రెక్షామి॥ శున॥ విహస్యనన్వేతావేవయ
జ్ఞవాటముత్తరేణ విహారభూమిషుక్రీడతః తదుపేత్య నిశ్శంక మవలోక
యేతినిష్క్రాంతౌ॥ మిశ్రవిష్కంభః॥తతఃప్రవిశతోరామలక్ష్మణౌ॥రా॥
విచిత్రమిదమాయతనం సిద్ధాశ్రమంనామభగవతో గాధినందనస్య ॥ ప॥
తత్తాదృక్తృణపూలకోపనయనక్లేశాచ్చిరద్వేషిభి ర్మేధ్యావత్సతరీవిహా
స్యవటుభిస్సోల్లుంఠమాలభ్యతే। అప్యేషప్రతనూభవత్యతిథిభిస్సోచ్ఛ్వా
సనాసాపుటైరాపీతోమధుపర్కపాకసురభిః ప్రాగ్వంశజన్మానిలః॥
౧౪॥ లక్ష్మ॥ ఆర్యఅత్రైవకిల॥ ప॥ దేవఃకౌస్తుభకింజల్కనీలోత్పలమ
నోహారిః। స్వయంకిమపితత్తేపే తపఃకపటవామనః॥ ౧౫॥ప॥ఇష్టమేత
న్మహాతీర్థమధ్యాసీనాద్విజాతయః। అకుతోభయసంచారాష్షట్కర్మా
ణిప్రయుంజతే॥ ౧౬॥ అన్యతోదృష్ట్వా॥ ఆర్య॥ ప॥పశ్యైతెపశుబంధవె
దివలయైరౌదుంబరీదంతురైర్నిత్యవ్యంజితగృహ్యతంత్రవిధయోరమ్యా
గృహస్థాశ్రమాః। యత్రామీగృహమేధినఃప్రచలితస్వారాజ్యసింహా
సనావైతానేషుకృపీటయోనిషుపురోడాశంవషట్కుర్వతే ॥ ౧౭॥ రా
మః॥ సహర్షస్మితం - వత్సఇతోపి తావత్కృతార్థయావశ్చక్షుషీ-
ప్రసన్నపావనోయమృషీణాంసమవాయః- ఇదమమీషాం॥ ప॥ పూర
యిత్వైవసర్వాంగమతిరిక్తాస్సిరాతతీః । జటారూపేణబిభ్రాణైశ్శిరో
భిర్గహనంసదః॥ ౧౮॥ ప॥ తపఃకృశతమైరంగైస్సృష్టుమాకారితైరి
వ। సాయంప్రాతరమీపుణ్యమగ్నిహోత్రముపాసతే॥ ౧౯ ॥ లక్ష్మ
ణః॥ సహాసం- ఆర్యరమణీయమితోవర్తతే॥ప॥ బాలేయతండులవిలో

పకదర్థితాభిరేతాభిరగ్నిశరణేషు సధర్మిణీభిః। ఉత్ప్రాసహితుమపిదం
డముదస్యమాన మాషాప్తుమిచ్ఛతిస్పృగేమునయోహసంతి॥ ౨౦॥ రా॥
పరిక్రామన్ సకౌతుకానురాగం వత్సఇతోపి తావత్ ॥ ప ॥ ఆర్ద్రప్ర
సూతిరియమంకణయజ్ఞవేది నేదిష్ఠమేవ హరిణీ తృణుతే తృణంచ । వత్సీ
యతాపసకుమారకరోపనీత నీవారనిర్వర్తితమపత్యమువేత్తి తేచ॥ ౨౧॥ ఇ
తశ్చ॥ ప ॥ విన్యస్తపోధనకుమార సమర్ప్యమాణ శ్యామాకతండులభృ
తాంచపిపీలికానాం। శ్రేణీభిరాశ్రమపథాః ప్రథమానచిత్ర పత్త్రావలీ
వలయినోముదముద్వహంతి॥ ౨౨ ॥ అహో పశూనామపిప్రసవవాత్స
ల్యం- అహోశిశూనామపిస్వకర్మతాచ్ఛీల్యం॥ రా ॥ అన్యతోవలో
క్య॥ ప ॥ మునివినియోగవిలూన ప్రరూఢమృదు శాద్వలాని బర్హీంషి।
గోకర్ణతర్ణకాయంతణోత్యుపకంఠకచ్ఛేషు ॥ ౨౩ ॥ ఇతిపరిక్రామ
తః॥ ల॥ అన్యతోవలోక్య ఆర్య॥ప॥ ఇయమేభిరాలవాలైః పదేపదేగ్రం
థిలాసుకుల్యాసు। తీవ్రరయాజలవేణీప్రవహతివిశ్రమ్యవిశ్రమ్య ॥ ౨౪॥
రా॥ వత్ససాధుదృష్టం॥ ప॥ ఆలవాలవలయేషుభూరుహాంమాంసళస్తిమి
తమంతరాంతరా। కేరళీచికురభంగిభంగురం సారణీషు పునరంబుదృశ్య
తే॥ ౨౫॥ తదేహిభగవతీంకౌశికీమవలోకయంతౌ ముహూర్తమాత్మా
నంపునీవహే- పరిక్రమ్యావలోక్యచ- క్వచిత్సాంక్రామికోపి విశేషోనై
సర్గికమతిశేతే- తథాహి॥ ప ॥జడస్వచ్ఛస్వాదుప్రకృతిరుపహృతేం
ద్రియగణో గుణౌ యద్యప్యాసామయమయుతసిద్ధోవిజయతే। తథాప్యు
త్కర్షాయస్ఫురతిసరితామాశ్రమసతా మిదానీం వానీరద్రుమకుసు
మజన్మాపరిమళః॥ ౨౬॥ ల॥ ఆర్యపురస్తాదనుకౌశికీతీరమవలోకయ॥ ప॥
త్రైమేధాజననవ్రతప్రణయిభిర్వ్యూహైర్వటూనామియం సిక్తానిత్య
వసంతవిభ్రమవతీ రమ్యాపలాశావళిః। ఏతస్యాంహరిణారిపాణిజస్పృశో
శ్రేణిశ్రియఃకోరకా గోపాయంతి తపోవనంవనకరిక్రీడాకరాకర్షణా
త్॥ ౨౭॥ నేప ॥ రామభద్రకియచ్చిరమవలోకనేనకృతార్థీక్రియంతే
తపోవనవిహారభూమయః- సంప్రతిహి॥ ప॥పరిణమయతిజ్యోతిర్వృత్తాన్యా
యజూంషిరుచాంపతిః కిమపియమినఃసావిత్రాఖ్యంరహస్యముపాసతే।
గురురయమనుష్ఠాస్య న్మాధ్యందినీం సవనక్రియామిహ మఖవిధౌ నేది

యాం సంభవంతమపేక్షతే॥ ౨౭॥ రా॥ అశ్రుతిమభినీయ సానురాగం॥ ప॥
వారాం స్త్రీనభిషుణ్వతే విదధతే వన్యాశ్శరీరస్థితీ ర్రైణేయ్యాం త్వచి సంవి
శంతి వసతే చాపి త్వచం తారవీం। తత్పశ్యంతి చ ధామ నాభిపతతో యచ్చావ
మర్ణే చక్షుషీ ధన్యా వీతరజస్తమా భగవతీ చర్యేయమాహ్లాదతే ॥ ౨౯॥
పునర్నేప॥ పునస్తద్దేవపత్యే తే పరిణమయతీత్యాది॥ రామ ॥ శ్రుత్వా స
సంభ్రమమూర్ధ్వమవలోక్య కథం గగనమధ్యమధ్యారూఢో సదాఘుదీధి
తిః తదేహి యజ్ఞవాటమధిష్ఠాయ భగవతః క్రమేణ కృతాహ్నికస్య కౌశిక
స్య ప్రత్యనంతరీభవావ ఇతి నిష్క్రాంతః॥ ల॥ సర్వతో దృష్ట్వా - ఆర్య॥ పశ్య॥
ప॥ ఉద్దామద్యుమణిద్యుతివ్యతికరప్రక్రీడదర్కోపలజ్వాలాజాలజటా
లజాంగలతటీ నిష్కూజకోయష్టయః। భౌమోష్ణప్లవమాన సూరకిరణ
క్రూరప్రకారాద్దృశో రాయుష్కర్మ సమాపయంతి దిగమూ మధ్యా
హ్నభూన్యాదిశః॥ ౩౦॥ అంతికతమా చేయం యజ్ఞభూమిః - తదేతన్న్యగ్రో
ధచ్ఛాయామండలమధ్యాసీనానృత్విజః ప్రత్యవేక్షావహే - గళితయావ
నేపునరహాని భగవంతం ద్రక్ష్యావః॥ రా॥ ఏవమస్త్వితి పరిక్రమ్య నాట్యే
నోపవిశతః॥ లక్ష్మ॥ పార్శ్వమవలోక్య చ॥ ప॥ మధ్యేవ్యోమక్రీడయిత్వా
మయూఖా భానోర్బింబే లంబమానే క్రమేణ। స్వైరం స్వైరం మూల
తః పాదపానాం పశ్యచ్ఛాయాః కశ్చిదాకర్షతీవ॥ ౩౧॥ వత్స మధ్యందినే
అతీతే దినమప్యతీతమేవ॥ ప ॥ గగనశిఖాముదయాద్రేరధిరూఢాః కష్టమ
ర్కరథహరయః। అస్తమహీధరమధునా ఝుటితి సుఖేనావరోహంతి॥ ౩౨॥
ల॥ ఆర్య నూనమద్య పరాపతిష్యంతి రక్షాంసి యదధ్వరవేదికా సన్ని
ధానే శునశ్శేపముఖేన భగవానుపాధ్యాయః ప్రశాస్తి॥ రా ॥ సరోష
హుంకారం వత్స యద్యేవం స్యాత్ ॥ ప॥ కల్పాంతకర్కశకృతాంతభయం
కరం మే నిష్పిఘ్నతః క్రతువిఘాతకృతామమీషాం । నీరాక్షసాం వసు
మతీమపి కర్తుమద్య పుణ్యాహమంగళమిదం ధనురాదధాతు॥ ౩౩॥ ల॥ వి
హస్య కథం రజనీచరవినాశోత్కంఠావిసంస్థులమార్యహృదయమతిదీర్ఘ
దర్శినం కౌశికమపి న సంభావయతి ॥ ప ॥ అవిద్యాబీజవిధ్వంసాదయమా
ర్యేణ చక్షుషా। కాలౌ భూతభవిష్యంతౌ వర్తమానమమీవిశత్ ॥ ౩౪॥ రా॥
కిముచ్యతే - తత్రభవాన్ విశ్వామిత్రః॥ ప ॥ ప్రజ్ఞాతబ్రహ్మతత్త్వోఽపి స్వ

గీర్వాణైరేవ ఖేలతి । గృహస్థసమయాచారప్రక్రాంతైస్సూత్రతంతుభిః॥ ౩౫॥ అపిచ॥ ప॥ ఆక్రీర్కృతో వినయనమ్రమహేంద్రమౌళిమందారదామమధుకరందరసైరిభాయం। ప్రక్రాంతకుండలితనూతనభూతసర్గస్త్రైశంకవంచరితమద్భుతమాతతాన॥ ౩౬॥ ల॥ పురోవలోక్య సహర్షం॥ ప॥ స్వాభిరధ్వరచర్యాభిశ్శ్రీతమర్థం కృతార్థయన్ । అయమేకులపతి స్సోయమిహైవాభివర్తతే ॥ ౩౭ ॥ తతః ప్రవిశతి దీక్షితవేషో విశ్వామిత్రః॥ రా॥ నిర్వర్ణ్య సబహుమానం- వత్సలక్ష్మణపశ్య ॥ ప ॥ కర్మణా శ్రీయమాణస్య వ్యంజనైరధికోజ్జ్వలాం । తపస్తేజోమయాం లక్ష్మీమనుద్యపుష్ణాతి మే గురుః ॥ ౩౮॥ విశ్వా॥ పరిక్రమ్య సహర్షం-హంతకృతకృత్యప్రాయమాత్మానం పశ్యామః॥ ప॥ నివృత్తో బహుతావదధ్వరభుజామాతర్పణోయం విధిర్దారాయాదేనసమం సుకేతుతనయా చాద్యైవ ఘాతిష్యతే । పాణౌకృత్య పునర్వృషధ్వజధనుర్వంశైకశుల్కాం వధూమైథ్యాకే సురకార్యదిక్షు చలతి స్వాస్థ్యం విధాతాస్మహే॥ ౩౯ ॥ రామలక్ష్మణావుత్థాయోపసర్పతః॥ విశ్వా॥ రామమతిచిరం నిర్వర్ణ్య-సస్నేహకౌతుకం॥ ప॥ ఏష వైహారికం వేషమాదధానో రఘూద్వహః । తత్త్వమాంతరమస్మాకమమృతైరివ లింపతి ॥ ౪౦ ॥ ఉభావుపసృత్య రామలక్ష్మణౌ దాశరథీ అభివాదయేతే॥ విశ్వా॥ ఆలింగ్య- వత్సౌ కిమన్యదాశాస్మహే॥ ప ॥ యువాభ్యామభినిర్వృత్తయోగక్షేమస్య వజ్రిణః । ఐశ్వర్యప్రక్రియామాత్రకృతార్థాస్సంతు హేతయః ॥ ౪౧॥ ఉభౌ తూష్ణీమధోముఖౌ స్తః ॥ విశ్వా ॥ విహస్య కచ్చిద్వత్సౌ సమంతాదుపశీలితోయం సన్నివేశః కచ్చిదస్మదీయాస్తపోవనవిహారభూమయో రమయంతి ఉపస్నేహయంతి వా గార్హస్థ్యమృషీణాం- ఉభౌ సప్రశ్రయం భగవన్ ॥ ప॥ రమ్యమేతదరమ్యం వా కః పరిచ్ఛేత్తుమర్హతి । కింతు ద్వయాతిగం చిత్తమద్యనావశ్యతోరభూత్ ॥ ౪౨॥ ఇతి యథోచితముపవిశతః॥ విశ్వా॥ సాకూతస్మితం వత్సౌ॥ ప ॥ ఇహవనేషు సకైతవవామనో మునిరతప్త తపాంసి పురాతనః । తమివ వామవలోక్య తపస్వినో నయనమద్య మనాగుదమీలయన్॥ ౪౩॥ ఉభౌ ముహూర్తమున్మనీభవతః॥ విశ్వా॥ స్వ॥ అయమేకిమప్యుత్సాహవర్ధనాయ ప్రాగ్భవీయమంతఃకరణమనుస్మారితమనయోః - తదేతౌ

వదేవాస్తు అన్యదాశిషామి- (ప్రత్యగవలోక్య)॥ ౨౧॥ కథముదయగిరికాశ్మీ
రకేదారస్య ప్రభాతసంధ్యాలతాయాః ప్రథమస్తబకో గభస్తిమాలిహ
స్తానుహస్తికయా కుతూహలినీభిర్దిగంగనాభిః వారుణీం యావదుపనీ
తః॥ ప॥ అయమపిఖరరోచిషి త్వంతకాషాయమిావ త్విషిస్ఫురతిమిరో
ర్ణాజర్ఝరోపాంతమర్దిః। మదకలకలవింకకాకునాందీకరేభ్యః క్షితిరు
హశిఖరేభ్యో భానుమానుచ్చినోతి॥ ౨౨॥ అపిచ॥ ప॥ మంత్రసంస్కార
సంపన్నాస్తన్వదాదన్వతీరపః। ఎతత్త్రయీమయంజ్యోతి రాదిత్యా
క్ష్యంనిమజ్జతి॥ ౨౩॥రా॥ సర్వతోవలోక్య - వత్సలక్ష్మణ॥ ప॥ తాపనైరివ
తెజోభిః ప్లుష్టనిర్వాణమేచకాః। దిశో జాతాః ప్రతీచీతు సముదాచరతి
క్రమాత్॥ ౨౪॥ కించ॥ప॥ కాంచిత్ప్రభృతిభూతిమాత్రముభువో వైతాన
వైశ్వానరజ్వాలోపప్లవమానధూమవలభీవిభ్రాంతదిగ్భిత్తయః। శ్రూ
యంతేవటవస్తృతీయసవనస్వాధ్యాయదీర్ఘానపి స్పర్ధాబద్ధమనో
హరంప్రతిముహుస్స్వర్గద్రాఘయంతస్స్వరాన్॥ ౨౫॥ విశ్వా॥ వ
త్సరాఘవ॥వ॥ ఉన్మత్తాభిర్దివసమధునాసర్వతస్తాభిరేవ స్వచ్ఛాభియా
భిర్నిచులితమివప్రెత్యతెవిశ్వమేతత్। పర్యంతేషుజ్వలతిజలధౌరత్న
సానౌచమధ్యే చిత్రాంగీయంరమయతితమస్తోమనీలాధరిత్రీ,॥ ౨౬॥ ల॥
సాశ్చర్యం॥ ప॥ తేజోమయం తమోమయమన్యతరస్యాంతదేవదిక్ప
క్రం। కిమపివిచిత్రాధాతుస్సృష్టిరియంభువనకోశస్య॥ ౨౭॥ సర్వతో
వలోక్య॥ప॥ చూడారత్నైస్స్ఫురద్భిర్వివధరవివరాణ్యుజ్జ్వలాన్యుజ్జ్వ
లాని ప్రెత్యంతెచక్రవాకీమనసినివిశతేసూర్యకాంతాత్కృశానుః। కిం
చామీశల్కయంతస్తిమిరముభయతోనిర్భరాహస్తమిస్రాసంఘట్టో
త్పిష్టసంధ్యానలకణనికరస్పర్ధినో భాంతిదీపాః॥౩౦॥రా॥విలోక్య॥ప॥
విశ్వంచాత్మూపమస్తమస్తిహితమఃకైవల్యమాపాదిక ప్రాచ్యాదివ్యవ
హారబీజరహితందిఙ్మాత్రమివస్థితం। గృహ్యాంతేభయహేతవోవటుభి
రప్యత్క్షోత్తరైర్ఖ్యాతిచ ధ్వాంతేనాపఘనేనవస్తువచసాజ్ఞాతస్వరేణాము
కః॥ ౩౧॥ ల॥ సనిర్వేదం॥ప॥ఆస్సర్వతస్స్ఫురతుకైరవమాపిబంతు జ్యో
త్స్నాంకరంభముదరంభరయశ్చకోరాః। జాతోయదేషచరమాచలచూ
డచుంబీ పంకేరుహప్రకరజాగరణప్రదీపః॥ ౩౨॥ కించ॥ ప॥ఘునతరతిమి

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

రఘుణోత్కరజగ్ధానామివపతంతికాష్ఠానాం । ఛిద్రైరమీభిరుడుభిఃకిర
ణవ్యాజేనచూర్ణాని॥ ౫౩॥ నేపథ్యే-కలకలః - సర్వేససంభ్రమమా
కర్ణయంతి- పునర్నేప॥ ప॥ నిర్మజ్జచ్చక్షురంతర్భ్రమితకపిలితక్ష్మా
రతారానరాస్థిగ్రంథిందంతాంతరాళగ్రథితమవిరతం జిహ్వయా ఘట్ట
యంతీ।ధ్వాంతేపివ్యాత్తవక్త్రజ్వలదనలశిఖాజర్ఝరేవ్యక్తకర్మానిర్మాం
తీగృధ్రరాద్రీందివముపరిపరి క్రీడతేతాటకేయం॥౫౪॥ప॥త్రేతాగ్నికుం
డపూరంచవర్షంతోరుధిరచ్ఛటాః । హింస్రాస్సుబాహుమారీచము
ఖ్యానఃపరివృణ్వతే॥ ౫౫॥ విశ్వా॥ కథంతాటకా॥ వత్సరామభద్ర ॥ ప॥
పితానమానుష్యకంగృహేషునఃప్రతిష్ఠంతీకిమియంప్రతీక్ష్యతే।సు
బాహుముఖైస్సమమాతతాయిభిర్గృహాణ చాపం నిగృహాణ తాట
కాం॥ ౫౬॥ రామః॥ సఘృణాతిరేకం- భగవన్స్త్రీయమిమాం॥ నేప- అ
బ్రహ్మణ్యం ౨॥ తాతవిశ్వామిత్రరాతుస్సైః కియచ్చిరంపరిభూయామ
హే- ప్రహీయతామధిజ్యధన్వాదాశరథిః॥ రా॥ విహస్యనేపథ్యాభిము
ఖమవలోక్య- బాలస్త్రైణునశ్చైషముపహాసార్ణంధీరోభవ ॥ ప ॥ అలంకృశి
త్వాగురుఘల్పకోయంవిధిస్త్వదాజ్ఞైవగరీయసీనః।నకౌశికస్యత్వయిధర్మ
పుత్రేపుత్రేమధుచ్ఛందసివాపిశేషః॥ ౫౭॥విశ్వా॥ విహస్యవత్సకృతము
త్తరోత్తరేణనన్వయం నేదీయానాశ్రమోపఘాతః ॥ ల ॥ సవ్యథమివ-
స్వ॥ ప॥ మీమాంసతేకిమార్యోయం కౌశికేవ్యనుశాసతి । వాచమేషా
మృషీణాంహి శాస్త్రమేవానువర్తతే॥ ౫౮॥ రామః॥ స్వ॥ప॥గుర్వా
దేశాదేవనిర్మీయమాణో నాధర్మాయస్త్రీవధోపిస్థితోయం । అద్యాపి
త్వాశ్వోగమిష్యద్భిరలై ఏలజ్జాస్మాభిర్మీలితాక్షైర్జితైవ ॥ ౫౯ ॥
కింతు॥ప॥ దీర్ఘంప్రజాభిరతికౌతుకినీభిరాభిరస్మిన్నకీర్తిపటహేమనుతా
డ్యమానే। జ్యోతిర్మయేనవపుషాజగదంతసాక్షీ లజ్జిష్యతేకులగురుర్భగ
వాన్వసిష్ఠః॥ ౬౦॥ నేప ॥ప॥ అలమిష్ట్వాస్వమఖాన్సమ్యఖ్యాః ఖడ్గధారేయ
మస్త్రినః। అదవీయానయంపంథాః స్వర్గ్లోకముపతిష్ఠతే ॥ ౬౧॥ శ్రుత్వా
సరోషసంభ్రమముత్థాయ - సవినయమంజలింబద్ధ్వా -జగద్గురోర్గాధి
నందన॥ ప ॥ దశరథకులెసంభూతంమామవాప్య ధనుర్ధరం దిశకరకులా
సంధీక్రోయంకలంకనవాంకురః। ఇతిహివనితామేనాంహంతుంమనోవి

చికిత్సతేయదధికరణంధర్మగ్లానేరియంతవైవవచాంసినః ॥ ౬౨ ॥ ఇతిప్రణి
పత్యమాశ్లిష్టతపోధనాః॥ ప॥ రజనిచరచమూరమూరమపాస్యన్నయమహా
గతఎవరామభద్రః। కుశికసుతకుశాగ్రతోయబిందోరిదమనుకల్పమ
వైతకార్ముకంమే॥ ౬౩॥ ఇతిధనురారోపయన్నిష్క్రాంతః॥ల॥ సాశం
కంస్వగతం - దిష్ట్యాక్షాత్రేణ ధర్మేణ కౌమారశూస్యమార్యస్యతావ
దాసీత్ - నేపథ్యాభిముఖమవలోక్యహర్షంనాటయన్ ॥ ప్ర॥ భగవన్
కౌశికపశ్య ౨- పురస్తాదార్యైధృతధనుషి॥ ప ॥ వాయవ్యాస్త్రవ్యతికర
నిరాలంబనస్తాటకేయః ప్రాంప్తో జీవన్మరణమసుభిర్విప్రయుక్తస్సబా
హుః। కృత్తోన్మక్తాభువిచకరుణాశ్చర్యబీభత్సహాసత్రాసక్రోధోత్తరశ
మృషిభిర్దృశ్యతేతాటకేయం॥విశ్వా॥విలోక్య - వత్సలక్ష్మణవిస్మయేనప్ర
మోదేనచపరవంతోవయంనవాచామధీశ్మహే-వక్తవ్యంవాకిమస్తినఖల్వి
యమద్యతనీవఃప్రతిష్ఠా॥ప॥దిక్పాలంకషకీర్తిధౌతవియతోనిర్వ్యాజధీరో
ద్ధతాస్తేయూయంరఘవఃప్రసిద్ధమహసోయైస్సోపిదేవాధిపః। బిభ్రాణైర
సురాధిరాజవిజయక్రీడానిదానం ధనుః పౌలోమీకుచపత్రభంగరచనా-
చాతుర్యమధ్యాపితః॥౬౪॥ల॥భగవన్పశ్య॥ ప॥ అద్యనైశాచరీంసేనామే
నాముల్లోళయన్నయం । ఆధానంవీరధర్మస్య నిర్మాయత్వాముపస్థి
తః॥ ౬౫॥ ప్రవిశ్య॥ రామః॥ సవైలక్ష్యం॥ ప ॥ పూషావసిష్ఠఃకుశికాత్మ
జోయంత్రయస్తపతేగురవోరఘూణాం। మహామునేరస్యగిరాకృతోపి
స్త్రీణోవధోయంనసుఖాకరోతి॥ ౬౬॥ ఆశ్రమమవలోక్య॥ ప॥ ప్రత్యా
సన్నతుషారదీధితికరక్లిశ్యత్తమోవల్లరీబల్లాభిర్మఖధూమవల్లిభిరమీ
సమ్మీలితవ్యంజనాః । శ్వస్సంచీవరయిష్యమాణ వటుకవ్యాధూత శుష్య
త్త్వచోనిద్రాణాతిథయస్తపోధనగృహాఃకుర్వంతినఃకౌతుకం॥౬౭॥పురో
వలోక్య॥ ప. ॥ స్ఫురతిపురతోమాద్యన్మాద్యచ్చకోరవిలోచనప్రకరకిరణ
శ్రేణీదత్తస్వహస్తఘనంమహః।హృదయలఘిమామాభూత్ప్రేయోద్య
శాంప్రతిభూరయంకువలయదృశామిందుర్నేత్రేసుధాభిరనక్తినః॥ ౬౮॥
అపిచ॥ప॥ఉన్మీలంతిమృణాళకోమలరుచోరాజీవసంవర్తికాసంవర్తప్ర
తవృత్తయఃకలివయేపీయూషభానోఃకరాః। అప్యగ్రైర్ధవళీభవత్సుగిరి
షుక్షుబ్ధోయమున్మజ్జతా విశ్వేనేవ తమోమయోనిధిరపాం మహ్నాయతే

నాయతే॥ ౭౦॥ సనిర్వేదం॥ ప॥ ఇందుర్యద్యుదయాద్రిమూర్ధ్ని నవిభా
త్యద్యాపితన్మాస్మభూన్నాసీ రేపితమస్సముచ్చయమమూ రున్మీలయంతి
త్విషః। అప్యర్ణోర్ముదముద్గిరంతికుముదైరామోదయంతేదిశ స్సంప్ర
త్యూర్ధ్వమసౌతు లాంఛనమభివ్యక్తం ప్రకాశిష్యతే ॥ ౭౧ ॥ సహర్షం॥
ప॥ కాశ్మీరేణదిహానమంబరతలం వామభ్రువామాననైర్వైరాజ్యం విద
ధానమిందుదృషదాంభిందానమంభస్సిరాః। ప్రత్యుద్యత్పురుహూతపత్త్ర
నవధూదత్తార్ఘ్యదూర్వాంకురగ్రాసక్షీబకురంగమైందవమిదం బింబం
సముజ్జృంభతే॥ ౭౨॥ ఏతాశ్చ॥ప॥ పౌలోమీకుచకుంభకుంకుమరజస్సా్వ
జన్యజన్మోద్ధతా శ్శీతాంశోర్ద్యుతయః పురంపరపురీ సీమ్నాముపస్కుర్వ
తే। ఏతాభిర్లిహతీభిరంధతమసాన్యద్గ్రధ్నతీభిర్దిశః క్షోణీమాస్తృణ
తీభిరంతరతమం వ్యోమేదమోజాయతే॥ ౭౩॥ అపిచ॥ ప॥ నైవాయంభ
గవానుదంచతిశశీగవ్యూతిమాత్రీమపి ద్యాముద్యాపితమాంసి కైరవకుల
శ్రీచాటుకారాః కరాః। మథ్నంతిస్థలసీమ్ని శైలగహనోత్సంగేషుసం
రుంధతే జీవగ్రాహమివక్వచిత్క్వచిదపిచ్ఛాయాసుగృహ్ణంతిచ ॥౭౪॥
జ్యోత్స్నాతిశయం నిరూప్య॥ ప॥ కింనుధ్వాంతపయోధిరేషకతకక్షోదై
రివేందోఃకరై రత్యచ్ఛోయ మధశ్చపంకిలఇవచ్ఛాయాపదేశాదభూత్।
కింవాతత్కరకర్తరీభిరభితోనిస్తక్షణాదుజ్జ్వలం వ్యోమే వేదమితస్తత
శ్చపతితా శ్ఛాయాచ్ఛలేన త్వచః ॥ ౭౫ ॥ పరిక్రమ్యపార్శ్వతోవలో
క్య॥ ప॥ దళవితతిభృతాంతలేతరూణామిహతిలతండులితం మృగాంక
రోచిః। మదచపలచకోరచంచుకోటీకబళనతుచ్ఛమివాంతరాంతరాభూ
త్॥ ౭౬॥ విభావ్య॥ ప॥ త్రిభువనతమోలుంటాకీనామీషామిహమిహిర
త్విషామభివిధిరసౌకోకశ్రేణీషునస్యవశిష్యతే। తుధమపి తమస్సాత్రా
దంతః ప్రవిశ్యవినిఘ్నతశ్శశధరకరానచ్ఛినాన్గ్రాంశ్చరంతిచకోరకాః॥
౭౭॥ అపిచేదానీం॥ ప॥ తథాపౌరస్త్యాయాం దిశికుముదకేదారకలికా
కవాటఘ్నీమిందుః కిరణలహరీముల్లళయతి। సమంతాదున్మీలద్బహుళజ
లబిందుస్తబకినో యథాపుంజాయంతే ప్రతిగుడకమేణాంకమణయః॥
౭౮॥ పరిక్రామన్నూర్ధ్వమవలోక్య॥ ప॥ తరుణతమాలకోమలమలీమ
సమేతదయం కలయతిచంద్రమాననుకళంకఇతిబ్రువతే। తదనృతమేవని

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

దర్శయవిధుంతుదదంతపదవ్రణవివరోపదర్శితమిదంహివిభాతినభః ॥ ౭౯॥
కించ॥ప॥ రుచిభిరభితస్తంకోలీకేశైరివత్రసరేణుభిర్యదుడుభిరపిస్థూలై
శ్ఛిద్రైరివఛ్ఛిద్రయతేనభః। ప్రకృతిమలినో భాస్వద్బింబోన్మృజాకృతకర్మ
ణస్తదయమపిహిత్వష్టుఃశాణే భవివ్యతి చంద్రమాః॥ ౮౦ ॥ ల॥ సర్వ
తోదృష్ట్వా॥ ప ॥ భూయస్తరాణియదమూనితమస్వినీషు జ్యోత్స్నేషుచ
ప్రవిరళానితతఃప్రతీమః। సంఖ్యానలేశభృశమంబరమూషికాయా మా
వర్తితైరుడుభిరేవకృతోయమిందుః॥ ౮౧॥ విహస్య- యథాధర్మమేవై
తత్ ॥ ప॥ యత్పీయూషమయూఖమాలినితమస్తోమావలీధాయుషాం నే
త్రాణామపమృత్యుహారిణిపునస్సూర్యోదయఏవాతిథిః। అంభోజానిపరాం
చితన్నిజమఘుందత్త్వైవతేభ్యస్తతో గౌరాంగీవదనోపమాసుకృతమాదత్తే
పతిర్యజ్వనామ్॥ ౮౨॥విశ్వా॥ సర్వతోవలోక్య- అహహనామధేయమా
ధుర్యమాత్రాదపరమార్థపారదృశ్వానోవిప్రలభ్యంతే- తథాహి॥ప॥
స్మేరాదిశఃకుముదముద్భిదురంపిబంతి జ్యోత్స్నాకరంభముదరంభరయ
శ్చకోరాః। ఆఃకిద్వృగత్రిమునిలోచనదూషికాయాం పీయూషదీధితిరితి
ప్రథితోనురాగః॥ ౮౩ ॥ రామంచదృష్ట్వా సహర్షస్మితం- కథమయంక్షా
మాశాంకవిజయప్రత్యాగతోపి తాటకానిగ్రహేణ ఘృణీయమానస్సహ
సానోపదిష్టతేవత్సః- లక్ష్మణంప్రతి-వత్ససౌమిత్రే అస్మాకమనేనవృత్తాం
తేనప్రదోషలక్ష్మీరియమనూద్యతే- పశ్య॥ ప॥ నిశాచరాణాంతమసాంని
హంతా పురోయముద్గచ్ఛతి రామచంద్రః। అథోల్లసద్భిర్నయనైర్మ
నీనామయంకుముద్వానజనిప్రదేశః॥ ౮౪॥ ప॥ మదయతియదుత్పన్నోదు
గ్ధాంబుధిరయమంబుధిర్నయతి నయనాదత్రేర్జాతో ముదంనయనాని
చ। తదఖిలసురశ్రేణీసాధారణప్రణయశ్శచీసహచరచరుస్థాలీసోమ
స్సమంజసమీహతే॥ ౮౫॥ రా॥ సలజ్జముపసృత్య ॥ భగవన్కుశికనంద
నఅభివాదయే॥ విశ్వా॥ సస్నేహబహుమానమాలింగ్య - వత్సరఘునంద
నఇత్థమేవ॥ ప॥ప్రకృష్టకర్తృభిఃప్రాయఃక్రియాఫలవతీవిధిః। ప్రయుం
జానాస్త్వయా వీరపరిపాల్యామహైవయం॥ ౮౬ ॥ రా॥ శిరసాప్రతి
గృహీతమాచార్యవచనం ॥ విశ్వా ॥ సమరధూళిధూసరితం రామస్యక
పోలమున్మార్జయన్ - వత్సయత్సత్యమధునా నక్తంచరచక్రవ్యతికరే

ణప్రియసుహృదా సీరధ్వజేన వితన్యమానే వైతానే కర్మణి కంపితమివ మే హృదయం॥ రా॥ సగౌరవం-భగవన్ క ఏష సీరధ్వజో నామ - యస్య ద్యుతే త్రిభువనదుర్లభోయం ప్రియసుహృచ్ఛబ్దప్రయోగః కమపి మహిమానమారోపయతి॥ విశ్వా॥ వత్స శృణోఽస్తి విదేహేషు మిథిలాం నామ నగరీం॥ రామః॥ యత్ర పవిత్రమాశ్చర్యద్వయం జనాః కథయంతి - సకలరాజకదుర్ధర్షమైందుశేఖరం ధనుర్లాంగలముఖోల్లిఖితవిశ్వంభరాప్రసూతిరగర్భసంభవా చ మానుషీ॥ విశ్వా॥ విహస్య - అథ కిం॥ రా॥ సకౌతుకం - తతః కిం తస్యాం॥ విశ్వా॥ ప॥ అసౌ సీరధ్వజో రాజా యో దేవాద్ధ్యమణేరపి। అద్రైష్టయాజ్ఞవల్క్యస్య ముఖేన బ్రహ్మసంహితాం॥ ౮॥ తస్య చస్య స్త్రశస్త్రస్య పురాణరాజర్షేర్జనకవంశజన్మనో దీక్షావిలోపశంకా పర్యాకులయతి మాం - తదేనమాయుష్మంతౌ విధిశేషమస్మదీయం సమాప్య సహైవ మిథిలాం ప్రతిష్ఠామహే॥ రా॥ సహర్షముపవార్య- వత్స లక్ష్మణ- మమాపి తరుణరోహిణీరమణచూడామణిపాణిప్రణయినిబాణాసనే కౌతుకమస్తి॥ ల॥ సపరిహాసం - ఆర్యాయామయోనిజన్మని కన్యాయాం చ॥ రా॥ సరోషస్మితం - కథమన్యదేవ కిమపి ప్రహసనం సూత్రయతి భవాన్- మునిం ప్రతి- భగవన్నిక్ష్వాకుకులగురో యదభిరుచితం భవతే॥ ....*

ఇతి పరిక్రమ్య నిష్క్రాంతాస్సర్వే- ద్వితీయోంకః.

భట్టమురారిప్రణీతే-అనర్ఘరాఘవే-తృతీయోంకః.

తతః ప్రవిశతి కంచుకీ- ౨॥ జరావైక్లబ్య విసంస్థులాని కథంచిత్పదాని గత్వా ఆత్మానం ప్రతి సఖేదోపాలంభం॥ ప॥ గాత్రైర్గిరా చ వికలశ్చటుమీశ్వరాణాం కుర్వన్నహం ప్రహసనస్య నటః కృతోస్మి। తన్మాం పునః పలితవర్ణకభాజమేనం నాట్యేన కేన నటయిష్యతి దీర్ఘమాయుః॥ ౧॥ పురోవలోక్య- అయే సీతాపాదమూలోపజీవినీ కళహంసికా॥ ప్రవిశ్య కళహంసికా- ౨॥ అంఅపణమామి॥ ఛా॥ ఆర్య ప్రణమామి॥ కంచుకీ॥ వత్సే కల్యాణీభూయాః॥ కళ॥ అంఅచిరేణకుదో తుహే॥ ఛా॥ ఆర్యచిరేణకు

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

తోయాయం ॥ కంచుకీ ॥ విమృశ్య - కింనుకథ్యతే - వత్సేవిదితమేవై
తద్భవత్యా - తత్తాదృగద్భుతం దారకద్వయ మాదాయ భగవాన్ కౌశి
కోయజమానంమహారాజంసీరధ్వజముపస్థితఇతి॥ కళ ॥అహఇం ॥ భా ॥అ
థకిం॥ అంఅతాణంపహావం ణామహేఅం అ సుణిదుం అంధిమె కొదూహళం॥
భా ॥ ఆర్యతయోఃప్రభావం నామధేయంచ శ్రోతు మస్తి మే కౌతూ,
హలం॥ కంచు॥ వత్సేకథయామి॥ ప॥ త్రయస్త్రింశత్కోటిత్రిదశమయ
మూర్తేర్భగవత స్సహస్రాంశోర్వంశేజయతిజగదీశో దశరథః । యద
స్త్రైరస్నిగ్ధైరసురయువతిశ్వాసపవన ప్రకోపేసిద్ధైనస్స్పృశతిశతకోటింశ
తమఖః॥ ౨॥ ప॥ ఇమౌతస్యవిశాంపత్యు రాత్మజౌ రామలక్ష్మణౌ। యయో
ర్భరతశత్రుఘ్నావనుజౌద్వంద్వచారిణౌ॥ ౩ ॥ కళ॥ జహ అహ్మాణం ఘరే
భంటిదారిఆ సీఆఉంమిళామండవిసుదకింతిఆ॥భా॥యథాస్మాకంగృహేభ
ర్తృదారికాసీతాఊర్మిళామాండవీశ్రుతకీర్తిశ్చ॥విచింత్యహర్షంనిరూప
యంతీ- కహంమహాఉళంపసూదాఖుఏదేకుమారా॥భా॥కథంమహాకులప్ర
సూతాఃఖల్వేతేకుమారాః॥మూహూర్తమివస్థిత్వాదీర్ఘముష్ణంనిశ్వస్య-
కుదోఅహ్మాణంఈరిసంభాఅహేఅం॥భా॥కుతోస్మాకమీదృశంభాగధేయం॥
కంచు॥ భవతిమావిషీద- సర్వంభద్రంభవిష్యతి దేవబ్రాహ్మణ ప్రసా
దాత్॥ కళ॥ తతో- ౨- తత స్తతః॥ కంచు॥ తతశ్చవృద్ధాంతఃపురాణా మ
భ్యర్థనాయా తౌవికర్తనకులకుమారౌదృష్ట్వానివర్తమానః పురోధసా
గౌతమేనాహూయరాజపుత్రీణాం సౌభాగ్య దేవతారాధనాయ ప్రహి
తోస్మి॥ కళ॥ సహర్షం- అంఅసంవజణమణీసిదంణాణంతంభవదోసదా
ణందంసవణం॥భా॥ఆర్యసర్వజనమనీషితంనానంతత్రభవతశ్శతానందస్య
వచనం॥ కంచు॥ వత్సేఏవమేతత్ -నఖల్వగంభీరాంగిరమాంగిరసోబ్రవీతి॥
కళ ॥ తాఅంఅకిందేసి- సంకరసరాసణారోవణంవవసాఇణోరాఏసిణో
జణఅంసపడింణాసాహాసంణింవహేదిరాహవో ॥ భా ॥తస్మాదార్యకింమం
త్రయసే-శంకరశరాసనారోపణవ్యవసాయినోరాజర్షేర్జనకస్యప్రతి

జ్ఞాసాహసంనిర్వహతిరాఘవః॥ కంచు॥ వత్సేఅస్మానప్యయం వితర్కస్త
రళీకరోతి- తథాహి ॥ ప ॥ పూర్ణైసికమర్ణిహ తెష్వపి రాత్రుసేషు విజ్ఞా
యమైథిలసుతామపివీర్యశుల్కాం। బాలంపితుఃప్రియతమంరఘురాజపు
త్ర మేతావతీంభువమృషిఃకథమానినాయ॥ ౪॥ కళ॥ స్మరణమభినీయసవి
షాదం-అంఅ పడుంతివిసేసళాహేణదుంమణాయమాణ అంతాణ పచా
ళిఆకేళింవావారేణవిణోద అదిభంటిదారిఅపేంఖిఅపడిణి వంటయిదుమఆ
అదాపఅంఅంస దంసణేణమపవిసు మరిదం - ఇమిణాఉణరంఖసణామంగ
హణేణ సుమరావి దహ్మి॥ భా ॥ఆర్యప్రవృత్తివిశేషలాభేన దుర్మనాయ
మానమాత్మానంపాంచాలికాకేళివ్యాపారేణవినోదయంతీంభర్తృగారి
కాంప్రేక్ష్యప్రతినివర్తయితుమాగతయా ఆర్యస్యదర్శనేన మయా వి
స్మృతం-అనేనపునారాక్షసనామగ్రహణేనస్మారితాస్మి॥కంచు॥సవిషాదం-
కీదృశీసాప్రవృత్తిః-యాతవభర్తృదారికామపిదుర్మనాయయతి॥కళ॥జహ
కిళసీదాదేవీపంభిదుదసంగీవపురోహిదోఆఅదోంతి॥ఛా॥యథాకిలసీతాదే
వీంప్రష్టుందశగ్రీవపురోహితఆగతఇతి॥కంచు॥తత్రావజ్ఞాంనాటయన్సస
హర్షస్మితం- కథమేతావదపికార్యంవత్సాజానకీజానాతి యదనేనోదం
తేనదుర్మనీభూయతే - నూనమిదానీమస్యాః కృతావతార మంగాళా
నిఅంగానియౌవనస్యపంథానమీక్షుంతే॥కళ॥విహస్య॥అంఅపంవపదం॥ఛా॥
ఆర్యఏవమేతత్ ॥ అంఓంతిసిడళీకిదళంజావ మప స పడపంవఅణు భూద
కింపిణివేదేమి ॥ఛా॥ఆర్యఇతిశిథిలీకృతలజ్జయామయాసాంప్రతమేవ మను
భూతంకిమపినివేదయామి-సంస్కృతమాశ్రిత్య॥ప॥ అనాఘ్రాతై రేవప్రి
యసహచరీణాంశిశుతయా వచోభిఃపాంచాలీమిథునమథునాసంఘటయి
తుం। ఉపాదత్తైనోవావిరమతినవాకేవలమియం కపోలౌ కల్యాణీ పుళక
ముకులైర్దంతురయతి॥ ౫॥ కంచు॥ విహస్య - సహర్షం - దిష్ట్యాచిర
స్యజీవద్భిరస్మాభిర్యౌవనవతీ వత్సావైదేహీద్రష్టవ్యా- సస్మితం- తత స్త
తః॥ కళ॥ తదో పుణోవి తాహి ఇంఖిఅహి ణింబంధింజస్మాణా ళంజిదు వి

ళంజేది॥ భా॥ తతః పునరపి తాభిః స్త్రీభిర్నిర్బధ్యమానా లజ్జితుమపి లజ్జతే॥ కంచు॥ విహస్య- సకౌతుకం - వత్సే సంకీర్ణే ఖల్వియం వయసి వర్తతే - అత్రహి॥ ప॥ మనో విశంకమానాభిర్బాలాభిరుపజీవ్యతే। అపఙక్షీణషాడ్గుణ్యో మంత్రీ మకరకేతనః॥ ౬॥ కళ॥ అంఅసోహణ ముదేసి సంవం సవి అణుభవసంవాదిణీ దేవాఆ॥ భా॥ ఆర్యశోభనం మంత్రయసే సర్వస్యాపి అనుభవసంవాదినీ తే వాక్॥ కంచు॥ వత్సే॥ వ॥ తదాత్వప్రోన్మీలన్మృదిమ రమణీయా తరలితాం విచింత్య ప్రత్యంగాదివ తరుణభావేన ఘటితా। స్తనాసంబిభ్రాణాః తుణవినయవైయాత్యమసృణ స్మరోన్మేషాః కేషాముపరి న రసానాం యువతయః॥ ౭॥ కళ॥ ఘూాదు తాణ కివి తు హ్మా హి సుదముపవిణ కిం కహిదం॥ భా॥ భవతు తస్మాన్న కిమపి యుష్మాభిశ్శ్రుతం మయాపి న కిమపి కథితం॥ కంచుకీ॥ వత్సే న తావదథోఽయమద్యాపి రాజగోచరీభవతి- యది చ స్యాత్తర్హి మే తావదాపర్యవస్యతి॥ కళ ॥ హదాసో రావణో దేవీం పరిణఇంసది॥ భా॥ హతాశో రావణో దేవీం పరిణేష్యతి॥ కంచు॥ విహస్య ॥ ప॥ హస్తైకరిష్యతి జగత్త్రియజిత్వరోపి కస్తాదృశీం దుహితరం జనకేశ్వరస్య। ప్రాణాతిగం విపులబాహుభృతామపీదం త్రైయ్యంబకం కిమపి కార్ముకమంతరాయః॥ ౮॥ నాపి దశకంధరాసురో ధేనస్వయం ప్రతిజ్ఞామన్యథాకరిష్యతి మహాక్షత్రియోపి దేహరాజః- తన్న కించిదేతత్॥ కళ॥ నిశ్వస్య-ఏంవ ఘూాదు- అంఅసపదక హిదే రామలంఖణా॥ భా॥ ఏవం భవతు- ఆర్యసాంప్రతం కుత్ర తౌ రామలక్ష్మణౌ॥ కంచు॥ నన్వేతావేవ దేవతాగార వేదికాయాం॥ ప॥ మునీశ్వర కౌశిక వై దేహ గౌతమానభిరాధ్యతః। శౌకితౌ జ్ఞానకర్మాభ్యాం మోక్షస్వర్గావివ స్వయం॥ ౯॥ తదేహి కియచ్చిరమస్మాకమాగతానాం- కన్యాంతఃపురమేవ గచ్ఛావః॥...................... *

ఇతి నిష్క్రాంతౌ- మిశ్రవిష్కంభః

తతః ప్రవిశతి జనకో విశ్వామిత్రశ్శతానందో రామలక్ష్మణౌ చ॥ జనకః॥ సహర్షం- భగవన్ విశ్వామిత్ర॥ ప॥ ఉపసన్న దృష్టజామాతృసం

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

పదాంశువమద్యనః । త్వదాగమనజన్మాయమానందస్సుదినాయతే॥౧౦॥
అపిచ॥ ప॥ అద్యప్రదక్షిణశిఖావలయఃకృశానురశ్నాతి మేజనపదేషు వష
ట్కృతాని । త్వత్తైజసిస్ఫురతిశాంతికపౌష్టికేషు స్వాంచప్రపంచం శిథిల
మాంగిరసోబిభర్తి॥ ౧౧॥ విశ్వా॥ సఖేసీరధ్వజచిరస్య శాంతఃపుష్టశ్చ
తవాయంజనపదః॥ ప॥ యత్రత్వంబ్రహ్మమీమాంసా తత్త్వజ్ఞోదండధా
రకః। పురోధాశ్శైవయస్యాయమంగిరాఃప్రపితామహః ॥ ౧౨॥ సస్మి
తం- జామాతురదర్శనజన్మాతవాయంశోకః పునరస్మాక ముపశమయితు
మవశిష్యతే- కించ- శోకహర్షౌతు నామ లోకయాత్రైవభవతః- తథా
హి॥ ప॥ యజూంషితైత్తిరీయాణిమూర్తానివమతిస్మయః । సయోగీయా
జ్ఞవల్క్యస్త్వాంవేదాంతానధ్యజీగపత్ ॥ ౧౩॥ ల॥ జనాంతికం - ఆర్యఅ
యంసరాజావైదేహః - పవిత్రమపరిమేయమాశ్చర్యద్వయం యస్యాప
దానముపాధ్యాయాదనుశ్రూయతే॥ రా ॥ వత్ససపవాయంశతపథాధి
కారీపురుషః- ప్రణాయ్యాంతేవాసినేయస్మైభగవాన్ యాజ్ఞవల్క్యః-
శుక్లానియజూంషిప్రోవాచ- ముహూర్తంనిర్వర్ణ్య॥ ప ॥ నిజాయతస్మై
గురవేయతీనాం జైత్రీయవిశ్రాణితగోసహస్రం । తంగోసహస్రా
ధిపతేఃప్రశిష్య ముపాస్మహేమైథిలమాతిథేయం ॥ ౧౪ ॥ జనకః ॥ సప్ర
శ్రయం- భగవన్ యదన్యత్కించిదభిదధాసి- తత్రప్రభవిష్ణుర్భవానేవ-
తత్రభవతస్తు సహస్రశః యూఖాంతేవాసినో యోగీశ్వరాద్భగవతో
యాజ్ఞవల్క్యాదధ్యయనమితి మహతీఖల్వియమస్మాకం యశఃపతాకా॥
విశ్వా॥ విహస్య- భోః మహాయోగిన్॥ ప॥ కింయాజ్ఞవల్క్యోజనకఃకిమే
వం నవం స్వరూపం కవయోపివిద్యుః । ప్రవాహనిత్యానధికృత్య యు
ష్మాన్ సహస్రశాఖాశ్శ్రుతయఃప్రథంతే॥ ౧౫॥ శతానందః ॥ భగవన్నే
వమీదృశాఃఖల్విమేత్రిభువనమహనీయమహిమానోమనీషిణః ॥ జనకః॥
సవైలక్ష్యస్మితంభగవన్ ॥ ప ॥ నిర్మాయకార్మణమృచామఘమర్షణీనా
మున్మార్జనీజగదఘానితవాద్యవాచః । శ్రోతుం చిరప్రణయకౌతుక
మస్తిచేతో దుఃఖాకరోతిపునరేషముహూర్తవాదః॥ ౧౬ ॥ తద్వరమేతిశిర
స్యంజలింఘటయతి॥ విశ్వా॥ సస్మితం - అస్యాంజలిముద్ఘాటయన్సఖేసీ
రధ్వజసంప్రియతామంజలిః- అమీతూష్ణీంభూతాస్మః- కాత్యాయనీ

కాముక కార్ముక కారోపణ ప్రవీణేన దుహితుః పత్యా సంప్రత్యపర్యుషిత ప్రతిజ్ఞో భూయాః॥ ల॥ అపవార్య - ఆర్యపరస్పర మేషాం పౌరుషోత్కర్ష ప్రశంసారమణీయః పావనోయమృషీణాం సమవాయః॥ రామః॥ వత్సయథార్థ॥ వ॥ స్మరంతిలోకార్థమమీ కిలశ్రుతీరితి ప్రతిష్ఠా మధిగంతుమీశ్మహే। పరంయదేషాం పునరస్తి వైభవం తదేతవివ్యతివిద్రతేయది॥ ౧౭॥ జనకః॥ సహర్షం - పరమనుగృహీతోస్మి॥ వ॥ సమస్యావా సామ్నాంబహిరబహిరంహః పరిమృజా మృచాంవా సంవాదః కిమపి యజుషాంవా పరిపణం। త్వదాశీర్వాదోయం బహువిషయ సాక్షాత్కృతఫలో వరం మేవత్సాయాః కథయతి పురోవర్తినమివ॥ ౧౮॥ విశ్వా॥ సాకూతం - సఖేసీరధ్వజపవ మేతత్॥ జనకః॥ ప॥ దవీయస్యోదూరాదపథమిహ చాముత్ర చశుచాం త్రివేదీవాక్యానామనతి చిరభగ్నా ఇవఖిలాః। శ్రుతిగ్రాహ్యంజ్యోతిః కిమపి బహిరంతర్మలముషో మృజాయా మజ్జానః క్వను విపరియంతి ద్విజగిరః॥ ౧౯॥ శతా॥ స్వ॥ నూనం రామభద్రమేవ జామాతరమభిసంధాయ భగవానయం వక్రోక్తిభిః పునఃపునస్సీరధ్వజం పరిమోహయతే - భవత్వహమస్య ప్రరోచనార్థమసంవిదాన ఇవ పృచ్ఛామి - ప్ర - మునింప్రతి॥ కస్యైనం శకుంతరాజకేతోరివ కౌస్తుభశ్రీవత్సౌ రత్నద్వయం॥ విశ్వా॥ విహస్య - స్వ - సాధు వత్స శతానంద - యదేతత్ కృతంతీర్థం పవిత్రితస్యవస్తునస్సుఖావతారాయ - ప్ర - వత్సగౌతమ కకుత్స్థకులకుమారావేతౌ॥ శతా॥ సప్రత్యభిజ్ఞమివ॥ ప॥ పుత్రార్థే జగదేక జాంఘికయయా స్థామభ్రమత్కీర్తినా చాతుర్హోత్ర వితీర్ణ విశ్వవసుధా చక్రేణ చక్రే మఖః। రాజ్ఞా పక్తిరథేన యత్ర సకల స్వర్వాసి సర్వాతిథౌ సస్వేనైవ ఫలప్రదః ఫలమపి స్వేనైవ నారాయణః॥ ౨౦॥ తత్కిమేతావేవ దాశరథీ - యౌ కిల రామలక్ష్మణావితి తాటకామథన మంగళోద్ఘాత వితీర్ణ దివ్యాస్త్ర మంత్ర పారాయణేన భగవతైవ వినీతౌ వైతానస్య కర్మణశ్ఛిద్రాపిధాన దక్షిణయా భగవంత ముపాసాం బభూవతుః॥ విశ్వా॥ అథకిం॥ జనకః॥ తౌ సస్నేహ బహుమానం పశ్యతి॥ శతానందః॥ తదనయోః కతరో రామః కతరో లక్ష్మణః॥ విశ్వా॥ రామం నిర్దిశన్ - వత్సఆంగిరస॥ ప॥ యేచత్వారోదినకరకుల క్షత్ర సంతానవల్లీ మాలామ్లాన స్తబకమధుపా జజ్ఞిరే రాజ

పుత్రాః। రామస్తేషామచరమభవస్తాటకాకాళరాత్రిప్రత్యూషోయం
సుచరితకథాకందలీమూలకందః॥ ౨౧॥ లక్ష్మణంనిర్దిశ్య- అయంచలక్ష్మ
ణః॥ శతా॥ భగవద్వసిష్ఠప్రసూతంతుత్రమృధ్యతే ॥ జనకః॥ విహస్య-
సాధుభగవన్నస్మాదృశేషుప్రజాసుప్రవిశ్యక్రీడసి॥ ప॥ క్రోధాగ్నేపురు
హూతహుంకృతిపరాభూతత్రిశంకుత్రపాసంపాతజ్వలితేజగత్రయ
మయీంత్వయ్యాహుతింజుహ్వతి। సంభ్రాంతోపనతస్య నాటితజరా
వైక్లబ్యశీర్ణాక్షరాః ప్రత్యూహాయ బభూవురంబుజభువో దేవస్య
చాటూక్తయః॥ ౨౨॥ తమపినామభగవంతమన్యేగోపాయితారః॥ శతా
నందః॥ రాజర్షేఏవమేతత్- కింతుపునర్దీక్షిష్యమాణాఃనత్రుధ్యంతీతి
రక్షితారంతంత్రియముపాదదతే॥ జనకః॥ సవిస్మయంరామలక్ష్మణౌనిర్వ
ర్ణ్య- జనాంతికం॥ శతానందః॥ ప॥ భవతినతథాభానోశ్శిష్యేసురౌవస
తోమమస్వయమపిమునౌ విశ్వామిత్రే గృహానధితిష్ఠతి। దశరథసుతావే
తౌదృష్ట్వాయథోచ్ఛ్వసితంమనశ్శిథిలయతిమేప్రత్యగ్జ్యోతిఃప్రబోధసు
ఖాసికాం॥ ౨౩॥ శతా॥ రాజర్షేవైదేహ దృశమేవైతత్ - మమాపి
రాజపుత్రావేతౌసాక్షాత్కుర్వతోవత్సేసీతోర్మిళేనహృదయాదవత
రతః॥ జనకః॥ సఖేదస్మితం - విశ్వామిత్రంప్రతిభగవన్॥ ప ॥ ఇదంవ
యోమూర్తిరియంమనోజ్ఞాపీరాద్భుతోయంచరితప్రరోహః। ఇమౌ
కుమారౌతవపశ్యతోమేకృతార్థమంతర్నటతీవచేతః॥ ౨౪॥ విశ్వా॥సో
త్ప్రాసస్మితం॥ సీరధ్వజహృదయమేవామంత్రయస్వకిమర్థంకృతార్థమ
సీతి॥జనకః॥సఖేదస్మితం॥ప॥యద్గోత్రస్యప్రథమపురుషస్తేజసామీశ్వరో
యంఏషాంధర్మప్రవచనగురుర్బ్రహ్మవాదీవసిష్ఠః। యేవర్ణంతేతవచ
హృదయేసుష్ఠుసంబంధయోగ్యాస్తేరాజానోమమపునరసౌదారుణశ్శు
ల్కసేతుః॥ ౨౫॥రామలక్ష్మణౌ॥సవిమర్శం- కథమస్మదీయాఃకథాఃప్ర
స్తూయంతే॥ విశ్వా॥ సవిమర్శస్మితం- రాజర్షేయదిశుల్కసంస్థైవకే
వలమంతరాయః- తన్నకించిదేతత్॥ జనకః॥ సఖేదవిమర్శం- అపవార్య
భగవన్నాంగిరస॥ ప॥ యద్వదన్నపివిదేహనందనీపాణిపీడనవిధేర్మహా
హోఘుణాతాం। ఏవమాహమునిరేషకౌశికస్తేనముహ్యతిచిరాయమేమనః॥
౨౬॥ ప॥తదేవస్థాణపీయంనాధనుస్సాన్యదిదృక్షమీదృశం। ఏతద్దారోపణం

నామపణో వామమజర్ఝరః॥ ౨౭॥ శతా॥ శాంతంపాపం-౨॥ ప॥ దు
ర్లంఘమీశ్వరశరాసనమప్రమోచ్య శుల్కగ్రహస్త్వమపిసర్వమిదంత
థైవ। కింత్వస్య రాఘవశిశోస్సహజానుభావగంభీరభీషణమతిస్ఫుటమేవ
వృత్తం॥ ౨౮॥ జనకః॥ మునింప్రతి-భగవన్ కౌశిక చిరమపివికల్పయన్ నభ
వద్గిరామభిధేయమద్యాపి నిశ్చినోమి॥ విశ్వా॥ విహస్య - తదుపదర్శయ
కార్ముకమైందుశేఖరం - రామభద్రఏవవ్యాకరోతు॥ రా॥ సహర్షం-
కథమలీకవికత్థైరాత్మానంవినోదయామి - నన్వయం మమైవ కౌతుకం
పూరయితుమైశ్వరంధనురభ్యర్థ్యతే - జనకంచ దృష్ట్వా - సవిమ
ర్శం- అహహ ॥ ప ॥ బాలేనసంభావ్యమిదంచకర్మ బ్రవీతిచప్రత్యయి
తోమహర్షిః । ఇతిధ్రువంమంత్రయతేనృపోయం దత్తేకిమత్రోత్తర
మాకులోస్మి॥ ౨౯॥ జనకః॥ముహూర్తమివస్థిత్వా దీర్ఘముష్ణంనిశ్వస్య-
భగవన్ క్వతాదృశంభాగధేయమస్మాకం- యేనభగవతావిశ్వామిత్రేణ
నాథవంతోవయమేతస్మైరఘుకులకుమారాయ సీతాంప్రతిపాద్యచిరా
యచరితార్థాభవామః- రామోలజ్జతే॥ జనకః॥ భగవన్॥ప॥యత్కో
దండసమర్పితత్రిభువనచ్ఛిద్రాపిధానవ్రతంజాతంరోహితమేవకేవలమ
పజ్యాబంధమైంద్రంధనుః । తేపిప్రేక్ష్యపురాశరాసనమిదంమౌర్వీకి
ణశ్యామికాకస్తూరీసురభీకృతాన బిభరు వ్యర్థంభుజాన్ భూభుజః ॥
౩౦॥ విశ్వా॥ సఖేసీరధ్వజ కథంపుణ్యరాశిమాత్మానమవమన్యసే ॥ ప ॥
త్వద్భాగధేయమపితాదృశముత్సవానా మేతాదృశాం వయమపిప్రసమీ
క్షితారః। సంత్యేవవిశ్వభువనాభయదానశౌండాఃక్షోణీభుజఃపరమమీ
నతురామభద్రః॥ ౩౧॥ ల ॥ కథముపాధ్యాయేనైవాభిహితం- యదస్మి
వక్తుకామః॥జనకః॥సత్యమచింత్యోహిమణిమంత్రౌషధీనామివరఘురా
జడింభానామనుభావః- పరమేతద్బ్రవీమి॥ప ॥ గిరీశేనారాద్ధంత్రిజగదవ
జైత్రందివిషదాముపాదాయజ్యోతిస్సరసిరుహజన్మాయదసృజత్ । హృ
షీకేశోయస్మిన్నిషురజని మౌర్వీఫణిపతిః పురస్తిస్రోలక్ష్యం ధనురితికిమ
ప్యద్భుతమిదం॥ ౩౨॥ శతా॥ఆః-కిమనయాపినాకప్రశస్తిప్రపంచికయా-
తదేతత్కౌశికమేవప్రమాణయంతోబహుమన్యామహే - అపికిమశక్యం
రామభద్రస్య॥ ప॥ ఉత్పాదయన్ కిమపిరాక్షసకోటిబాహూనాం తేజో

హుతాశనసమింధన సామిధేనీం । యస్తాటకా మకృత బాలసఖైః పృష
త్కై-ర్విషజ్జయఃస్ఫుటమనేనదశాననోపి॥ ౩౩ ॥ నేపథ్యార్ధప్రవిష్టఃపురు
షః- ౨ । దేవదశాననపురోహితశ్శౌష్కలోనామమహారాజందిదృక్షతే॥
శతా॥ సోద్వేగం- ఆః- ఆగచ్ఛతు- పురుషోనిష్క్రాంతః॥ రా॥ సవ్యథం-
జనాంతికం - వత్సలక్ష్మణకథమంతరితోయమనేనదురాత్మనారాక్షసరా
జేన కామారికార్ముకపరిచర్యామహోత్సవః ॥ ౮ ॥ నకేవలమిత్యర్ధో
క్తేహసతి॥ రామః॥ సప్రణయరోషస్మితం తమపాంగేనపశ్యతి-ప్రవిశ్య
శౌష్కలః॥ ప్రత్యేకమవలోక్య ॥ స్వ ॥ కథమత్రైవ జనక శతానందా
భ్యాంపురస్కృతోవిశ్వేషామస్మాకమప్యమిత్రోవిశ్వామిత్రః- విచిం
త్య- తిష్ఠతుహతకోయం - దక్షిణేనదృష్ట్వా - అయే కావేతౌక్షత్రియబ్ర
హ్మచారిణౌ॥ ప॥ పుణ్యలక్ష్మీకయోస్సోయమనయోఃప్రతిభాసతే। మాం
జ్యాదివ్యాజనైశ్శాంతో వీరోపకరణంరసః॥ ౩౪ ॥ నిసర్గాదగ్రమిదం
చదారకద్వయం॥ ప॥ పార్శ్వత్రయాణామేతేషామృక్సామయజుషామి
వ। ఉభాభ్యాంవిధిమంత్రాభ్యామధర్వేవప్రదీప్యతే ॥ ౩౫ ॥ విమృశ్య-
నూనంలక్ష్మణద్వితీయోరామహతకః- కౌశికమనుప్లవమానోమిథిలాము
పస్థితః- సక్రోధశోకం - హావత్సేసుకేతుకులనందిని తాటకేకథమీదృశా
న్మనుష్యడింభాత్ తాదృశోదైవదుర్విపాకస్తేసంవృత్తః-కష్టమనరణ్య
వంశజన్మనఃక్షత్రియవటోరనాత్మవేదితా ॥ ప ॥ సుందాసురేంద్రసుత
శోణితశీధుపానాదున్మత్తమార్గణనిరర్గళవీరగర్వః । ద్రోహంచకా
రదశకంఠకుటుంబకేపి సోయంవటుఃకుశికనందనయజ్ఞబంధుః॥ ౩౬॥ భవ
తుద్రక్ష్యామ్యస్యభుజశౌండీర్యం - ఉపసృత్య॥ ప్ర ॥ అపిసుఖినోయూ
యంజనకమిశ్రాః॥జనకః॥ స్వాగతంపౌలస్త్యపురోహితస్య- ఇతఆస్య
తాం॥ శౌష్కలః॥ తథాకరోతి॥ జనకః॥ కచ్చిత్కుశలంతేరాజ్ఞోరావణ
స్య- అథవా॥ ప॥ విపదాంప్రతికర్తారోయస్యోపాయైరధర్వభిః। త్వా
దృశాస్సంతికింతస్యకల్యాణమనుయుజ్యతే॥ ౩౭॥ శౌ ॥ విహస్య-మహా
శ్రోత్రియసీరధ్వజప్రత్యకరిష్యామైవవయం - యదిస్వభుజమండలీమత్త
వారణవలయితోరఃపీఠప్రాసాదసుస్థిత చతుర్దశ భువన విజయలక్ష్మీమ
హాంతఃపురేలంకాపతౌ కిమపిప్రతికార్యమభవిష్యత్ - పశ్య ॥ ప ॥ యస్య

శ్చేష్టాస్సుమనీకసీమనిపరిత్రస్తాః పరాంచన్నపి ప్రత్యక్షీకురుతే సహప్రన
యనః పృష్ఠోద్ధవైరక్షిభిః । చక్రైర్వర్త్మ చ నాగలోకజయినీం యాత్రా
మివ ప్రస్తువర్ణయః కైలాసముదస్య కీనాశమపాదానంతు తస్యాపదాం॥
౩౭॥ ల॥ సామర్షం- జనాంతికం - ఆర్య కథమసౌ సహస్రభుజార్జున
వాలిభ్యామాలీఢశౌర్యసారోదురాత్మా రావణః ప్రస్తూయతే॥ గా ॥ వత్స
మామైవం- మహాంతోహి తాదృశాః ॥ కించ॥ప॥ స్యాతాం నామ కపీంద్ర
హైహయపతీ తస్యావగాఢాంతరస్థేమానౌ దశకంధరస్య మహతీ స్కంధ
ప్రతిష్ఠాపునః। సద్యఃపాటితకంఠకీకసకణాకీర్ణాం యదంసస్థలీం స్వైనే
భాజినపల్లవేన ముదితః ప్రాస్ఫోటయద్ధూర్జటిః॥ ౩౯॥ అపిచ ॥ ప ॥ మ
ఘోనస్తద్ఘోరం కులిశమలసీకృత్య సమరే భునక్తి స్వారాజ్యం త్రిభువనభ
టోయం దశముఖః। శ్రియో నానాస్థానభ్రమణరమణీయాం చపలతామ
పాచ్ఛిద్య స్వస్మిన్నపి భుజవనే వాసయతి యః ॥ ౪౦॥ శతా ॥ శౌష్కలం
ప్రతి- బ్రహ్మన్ సత్యమయమీదృశో రాక్షసరాజః. శౌ॥రాజర్షే॥ప॥ సం
తుష్టే తిసృణాం పురామపి రిపౌ కండూలదోర్మండలక్రీడాకృత్తపునఃప్ర
రూఢశిరసో వీరస్య లిప్సోర్వరం । యాచ్ఞాదైన్యపరాంచి యస్య కలహా
యంతే మిథస్త్వం వృణు త్వం వృణీష్వేత్యభితో ముఖాని స దశగ్రీవః కథం కథ్య
తే॥౪౧॥సోపి॥ప॥ కన్యామయోనిజన్మానం వరీతుం ప్రజిఘాయమాం। పురో
ధసా గౌతమేన గుప్తస్య భవతో గృహాన్ ॥ ౪౨ ॥ విశ్వా॥ సఖే సీరధ్వజ- ప
శ్య- ఇ- పినాకసందర్శనోల్లాసికావిసంష్ఠులచిత్తవృత్తిరివ వత్సో రామభ
ద్రః॥జనకః॥విహస్య॥ ప॥ కిమేతదేవ భగవన్నభిధీయే పునస్తరాం। ఇక్ష్వా
కవో విదేహాశ్చ పరవంతస్త్వయా వయం॥ ౪౩ ॥శౌ॥భోః సీరధ్వజ కిమిదమ
స్మాకమాకాశవచనం-ఉత దుష్పరిచ్ఛేద ఏవాయమర్థః- యదుత్తరమపి
న ప్రతిపద్యసే॥ ప॥ దాతవ్యేయమవశ్యమేవ దుహితా కస్మైచిదేనామసౌ
దోర్లీలామసృణీకృతత్రిభువనో లంకాపతిర్యాచతే। తత్కిం మూఢవదీక్ష
సే ననుకథాగోష్ఠీషు శంసంతి నస్త్వద్వృత్తాని పరోరజాంసి మునయః
ప్రాచ్యా మరీచ్యాదయః॥౪౪॥ శతా॥ చిరాయ దత్తమేవోత్తరమస్మాభిః
శౌ॥హంత రాజపుత్రీసమర్పణాదన్యత్కీదృశం తత్॥ శతా॥ ప॥ శాంభ
వం చాపమారోప్య యోస్మానానందయిష్యతి । పూర్ణపాత్రమియంత

స్మైమైథిలీకల్పయిష్యతే॥౪౫॥ శౌ॥శాంతంపాపం--౨- అహహాయస్మాక
మప్యమూన్యక్షరాణి॥ ప॥ తేనాంగులీశతనిష్పృష్టకుబేరశైలకంఠోక్తదోః
కులిశకంఠశవిక్రమేణ। మాహేశ్వరేణమహతా దశకంధరేణక మేదు
మీదృశమనార్యమపిక్రియేత॥ ౪౬॥ శతా॥ విహస్య॥ప॥ బ్రహ్మన్నయం
క్షత్రియగోత్రజన్మాపృథక్ప్రతిజ్ఞోజనకాధిరాజః। నచాపమారోపయితా
దశాస్యస్త్వమేవజానాసియదుత్తరంనః॥౪౭॥ శౌ॥సహాసం॥ప॥ అంగి
రాశ్చపులస్త్యశ్చప్రభవౌ పరమేష్ఠినః। పౌలస్త్యేజ్ఞాతిధర్మోఽయంత
త్త్వ-మాంగిరసస్యతే॥౪౮॥ సాసూయం॥ ప॥ మాహేశ్వరోదశగ్రీవఃక్షు
ద్రాశ్చాన్యేమహీభుజః। పినాకారోపణంతుల్యంహాసీతేకింభవిష్యసి॥
౪౯॥ శతా॥ సరోషవ్యథం - బ్రహ్మన్నేవమనేనధనుషా కిమపివినయాధి
కారికమధ్యాప్యతే-యదద్యపరంమాహేశ్వరస్తే రావణోపి సంవృత్తః॥
ప॥ శంభోరాధారమచలముత్క్షేప్తుంభుజకౌతుకీ। మాహేశ్వరోధనుఃక్ర
ష్టుమీహతేదశకంధరః॥౫౦॥ శౌ॥ పులకవర్జమన్యేస్మయంతే॥ శతా॥
సరోషావహిత్థం- రామభద్ర-౨॥ ప॥ తదేతదారోపయచాపమీశప్రకో
ష్ఠభస్మప్రతిరూపితజ్యం। శౌర్యోష్మభాజాంభుజతాంముఖానిస్వబాహు
మార్వీకిణకాలిమైవ॥ ౫౧॥ శౌ॥ సక్రోధం-అశృతానందకింభాషితోసి
యదేవమస్మదగ్రేమహారాజంపౌలస్త్యమధిక్షిపసి- కథం తేమాణిక్యపరి
హారేణగైరికపరిగ్రహః-యదేవందశగ్రీవ మవమన్యమానస్య మనుష్య
పోతేనురాగః - యదివా - భగవంతంగౌతమమపహాయధూలీచక్షుషిస
హస్రాక్షేభవతోమాతురపికథమహల్యాయాః॥ శతా॥సరోషహాసం-
కిమాత్థరేఅస్మదగ్ర ఇతి॥విశ్వా ॥సప్రణయరోషమివ- వత్సగౌతమ విరమ
తుములకలహాత్ -అతిథిరయమస్మాకముపాధ్యాయోదశకంధరస్య-వ్యథ
మానౌరామలక్ష్మణౌదృష్ట్వావిహస్య-వత్సరామ ధనుగ్రహణాపనయ
ణమనుజానాతిజనకాన్వయపురోధాః॥ రామః॥యదాదిశంతిగురవ ఇతిస
వినయలజ్జాకౌతుకంపరిక్రమ్యలక్ష్మణేనసహనిష్క్రాంతః॥శౌ॥రాజర్షే
సీరధ్వజధన్యోసి - పురాఖలుపరమేశ్వరపరిచర్యాపదానేనకృత్తేష్వసవ
సుమూర్ధసు॥ప॥ వరంతాదృక్కూటాద్భుతసదృశముత్పేక్ష్య కిమపిప్ర
రోహద్వైవలక్ష్యంపురవిజయినోయేనదదృశే। తమున్మాష్టుంయేనత్రిభు

వనేఽపి ప్రార్థితమిదం తదేవ త్వయ్యర్థీభవతి దశమం రావణశిరః ॥ ౫౨॥
శతా ॥ ఉత్థాయ నేపథ్యావలోకితకేన సహర్షాద్భుతం-పశ్యంతు భవం
తః॥ప॥ యస్మిన్నేకధనుష్మతో భగవతః ఖట్వాంగపాణేరసావాకృష్టో గుణ
తాం గతో వ్యహిపతిః కర్ణావతంసాయతే । ఉన్ముక్తశ్చ పురైవ భూషణప
దం యాతి ప్రకోష్ఠాంతరే॥జనకః॥ఔత్సుక్యం నాటయతి॥ శ॥ కాకుత్స్థేన తదే
వ భార్గవగురోః కోదండమాకృష్యతే॥౫౩॥ నేప ॥ కళకళః-సర్వే సాతంకం
పశ్యంతి- పునర్నేపథ్యే ॥ ప॥ రుంధన్నష్టవిధేశ్శ్రుతీర్ముఖరయన్నష్టౌ ది
శః క్రోడయన్మూర్తీరష్ట మహేశ్వరస్య దళయన్నష్టౌ కులక్ష్మాభృతః। తా
న్యక్ష్ణాం బధిరాణి పన్నగకులాన్యష్టౌ చ సంపాదయన్నున్మీలత్యయమార్యదో
ర్బలదళత్కోదండకోలాహలః॥౫౪॥ జనకః॥సహర్షవిషాదాద్భుతం- క
థం భగ్నమపి॥శతా॥ ప ॥ వైదేహీకరబంధమంగళయజుస్స్యూతం ద్విజా
నాం ముఖే నారీణాం చ కపోలకందళతలే శ్రీయానులూలుధ్వనిః। పేష్టుం చ
ద్విషతాముపశ్రుతిశతం మధ్యే నభో జృంభతే రామత్రుణ్ణ మహాహీనాఙ్క
లాంఛనధనుర్దంభోళిజన్మా రవః॥ ౫౫ ॥ శౌ ॥ సవిషాదాద్భుతమాత్మగ
తం- అహో బాహుత్రియస్య లింగస్య దురాత్మనః సర్వకర్మీణమూష్మాయి
తం॥జనకః॥సహర్షం పాదయోర్నిపత్య భగవన్గాధినందన ॥ ప॥ ఇయ
మాత్మగుణేనైవ క్రీతా రామేణ మైథిలీ । స్వగృహవ్యవహారేణ లక్ష్మణా
యోర్మిళాస్తనః॥ ౫౬ ॥ విశ్వా॥సస్మితం-సఖే సీరధ్వజ యదభిరుచితం
భవతే॥శతా॥ జనకస్య కర్ణ ఏవమితి కథయిత్వా-భగవన్ కౌశిక - మమా
పి చంద్రశేఖరశరాసనారోపణప్రథమప్రియవాదినోద్య పారితోషికం
ధారయసి॥విశ్వా॥ విహస్య-వత్స దీయతే కిమభిప్రైషి॥శతా॥భగవన్ కు
శధ్వజదుహితృభ్యాం మాండవీశ్రుతకీర్తిభ్యాం భరతశత్రుఘ్నావభ్యర్థనా
యో॥విశ్వా॥శతానందం హస్తే గృహీత్వా సస్మితం-సర్వమస్మాభిరేవ విధా
-తవ్యమాగమయస్వ తావద్దశరథం॥ జనకః॥ తర్హి ప్రహీయతాం భగవా
నాంగిరసః ప్రియసుహృదముత్తరకోసలేశ్వరమానేతుం॥ విశ్వా॥ ఏవమ
స్తు॥శతా॥ ఉత్థాయ-కిమన్యదస్తి వాచికం భగవన్ ॥ విశ్వా॥వత్స నిసృష్టా
ర్థోఽసి గమ్యతాం - శతానందో నిష్క్రాంతః ॥ విశ్వా॥హర్షం నాటయ
న్నాత్మగతం॥ ప॥ దోర్లీలాదళితేందుశేఖరధనుర్వ్యాఖ్యాతవిక్రాంతి

నాకాపస్తేనకృతో విదేహనృపతిస్త్రైణఃప్రతిజ్ఞాభరః। పశ్యామశ్చ సుహృ
ద్గృహాన్నవనవోన్మీలద్వివాహోత్సవా నైత్యాకేషుచ మైథిలేషుచ ఫ
లంత్యస్మాకమనోరథాశిషః॥ ౫౭॥ శ్లో॥ వైలక్ష్యరోషాభ్యాంస్మయమానః-
భోసీరధ్వజపురుషప్రకాండ-ధానైవిద్యావృద్ధసంయోగాద్బహిరంగా ని
వయాంసి-యదనయాప్రహీణలబ్ధకన్యయా యూనా వనసంబంధోపస్థితంపుల
స్త్యకులముపేక్షమాణో వర్షీయానపికోమళప్రజ్ఞోసి-మునింప్రతి-ఋ
షే కౌశిక నాద్యాపికించిదతిక్రామతి - తదాపిలంకాపతౌ తాటకావధాప
రాధముపమాష్టుం-మయమేవ శ్రేయానవసరః॥జనకః॥తదాప్యవజ్ఞాంనాట
యన్-భగవన్నేహి స్వయముపేత్య రామభద్రవదనచంద్రచంద్రికాప్ర
వాహేన నిర్వాపయామి తావదలీక ధనుర్ధరప్రార్థ్యమానమైథిలీకదర్థి
తమాత్మానం-నహిమిహిరమరీచిపరిచయపచేళిమస్య హిమకరబింబ సం
పాతాదపరోపి కశ్చిదగదంకారః కైరవాకరస్య ఇత్యుత్థాయ పరిక్రామ
తః॥శ్లో॥ సఖేదమాకాశే హా తపస్విని సీతే హతాసి పౌలస్త్యప్రార్థితా
పివిచార్యసే॥ప॥ త్రిభువనవిజయశ్రియస్సపత్నీంజనయతి కో భవతీమనా
స్మృతంతాం। స్వజనమపిన తేనురూపయామః కిమపి విపాట్యభువం వినిర్గ
తాయాః॥౫౮॥ సరోషం-జనకంప్రతి॥ ప॥ పౌరాణీభిరనేకవిక్రమకథా
గాథాభిరర్థాపితాస్తేవీరస్యజయంతి రాత్రుషపతేర్దోస్తంభదంభోళ
యః।యానుత్పీత్యవిశోషయన్మదమయం మైరేయమైరావణో భూమా
సృష్టిఖరభూదమర్త్యమధుపశ్రేణీషుసాధారణః॥ ౫౯॥ తేషుసత్సు॥ ప॥
వృథాసజ్జనసంబంధసత్కారేణాసి వంచితః। పౌలస్త్యహస్తవర్తిన్యా
సీతయాతుభవిష్యతే॥౬౦॥ సాక్షేపం నేపథ్యాభిముఖమవలోక్య॥ ప॥ స
మంతాదుత్తాలైస్సురసహచరీచామరమరుత్తరంగైరున్మీలద్భుజపరిఘ
సౌరభ్యశుదినా।స్వయంపౌలస్త్యేన త్రిభువనభుజా చేతసికృతామరేరా
మత్వంమాజనక నృపపుత్రీముపయథాః॥ ౬౧ ॥ సవిమర్శమాత్మగతం-అ
హోగంభీరమిదముపస్థితంవస్తు-తన్మంత్రిణంమాల్యవంతంపురస్కృత్య
లంకేశ్వరస్యనివేదయామి॥ ... ... *

ఇతినిష్క్రాంతాస్సర్వే - ఇత్యనర్ఘరాఘవే-

తృతీయోంకః.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

భట్టమురారిప్రణీతే అనర్ఘరాఘవే
చతుర్థోంకః

తతఃప్రవిశతిమాల్యవాన్ - వి- జృంభమాణశ్చక్షుషీప్రమృజ్య-
అహోవిభాతప్రాయైవవిభావరీ- తథాహి॥ప॥ స్తోకోన్నిద్రసదాఘదీధితిమ
హాస్తంద్రాలుచంద్రాతపాస్త్ర్యాయంతేకకుభో రథాంగగృహిణీ గా
హాస్థ్యగర్హాభిదః ।అద్యాపిస్వకులాయశాఖిశిరసిస్థిత్వా రువంతో
ముహుస్తూష్ణీంప్రత్యభిజానతేబలిభుజోభీతాస్స్వయూథ్యస్వరాన్॥౧॥
అపిచ॥ప॥ప్రాచీంవాసకసజ్జికాముపగతేభానాదిశాంవల్లభపశ్చైత్యతా
రుచయఃపతంగదృషదామాగ్నేయనాడింధమాః। లోకస్యతుణదానిరంకు
శరసాసంభోగనిద్రాగమాకోకస్తోమకుముద్వతీవిపినయోర్నిక్షేప మా
తన్వతే॥౨॥ సర్వతోనిరూప్యసహర్షం-హంతసమంతాదామోదమాన
పౌరసంభోగమయీఖల్వియందశగ్రీవస్య భుజార్గళపరిపాలితా రాజ
ధానీ॥ప॥ ఇతఃపౌరస్త్యయాంకకుభివివృణోతిక్రమదళత్తమిస్రామర్మా
ణంకిరణకలికామంబరమణిః। ఇతోనిష్క్రామంతీనవరతిగురోః ప్రోంఛతి
వధూస్స్వకస్తూరీపత్రాంకురమకరికాముద్రితమురః ॥ ౩ ॥ అపిచ॥ప॥అ
యంమృదుమృణాళినీవనవిలాసవైహాసికస్త్విషాంపతిపతేపతిస్సపదిదృశ్య
మానాంనిజాః। స్తనౌపుళకయంతిచోత్పలదృశాంప్రియోరస్థలే విపర్యసిత
వృత్తయోఘుసృణపంకపత్రాంకురాః॥౪॥ ఇతశ్చ ॥ ప ॥ ప్రియవసతేరా
యాంత్యోమిథః కరంబితకరాంబుజన్మానః। కరజవ్రణపదవిరళస్తనపుళ
కమమూఃకిమపివివదంతే॥౫॥ అన్యతశ్చ॥ ప॥ ప్రభాతెపృచ్ఛంతీరనురహ
సివృత్తంసహచరీర్నవోఢానవ్రీళాముకుళితముఖీయంసుఖయతి। లిఖంతీ
నాంపత్రాంకురమతులమస్యాస్తుకుచయోశ్చమత్కారోగాఢంకరజపద
మాసాంకథయతి॥ ౬॥ ముహూర్తమనుధ్యాయ - అహోయతఃప్ర
భృతివైదేహీ వరణాయప్రహితేనపురోధసాకథ్యమానంకకుత్స్థకులకుమా
రస్యతాదృశంమానుష్యకాతిశయమశృణవం - తతఃప్రభృతికష్టాందశా
మనుభవామి-తథాహి ॥ ప ॥ తత్తాదృశంకథముదేతిమనుష్యలోకే తేజో

చ్యుతంనిరభిసంధినతావదేతత్।తాన్యేవచాస్యచరితానిదశాననస్యధిక్పిం
తయారజనిరక్షిషునః ప్రభాతి॥౭॥ కించ॥ప॥శ్రుత్వాదుశ్శ్రవమచ్యుతంచ
మిథిలావృత్తాంతమంతఃపతచ్చింతాపహ్నవసావహిత్థవదనస్తద్దిగ్విలీనా
స్మితః। హేలాకృష్టసురావరోధరమణీసీమంతసంతానకస్రగ్వాసోజ్జ్వ
లపాణిరప్యవతిమాంవత్సేనలంకేశ్వరః॥౮॥ విమృశ్య-ఆకాశే- విహస్య
హంతదారుణోయమస్మాకంచిరజీవితా॥ప॥ప్రీతేవిధాతరిపురాపరిభూయ
మర్త్యాన్ దేవైర్వైన్యతోయదభయంసభవానహంయుః।తన్మర్మణి స్పృశ
తిమామతిమాత్రమద్యహావత్సశాంతమథవాదశకంధరోసి ॥ ౯॥ సవిమ
ర్శం-అహో మైథిలస్యనృపతేరకార్యజ్ఞతా॥ప॥విశ్వామిత్రవశీకృతేహృ
దివయంమాభూమసంబంధినస్తేదృష్టానకథంపురాణమునయోమాన్యాఃపు
లస్త్యాదయః। జామాతాపిమహేంద్రమౌళివలభీపర్యంకరత్నాంకుర
జ్యోత్స్నాన్మృష్టనఖేందుదీధితిరయంనావేక్షితోరావణః॥ ౧౦ ॥ పురోవ
లోక్య-కథంమిథిలా వృత్తాంతముపలబ్ధుంప్రహితాచిరాయతి వత్సాశూ
ర్పణఖా-ప్రవిశ్యశూర్పణఖా- ౨॥ అహో సోంమసుదరీవివాహణేవంచ
శంభివించరియకతిపంఖారాఇరహుఉళకుమాళాణముహపుండరీఆఇపేం
ఖదీజుఉంభిదేణవిమాఆమాణుసిభావేణకిదంభీకిదహ్మి-అహో తారిసిస
ణాణపకిది-జవివంఖహంధపడిదావిసుహో వేట॥ఛా॥అహో సౌమ్యసుందరీ
వివాహనేపథ్యలక్ష్మీవిచ్ఛురితకాంతిప్రాగ్భారాణిరఘుకులకుమారాణాం
ముఖపుండరీకాణిపశ్యంతీజుగుప్సితేనాప మాయామానుషభావేనకృతార్థీ
కృతాస్మి-అహో తాదృశీగుణానాంప్రకృతిః-యద్విపక్షహస్తపతితాపి
సుఖయతి॥మాల్యవాన్॥దృష్ట్వాసస్నేహం-కథంవత్సాశూర్పణఖా-వత్సే
అయమహం- ఇతోభవతీ॥శూర్పణఖా॥కహంఎంథఎవఅంటాళసిహరవం
టివంగివేమేకణిట్ఠమాదామహో-అహోదుంసిళదాదుంతకంజాణ-
జదాణిపఆఅరకిళిదళ్ళో అణోపడింఖణజింభిఆవసారి అముహాకుహరదిట్ఠహి,
అ అంరిదకరిణకంజసంభారాకోవి అంణో వియదింసఇ కణిట్ఠమాదా మ
హో॥ఛా॥కథమత్రైవాట్టాలశిఖరవర్తిప్రగ్రీవేమేకనిష్ఠమాతామహః

అశాయాదుర్లిప్తతా దుష్టకార్యాణాం యదిదానీం ప్రజాగరక్లాంతలో
చనః ప్రతిక్షణజృంభికాప్రసారితముఖకుహరదృష్టహృదయస్థిత కఠినకా
ర్యప్రాగ్భారః కోప్యన్యఇవదృశ్యతే కనిష్ఠమాతామహః ॥ అహవాసా
మంణోవిగురుఒఖుమతిభావో॥ ఛా॥ అథవా సామాన్యోపిగురుఃఖలుమం
త్రిభావః॥ విసెసేణసాహసంకంవవసాఅంసచడచరిదంసఅమ్హాణరంణో
రావణంస- జాణామిమహఎంవపడివాళ అదోచింతదిజావణఉవసంపామి॥
ఛా॥ విశేషేణసాహసైకవ్యవసాయస్యచండచరితస్యాస్మాకం రాజ్ఞోరా
వణస్య- జానామిమహామేవప్రతిపాలయం స్తిష్ఠతి - యావదేనముపసర్పా
మి॥ సవిషాదముపసృత్య-అంఅవదామి॥ ఛా॥ ఆర్యవందే॥ కల్యాణీభూయాః॥
మా ॥ ఇతఆస్యతాం - అపిభరతశత్రుఘ్నాభ్యాంసహైవవైదేహముపస్థి
తోదశరథః॥ శూ॥ ఉపవిశ్య- అంఅదసరహేఆఅదేకుమారాణగోదాణమ
గళేసవుంతే మఎవవింతమిహిళాణఅరి॥ ఛా॥ ఆర్యదశరథేఆగతేకుమారా
ణాంగోదానమంగళేసంవృత్తే మయాప్రవిష్టంమిథిలానగరం॥ మా॥ నిశ్వ
స్య- అతిప్రకాశోయమర్థః-యథానివృత్తస్వీకరణాజానకీ॥ శూ॥ అహ
ఇ- అథకిం॥ మా॥ విమృశ్య-అశాయాదురాత్మనఃక్షత్రియబ్రాహ్మణస్యకు
శికవంశజన్మనోదుర్నాటకం॥ ప॥ యజ్ఞోపప్లవశాంతయేదశరథోరాజాసు
తంయాచితస్తంచానీయవినీయచాయుధవిధౌ తేజస్విరేరాక్షసాః। త్రై
యక్షం విదళయ్యకార్ముకమథ స్వీకృత్యసీతాంమితోనోవిస్మః కుహనా
విటేనవటునాకింతేనకారిష్యతే॥ ౧౧ ॥ శూ ॥ అంఅఎంవఎద- సోతహిబ
మ్హణోవసింత మహేసిణోసమీవేవింపురచోదింతో॥ ఛా॥ సత్రమయా
బ్రాహ్మణోవసిష్ఠమహర్షేస్సమీపేవిస్ఫురణాదృష్టః॥ మా ॥ విహస్య-
వత్సేతపోభిరస్యబ్రాహ్మణ్యాదేశోపిస్థానవిద్యావేనతత్రధర్మాణాం సజహా
తి- కించ-స్వభావమధురోపికాకుస్థవటురౌత్పత్తికేనబ్రాహ్మేన బ్రాహ్మ
ణ్యేనచజన్మనాత్రిజాతకాన్మనైరధీయన్నవరీణశీలః పరిణంస్యతే - తథా
హి॥ ప॥ అవినయభువామజ్ఞానానాం శమాయభవన్నపిప్రకృతికుటిలాద్వి
ద్యాభ్యాసఃఖలత్వవివృద్ధయే। ఫణిభయభృతామాశుచ్ఛేదతమః స్తమస్తా

షసావివిషధరఫణారత్నాలోకో భయంతుభృశాయతే॥౧౨॥ భవతుకిమతి
శ్రాన్తోపవర్ణనేన - కథమిదానీంస్వయంగృహీతముత్తిష్ఠమానో రా
మఃసపత్నీః ప్రతికర్తవ్యఃస్యాత్ ॥మూ॥ అంఅణఖుబళామోడిఅపరిహారిఅత్తం
సఅంణోఉవాఓత్తంకిఅది॥ఛా॥ఆర్యనఖలుబలాత్కారంపరిహృత్యతస్యా
న్య ఉపాయస్తర్క్యతే॥మా॥ వత్సేనైవం-మహాప్రమాదో హితాదృ
శేనధర్మవిజయినావీరవ్రతశీలేనపరిగృహీతాయా వైదేహ్యాఃప్రసహ్యాప
హారః-పశ్య॥ప॥దోస్తంభద్వయదర్పడంబరమితిస్పష్టంనవిస్పందతే వైదే
హీకరబంధ సూచనమితి ప్రస్తౌతినవ్రీళయా । ఇత్యాలోచ్య కృతస్మితై
ర్మునిభిరాదిష్టేనయేనతృణాదాత్తంసజ్జితమాచితంచసహసా భగ్నంధ
తాదృగ్ధనుః॥ ౧౩ ॥ కథమస్మదీయంనిశాచరనాథమాతతాయిన మనుజా
దీనః॥మూ॥ నిశ్వస్య-జహాణిరూవిదకణింతమాదామహేణ- అమ్హాణకు
ళంసమాహంప॥ఛా॥యథానిరూపితంకనిష్ఠమాతామహేన.అస్మాకంకు
స్యమాహాత్మ్యం॥జదాణిం తిహువణళంఛిలీలావది ఆరేమహారాఅరావణే
ఎంనమదిఅది॥ఛా॥యదిదానీంత్రిభువనలక్ష్మీలీలాబందీకారేమహారాజరా
వణేపిఏవంమంత్ర్యతే॥మా॥వత్సే॥ ప॥ మునిరపిగురుర్దివ్యాస్త్రాణాం
భూవదిపా కసాఃజగవధనుర్భంగేతావాన సహ్యాసమ హ్యాత్సవః॥ర
ఘుపతిసుతశ్రీః తీషే తాను వేహి జగత్త్రయాం విపరిణమతేదాజన్యస్యంత
ప్రభుత్వపదేననః॥ ౧౪॥ మూ॥ కోసందేహో-తంసి వివాహమహూ
స్సవేసవ్వంమఏపచ్చక్ఖీకిదం॥ఛా॥కస్సందేహః-తస్మిన్ వివాహమహో
త్సవేసర్వంమయాప్రత్యక్షీకృతం॥మా॥ తదేవమేకలోష్టవధస్స్యాత్-త
థాహి-మిథిలాంప్రవిశ్యబలాదాకృష్యమాణే కళత్రే కథంతిష్ఠతు తే రాజ
పుత్రః-తంచోత్తిష్ఠమానంపౌరజానపదాఃప్రకృతయోప్యనూత్తిష్ఠేరన్
కింపునరంగసంబంధినోబాంధవాః - యథోక్తం - ఆరణ్యోఽగ్నిరివనుస్న
హాదుఃఖామర్షజం తేజో విక్రమ ఇతి-మండలస్యచానుగాహ్యా
భవతీతి॥మూ॥ దీర్ఘముష్ణంనిశ్వస్య - అంఅ కిదాణింజుంతం ॥ ఛా॥ ఆర్య
కిమిదానీంయుక్తం॥ మా॥ శృణువత్సే కార్యజ్ఞాసి - అస్తివనౌకసాం

శ్రీజాంబవాన్నామ- సమతంగాశ్రమవాస్తవ్యాముపసృత్య శ్రమణాం
నామసిద్ధశబరీమభ్యర్థితవాన్ - యథాస్య వాలినో వైరాగ్యేణక్షీణలు
బ్ధాపసారితాః ప్రకృతయః కిష్కింధాయాం కుమారం సుగ్రీవమభిషే
క్ష్యమాణాస్సహవాయికమైత్ర్యావకం రామభద్రమవేక్షంతే॥శూ॥సాతం
కం- కహంఖుంతిఅవోదో వాలిణింగహే సహాఓ సమీహిఅది॥ఛా॥కథంతు త్రి
యపోతో వాలినిగ్రహే సహాయస్సమీహ్యతే॥తదో- ఇ తత స్తతః। మా॥
తతశ్చాయోధ్యాతః కైకేయ్యాభగతవార్తాహరణాయ ప్రేషితామం
థరానామవృద్ధదాసీ కఠోరతర తరణితాప జ్వాలావలీఢజీవితా మిథిలా
ప్రాప్తే తిష్ఠతీలినిదాఘకిరణాం లేవాసీసతీర్థ్యాన్మృషింయాజ్ఞవల్క్యము
పస్థాయసంప్రత్యేవ నిమేషమాత్రాన్నివృత్తో హనుమాన్ కథయతి - అత
స్త్వమస్మదనురోధేనహనుమదవేక్షితస్వశరీరపరపుర ప్రవేశ విద్యయా
మంథరాశరీరమధితిష్ఠంతీమిథిలాముపేత్యప్రత్యాయితా సంవిధాన మి
దం దశరథగోచరీకరోషి- ఇత్థం భావినా గురునిదేశచర్యాప్రసంగేన పంక
పాషాణవిషమకంటకవ్యాళబహుళాం దండకారణ్యానీమనుప్రవిష్టస్సర్వ
థా వైదేశికో రాజపుత్రః - స్వకార్యగౌరవాన్నియతమేవ వాలివధపూ
ర్వకేణ ప్రతీకారాభిసంధినా సుగ్రీవముపగృహ్ణీయాదితి॥శూ॥ సకౌతుకం-
కిం ఉణ తం సంవిధాణం॥ఛా॥కింపున స్తత్సంవిధానం॥ మా॥ కర్ణ ఏవమివ కథయతి॥
శూ॥ హా సంతీ-అ ఝ్ఝాధవిరభం లోఓయం సకుసళదా చ-ఇదో-అ॥ఛా॥అ
ఝాత్థపిరభల్లూకస్యకుశలతా చ-తత స్తతః॥మా॥ తతశ్చ సాశబరయో
గినీసుగ్రీవగుణానురాగేణ సర్వం తథేత్యుగరీకృత్య తత్రైవ విదేహాభిముఖీ
ప్రస్థితేతి జనస్థాననివాసిభిర్నిశాచరైరాగత్య నివేదితం - అమునా జాంబ
వత్ప్రయోగేన బలవతా విరాధప్రభృతిభిరధిష్ఠితేషు వింధ్యగిరిగహ్వరే
షు విహరతస్సుకరం కళత్రాపహరణం- అస్మదీయాస్తు మాయాస్సురా సు
రప్రథన ప్రథమరేఖాయోధస్య విభుధపతివితీర్ణమాయామహా మంత్ర
ధారిణో దశరథస్య సన్నిధౌ న ప్రభవంతి॥శూ॥ సవిచికిత్సం - అం అఉవణ
దం సకహం ఏవం కరిఅది॥ఛా॥ఆర్యఉపనతస్యకథమేవం క్రియతే॥ మా॥సాధు

వత్సేవృద్ధసంవాదినీతేదృష్టిః-యదాహుః- యోఽభ్యుపనతస్యపుత్రదారా
నవమన్యేతతస్యోద్విగ్నంమండలంభావాయోత్తిష్ఠత ఇతి కింపునరస్మా
సు- నైపనిసర్గతేజస్వీసంశ్రయవృత్తిమాతిష్ఠతె॥ శూ॥ హుం-అంణభణా
మిఅవిఏంవకరింసదిరామభందో॥ ఛా॥ హుం- అన్యత్ఫణామిఅప్యేవంకరి
ష్యతిరామభద్రః॥ మా॥ కస్సంశయః-లోకోత్తరంకిమపిరూపమున్మీలయం
తోజగతిరాజ్యోపభోగేభ్యోజుగుప్సంతేమహానుభావాః ॥ శూ॥ అంణకివి
అణంధదరతంధఆపడిదవితంకేమి॥ ఛా॥ అన్యత్కిం- మహ్యనర్థాంతరగంతా ప్రతి
తమితితర్కయామి॥ మా॥ కీదృశంతత్ ॥ శూ॥ మహ జణఅణఅరాదోణిం
గదాపసుద - జహాఖడిఅసిరిఖండసరాసణంసదాసరహిణోమంచరేణస
అశంఖంతిఅకిదదోపరసురామోఆఅదోంతి॥ ఛా॥ మయాజనకనగరాన్నిర్గత
యాశ్రుతం-యథాఖండితశ్రీకంఠశరాసనస్యదాశరథేర్మత్సరేణ సక
లక్షత్రియకృతాంతఃపరశురామఆగతఇతి॥ మా॥ సర్వముపపద్యతే॥ ప॥ భు
జార్గలితనర్మదామకరచక్రదంష్ట్రాంకురవ్రణప్రకరకర్కశంకిమపి
బిభ్రదుగ్రంవపుః । సయేనపరశౌహుతోనృపతిరర్జునః కౌతుకాదశోక
థముపేతుతేగురుధనుర్వ్యలీకంమునిః॥ ౧౫॥ పరమనేనాపిసకల మూర్ధా
భిషిక్తకంధరారుధిరావసేకపంకిలకుఠారేణదురభిభవో దాశరథిః॥ శూ॥
సాభ్యసూయం-అహోహాదుంధముహేతంసిఖంతిఅపటుపఏంవసభావేది
కణింతమాదామహో॥ ఛా॥ అహో ముగ్ధముఖేతస్మిన్క్షత్రియవటౌ ఏ
వంసంభావయతికనిష్ఠమాతామహః॥ మా॥ విహస్య-వత్సే నైతావజ్ఞానా
సి॥ ప॥ సర్వరాజకదుర్ధర్షంసర్వదేవమయంధనుః। భంజతారామభద్రేణ
విజిగ్యేభువనత్రయం॥ ౧౬॥ ఇదానీంతు। ప॥ రాజన్యరుధిరాంభోధి కృతత్రి
షవణోమునిః। ప్రాప్తఃపరశురామోసౌనవిద్మఃకింభవిష్యతి॥ ౧౭॥ తదేహి
రాజకులమేవగచ్ఛావఇతినిష్క్రాంతా॥ మిశ్రవిష్కంభః ॥ నేపథ్యే- భో
భోజనకాగ్నిహోత్రపరిచారకాః-పాద్యం-అర్ఘ్యం-॥ ప॥ ఆజన్మ
బ్రహ్మచారీవిపులభుజశిలాస్తంభవిభ్రాజమానజ్యాఘాతశ్రేణిసంజ్ఞాంత
రితవసుమతీచక్రజైత్రప్రశస్తిః। వక్షఃపీఠేఘనాస్త్రవ్రణకిణకఠినేసం

ష్ణువానః పృషత్కాః క్షప్రాప్తోరాజన్యగోష్ఠీవనగజమృగయాకౌతుకీ జా
మదగ్న్యః ॥౧౮॥ అపిచ ॥ప॥ ఏష స్త్రైణకపోలకుంకుమలిపిస్తేయాతిభీరౌ భు
జేబిభ్రాణశ్చతురంతరాజకజయిజ్యానాదరౌద్రంధనుః । తూణావేవపున
స్తగాం గ్రథయతిస్వాదంతరస్మాత్పటాదాకృష్టైః కుశచీరతంతుభిరపిక్రు
ద్ధో మునిర్భార్గవః ॥౧౯॥ తతః ప్రవిశతి శరచాపహస్తః క్రుద్ధోద్ధతో జా
మదగ్న్యః -౨- సఖేదం- యథాస్పృష్టభోజనాకృతాం తేన ప్రత్యవసితా
స్తద్దృశాస్సాంయుగీనాః వర్తమానేతు ॥ప॥ శస్త్రాశ్రిస్త్రిక క్షత్రైవ కాననభవ
ద్గీర్వాణపాణింధమాః పంథానో దివి సంకుచంతి వసుధా వంధ్యా న సూతే భ
టాన్ । లక్ష్మీగర్వ్యరవిందసౌధవలభీనిర్యూహపర్యంకికా విశ్రాంతైరలిభి
ర్న కుంజరఘటాగండోద్భవైర్మోకతే ॥ ౨౦ ॥ సవిమర్శాశ్చర్యం ॥ ప ॥
శంభో యద్గుణవల్లరీముపనయత్యాకృష్య కర్ణాంతికం భ్రశ్యంత త్రిపు
రావరోధసుదృశాం కర్ణోత్పలశ్రేణయః । స్వం చాస్ఫాలయతి ప్రకోష్ఠ
కమిమాముస్ముచ్యతాసామహూబాభిద్యంతే వలయాని దాశరథినా తస్య
గ్నమైశంధనుః ॥౨౧॥ సరోషపికటంపరిక్రామన్-భో-౨- విదేహాః క్వరా
మో దాశరథిః ॥ ప ॥ యస్మిన్నర్జునదోస్సహస్రనిశితకఠోగ్రచ్ఛదాస్ర
చ్ఛటాజిహ్వే లేజుహవాంబభూవిమరుషా రాజన్యసత్త్రామపి । అద్యప్రా
క్కల్యబళగ్రహస్య విఘసీభూతేష్వపి క్షత్రియతరుదేహేషు క్షుధితశ్చిరేణ ప
రశుస్స్వనాయమన్విష్యతే ॥౨౨॥ తతః ప్రవిశతి సధైర్యసంభ్రమో దా
శరథిః- ౨ ॥ ప ॥ సాకం శక్తిధరేణ తత్రభవతో దేవాద్భవానీపతేర్యస్స
మ్యంచమపాపచాపనిగమం సంప్యంచిసామానిచ । శూరాణాం చ తపస్వి
నాం చ పరమాం కాష్ఠామధిష్ఠాస్నుభిస్తేజోభిర్భార్గవానసౌ భృగుపతిర్ద్ర
ష్టవ్యదర్శిష్యతే ॥౨౩॥ జా ॥ సఖేదోపాలంభం- ఆత్మానం ప్రతి ॥ ప ॥ భ
స్మాంకురేతిఖురళీకలహే కుమారమప్యాక్షిపన్పరుషరోషమదాంధచేతాః ।
దృష్టోస్మి యః కృతమిథో హసితం శివాభ్యాం తచ్చాపభంగమపిహామ స్మృ
ణః శృణోమి ॥౨౪॥ విమృశ్య- అహోమహామరణ్యవాసినముపశ్రుత్యదురా
త్మనా రఘుకులకుటుంబకేన దూరముచ్ఛ్వసితం- కించిదుచ్చైః ॥ప॥ రే కాకు
త్స్థాః కథం వత్స్యశ్రీలివిషయే మయ్యంనాగమద్భార్గవీయో దుస్సామంతాప
చ్ఛారప్రచితపితృవధామర్షనిస్తారబంధుః । వారానాసన్నవింశాన్విశ

సితవిషమతుత్రజాతిప్రరోహః కోఽభాదుత్కృత్తగర్భామిషరుధిరవ
సావిసగ్రగంధీకుఠారః ॥ ౨౫ ॥ రామః ॥ దృష్ట్వా సహర్షబహుమానం ॥
వ ॥ జేతారండశకంధరస్వరభసాద్దోశ్శ్రేణిశ్శ్రేణికా తుల్యా రూఢ
సమస్తలోకవిజయశ్రీ పూర్యమాణోరసం । యస్సంఖ్యే నిజధామహే
హయపతింశతోర్ముఖం దృష్టవాన్ యః పృష్ఠందదతోపి షణ్ముఖజ
యేసోయంకృతీభార్గవః ॥ ౨౬ ॥ క్షణంచనిర్వర్ణ్య సస్మితం-అహో
సంకీర్యమాణానేకరసానుభావగంభీరమధురోయమస్యాభోగః - తథా
హి ॥ వ ॥ జటాంధత్తేమూర్ధా పరశుధనుషీబాహుశిఖరంప్రకోష్ఠోరా
దాక్షుంవలయమిషువందానపికరః। ప్రరూఢస్సౌధాస్త్రవ్రణవికటరా
దాక్ష్ముతమిదంప్రశాంతాస్మైశేయాంత్వచమపిచవక్షుఃకలయతి ॥ ౨౭॥
ఇత్యుపసర్పతి ॥ జా ॥ విలోక్య-కథముపసాన్త్వయమానసన్నానురూపక
ల్పితాకారసంవాదీదాశరథిః- సాధురే రాజన్యపోతసాధు ॥ వ॥ సవిధము
పసర్ప సమూలకాషంకషితస్వపాన్వయముద్యమాంధినోషి। హరిమివక
రికుంభకూటకోటిప్రకటకఠోరనఖాంకురంకురంగః॥ ౨౮ ॥ రామస్సస్మి
తం- భగవన్ భార్గవ- గురుగర్భరూపయో రేతావదేవాంతరం॥వ॥ ఆదే
ష్టాభగవాన్భృగుర్జననయోరౌత్సుక్ బాహ్మయోర్ద్వయోః ధూర్జటిర
స్త్రకవాణిగురుర్వీర్యంతుమారేగిరాం । సప్తద్వీపవతీం దదద్భువమభి
షైపిద్విజాకశ్యపపాయానప్రతిమపాభావభవతేకస్మైచిదస్మైన
మః॥ ౨౯ ॥ జా ॥ అరేక్షత్రియడింభతవానేనసత్యసౌజన్యయోరుత్క
ర్షేణకిమప్యంతరాప్యాయితోస్మి- కింతు॥ వ॥ నారాన్నైః కృతవీర్యనందనవ
ధూబాష్పప్రియంభావుకైరుత్వాస్యత్కుతజోదనార్ణవమథన్యుప్తంపితృ
భ్యఃవయః। సంప్రత్యస్యసమస్తబాహుజభుజక్రోధస్యనిర్వాపస్యతఃక్షుం
దానోధనురైందుశేఖరమహోరాజాతోభవానింధనం॥ ౩౦॥ రామః॥ స్మి
త్వా-భగవన్ ॥ వ॥ బాలస్వభావసులభేనకుతూహలేనకృష్టంధనుర్భగవ
తోవృషభధ్వజస్య। తత్రానువజ్జికమమంగళమీదృశంతు సంవృత్తమత్ర
నయాగణితస్త్వమాసీః॥ ౩౧॥ జా॥ ఆః- క్షత్రియడింభప్రమథనాథ
ప్రథమాంతేవాసినంపరశురామమపిభవాన్నాజీగణత్ ॥ వ॥ మహోసే
న్నోయస్యప్రమదయమదంష్ట్రాసహవరైశ్శరైర్ముక్తోజీవన్ద్విరివశరజ

స్మాసనాద్భవత్ । ఇమాంచక్షత్రిణాం భుజవనమహాదుర్గవిషమాశ్ర
యంవీరోవారానజయదుపవింశాన్వసుమతీం॥ ౩౨॥ రామః॥ శాంతం-౨
ప్రసీదభగవన్- అవిమృశ్యకారితయానగణితోఽసి- నపునరవలేపాత్॥ ప॥
స్త్రీషుప్రవీరజననీజననీతవైవదేవిస్వయంభగవతీగిరిజాపియస్యై। త్వద్దో
ర్వశీకృతవిశాఖముఖావలోకవ్రీళావిదీర్ణహృదయాస్పృహయాంచ
కార॥ ౩౩॥ జా॥ విహస్య॥ ప॥ అనుభవపునరుక్తాంముంచ నస్తోత్రచర్యా
ముపనమయతదేతత్కౌశికోపజ్ఞమస్త్రం। క్షిపతినఖలుకాలంవీరగోష్ఠీవి
నోదప్రియపరశురయంమేబాహురుద్యచ్ఛమానః॥ ౩౪॥ రామః॥ స్వ॥ అ
యేభగవంతంవిశ్వామిత్రమపిస్పృశసి- భవత్వేవంతావత్ ॥ప్ర॥ సధై
ర్యస్మితం॥ ప॥ భూమాత్రంకియదేతదర్ణవమితంతత్సాధితంహార్యతేయ
ద్వీరేణభవాదృశేనవదతాత్రిస్సప్తకృత్వోజయం। డింభోఽయంనవబాహు
రీదృశమిదంఘోరంచవీరవ్రతంతత్క్రోధాద్విరమప్రసీదభగవన్ జా
త్యైవపూజ్యోఽసినః॥ ౩౫॥ జా॥ సక్రోధం ॥స్వ॥ అహోదురాత్మనోరా
జన్యపోతస్య మహావీరప్రహతాయాఃపద్ధతేరస్ఖలితముక్తిప్రత్యుక్తివైద
గ్ధ్యం॥ ప్ర॥ ఆఃపాపజాత్యైవకేవలమహంపూజనీయఃపరశురామః- కథ
మద్యాపినిరాయుధోఽసి ॥ ప ॥ వినయనిచుళితైర్భవద్వచోభిఃకిమపినవంవి
వృణద్భిరక్రమంనః। అయమజనికరఃకృతాంతదంష్ట్రాక్రకచకఠోర మహా
రదుర్నిరీక్షః॥ ౩౬॥ ఉచ్చైశ్చ-అహోనుఖలుభోః-౨॥ ప ॥ త్రైలోక్య
త్రాణశౌండస్సరసిజవసతేర్యః ప్రభూతోభుజాభ్యాంక్షత్రం నామవ
ర్ణఃకులిశకఠినయోరార్యస్యదోష్ణోర్విలీనః । జ్వాలాజిహ్వాలకాలానలకబళ
భయభ్రాంతదేవాసురాణివ్యాతన్వానోజగంతిజ్వలతిమునిరయంపార్వ
తీధర్మపుత్రః॥ ౩౭॥ నేపథ్యే- భోభోభార్గవ-౨॥ ప ॥ అప్రవృత్తివిష
యంవితన్వతఃక్షత్రశబ్దమియమేవమేదినీం। దక్షిణాతవబభూవయజ్వనో
ముంచసంప్రతివిశుష్కమాయుధం॥ ౩౮॥ జా॥ అయేప్రశాంతగంభీరస్వ
రఃకఏషః-జనకేనభవితవ్యం- తదభిముఖమవలోక్య- రాజర్షేసీరధ్వజ
భగవతస్సూర్యశిష్యాత్పురాణవాజసనేయినోయాజ్ఞవల్క్యాదధీత బ్ర
హ్మసిద్ధాంతోగృహీతవాక్యఏవాసి - కింతునాయమవసరశ్శిష్టానురోధ
స్య॥ ప ॥ అవనిమధికవింశానభ్యవస్కంద్యవారానవభృథభృతకేభ్యస్సం

ప్రదాయద్విజేభ్యః॥ విరమతి రమణీయద్వంద్వయుద్ధార్థం మే నిఖిలనృప
తిహత్యాసృష్టసారః కుఠారః॥ ౩౯॥ నేప॥ ప॥ భృగుతిలక నమస్తే ముంచ వైమ
త్యమేతత్ గురుకరుణమిదానీం మానసం మానశౌండ। వహతి బత కిమస్త్రం
పుత్రభాండేపి గాఢమైత్రీజగదభయదానస్థూలలక్ష్యో భుజస్తే॥ ౪౦॥ జా॥ రా
మం ప్రతి - అరే ధీరకరక శస్వరః క ఏషః॥ రామః॥ సప్రశ్రయం - భగవన్న
యం తాతో రఘుపతిః॥ జా॥ సవ్యథం - ధిక్సర్వతః క్షత్రకంటకోద్భే
దః - నేపథ్యాభిముఖం - భో భో రాజన్ దశరథ - అస్మన్నామధేయ మాత్ర
మితే ఽసూనునామా నార్హోసి - కింపునరనభిజ్ఞ ఏవాసి వీరవ్యవహారస్య।
ప॥ పురమథనధనుఃప్రమర్దనోత్థం ప్రదహసి హార్ద్ని శమస్తి తీవ్రమర్షః॥
రఘుజనకకుటుంబబాష్పపూరైః పరమిహ శాంతిముపైతి శస్త్రభాజః॥ ౪౧
పునర్నేపథ్యే - ఆః - జామదగ్న్య - కిమేవమతిప్రసక్తః సన్యస్తశస్త్రోఽపి
బలాద్ధనుర్గ్రాహయసి॥ జా॥ సరోషం - అరే విదేహప్రసవపాంసన॥ ప॥
అయమధిపతిర్వాసా మే కాంతరో భవతో గురుః త్వమసి తపసి త్వం వర్షీ
యానితి స్మృతితిత్యసే। కథమసి ధనుర్నామగ్రాహీ తదేవ సమాప్యసే మ
మహి సకలక్షత్రారంభక్రతో రమృతంభవాన్॥ ౪౨॥ నేపథ్యే - భార్గవ -
ఇ - చ్యవనాదివృద్ధవాక్యనిగృహీతసంప్రహారక్రియాసమభిహారస్య భ
గవతః పరే బ్రహ్మణి వర్తమానస్య పునరుపప్లవం తే బుద్ధయః - తద్విరమ కియ
చ్చిరమపరమివ భవంతం నటయిష్యత్యాయుధపిశాచికా॥ జా॥ విహస్య - అ
హో ఆయాజ్యకుల స్నేహశ్శతానందమాకులయతి భవతు సాంత్వయామి
తావదేనం - తదభిముఖం - ఆంగిరస॥ ప॥ నృపస్తే పాల్యోయం మమ పశుపు
రోడాశరసికః పృథివ్యామవ్యాజోత్ఖటభుజభృతస్సంతి రఘవః। అమీషా
ముత్సిక్తం కిమపి కులముత్ప్రత్యలవశో విధాతా తత్సర్వం యదభిగుచితం
తే భృగుపతిః॥ ౪౩॥ నేప॥ ఆః పాపక్షత్రియపుత్ర క్షత్రియభ్రూణహత్యా
మహాపాతకిన్ నిసర్గనిష్ప్రాణం హి ప్రహరణమిత్యావర్ణానాం బ్రాహ్మ
ణేషు తైర్యాదృశస్తాదృశో వా సోఢవ్యోసి - కథమేవమతిక్రాంతమస్మాక
మపి బ్రహ్మవర్చసాన్న బిభేషి॥ జా॥ సరోషహాసం - అరే బ్రహ్మబంధో
బాంధకినేయ గౌతమగోత్రపాంసన॥ ప॥ కుర్యుశ్శస్త్రకథామమీ యదిక్షు
నోర్వ్యాం శైమనుష్యాంకురాః స్యాచ్ఛేదబ్రాహ్మణో యమాకృతిగణస్తత్రై

వ్యతే చేద్భవాన్। సమాగ్నిజాం సమిథాం చ సాధకతమం ధత్తే భిదా కార
ణం ధిఙ్మౌర్వీకుశకర్షణోల్బణకిణగ్రంథిర్మమాయం కరః॥౪౪॥ నేప॥ భార్గ
వ॥ ప॥ త్వం వేదవానసి వసిష్ఠగురోస్స నాభిస్స్వయంభువస్సభగవాన్పరిభ
వోగురుస్తే। తేనాతిమాత్రమసృణం హృదయం మదీయమద్యాపి న త్రుటతి
శామ్యతు తే కుదృష్టిః॥౪౫॥ జామ॥ ఉచ్చైర్విహాసం కిమాత్థ రే దశరథనా
ద్యాపి హృదయం త్రుటతీతి- కథం వా త్రుట్యతు యదేష న వ్యాప్రియతే పర
శుః॥ నేప॥ ఆః- జామదగ్న్య గురూనధిక్షిపసి॥ ప॥ పురోజన్మా నాద్య ప్రభృ
తి మమ రామస్స్వయమహం న పుత్రః పౌత్రో వా రఘుకులభువం చ క్షితి భు
జాం। అధీరం ధీరం వా కలయతు జనో మామయమయం మయా బద్ధో దుష్టద్వి
జదమనదీక్షాపరికరః॥౪౬॥ జామ॥ సావజ్ఞం రామం ప్రతి- అరే కిమయం
లక్ష్మణో భవంతం పురోజన్మానం నాపదిశతి॥ రామః॥ సవైలక్ష్యస్మితం- ప్ర
సీద భగవన్- సప వాయం యావనార్వాచీనే నిరపరాధమధురవయసి వ
ర్తమానో యానికానిచిదక్షరాణి ప్రలపతి॥ జామ॥ సస్మితం- కథమేతావ
త్యపి మామమృష్యమాణం శంకసే- త్వదనువర్తిశిల్పాయం త్వామేవాస్త
మయమానమస్తమయిష్యతే- నిర్వాంతం హి సవితారం తరణిమణిరప్య
నునిర్వాతి- నేపథ్యం ప్రతి- సాధు రే లక్ష్మణ సాధు- కనిష్ఠతరోపి వరం భవాన్
న పునరయం- వృథా జ్యేష్ఠస్తే॥ ప॥ సాగుచ్చైశ్శిరసం తుర ప్రనఖరైః కాంచా
ద్రిదంతావళం భిత్వాహం సమయా నిమౌక్తికఫలాన్యాకీర్య పర్యాపితా।
సైష్మీం వృత్తిమధిష్ఠితేపి హి మయి త్వాం తే క్షణకల్పేన తే దిష్ట్యా కౌతుకమాభి
గామికమసి త్వం కోపి వీరాంకురః॥౪౭॥ నేప॥ భార్గవ-అ- దుర్విజ్ఞానమిదమ
ర్వాక్ఫలనిష్పత్తేరాభిగామికం సాంగ్రామికం వేతి॥ రామః॥ సరోషం- నేప
థ్యాభిముఖం- ఆః కోయం వత్స అద్యతనస్తే దుర్వినయప్రరోహః- యద్గురూ
నపి త్వం క్షేత్రీకరోషి॥ నేప॥ ఆర్య తూష్ణీమస్మి- తుమస్య జామదగ్న్య- నియంత్రి
తోహమార్యేణ॥ జామ॥ విహస్య- అరే రామ కథం వాచమేవ సూనృతామ
స్మదభియోగప్రశమనీం సమర్థయసే- కవచధరః ఖల్వసి- శస్త్రైరేవ ప్రతిక్రి
యంతాం శస్త్రాణి- కిం చ రే॥ ప॥ రాజన్యేభ్యో జన్మ వై వస్య తేభ్యశ్చ కేరిచా
పాచార్యకం కౌశికశ్చ। క్షాత్రీం చర్యామేవమున్ముంచతస్తే గోత్రా త్రేపి
వజ్రలేపః కళంకః॥౪౮॥ రామః॥ సగర్వస్మితం- భగవన్ సత్యమేతత్॥ ప॥ జా

తస్యాహంజనకః కులంతు క్షత్రియశ్శ్రోత్రియేభ్యోవిశ్వామిత్రోఽపి భగవతో
దృష్టదివ్యాస్త్రపారః। అస్మిన్స్వం శేకథయతుజనోదుర్యశోవాయశోవావి
షేత్రస్త్రగ్రహణగురుణస్సాహసిక్యాద్బిభేమి॥ ౪౯॥ జా॥ ఆః పాపదుర్మ
ఖవసిద్ధఇవవిశ్వామిత్రఇవస్వస్తివాచనికో బ్రాహ్మణస్తేపరశురామః-
ధిక్కష్టం- ఏవముచ్చావచావాచః క్షత్రియాచ్ఛ్రూయంతే - క్రోధాతి
శయంనాటయన్- అయమహంభోః ॥ ప॥ సహదశరథమద్యోత్కృత్యపు
త్రైశ్చతుర్భిర్జనకకులకబంధస్కంధనిర్గత్వరీభిః। నవరుధిరసటాభిః క్లృప్త
లీలాపతాకాంరణభువమతిరౌద్రీంగురుద్రశిష్యఃకరోమి॥ ౫౦ ॥ రామః॥ స
రోషం- ఆః-జామదగ్న్య-కేయంవాగ్విభీషికా - దూరమతిక్రామతిప్ర
సంగేకదాచిదిక్ష్వాకవోపిదుర్మనాయంతే॥ జా॥ సభ్రూకుటిభంగం- తతః
కిం॥ రామః॥ సావష్టంభం- తతశ్చ॥ ప॥ త్రైస్త్రైస్సప్తభిరేవరాజవిజయైర్య
త్తేభుజస్తంభయోఃకృత్వాతోరణమాలికాంపునరముంద్వావింశమారిప్స
సే। ద్రష్ట్యామిత్వయివర్తమానమధునాతచ్చాపవిద్యాద్భుతంశంభోస్తస్య
హికేవలేనధనుషాకృష్టేనతుష్టిర్నమే॥ ౫౧॥ జామ॥ ససంరంభం-కిమాత్థరే
ద్రష్ట్యామిత్వయివర్తమానమితిక్షత్రిపతిత్వా-సవ్యథం- అహోహోసర్వత
స్సమిధ్యమానదారుణరోషజాతవేదసోర్పి దేహదిలీపయోఃకులంనామక
లిభవిష్యంత్యాహుతయః॥ జా॥ భోః-ఇ-సప్తద్వీపకులపర్వతవర్తినోరాజా
నశ్చేతయధ్వం॥ ప॥ యేనస్వాంవినిహత్యమాతరమపిక్షత్రాస్రమధ్వాస
వస్స్యైదాభిజ్ఞపరశ్వధేనవిదధేనిఃక్షత్రియామేదినీ। యద్బాణవ్రణవర్త్మ
నాశిఖరిణఃక్రౌంచస్యహంసచ్ఛలాదద్యాప్యస్థికణాః పతంతిసపునః క్రు
ద్ధోమునిర్భార్గవః॥ ౫౨॥ రామః॥ సహాసం॥ ప॥ నృపానప్రత్యక్షాన్ వపి
పదసేనన్స్వయమహంశిశుక్రీడాభగ్నత్రిపురహరధన్వాతవపునః। అహం
కారక్రూరార్జునభుజవనీవృశ్చనకలానిసృష్టార్ధ్వోబాహుః కథయకతరస్తే
ప్రహరతు॥ ౫౩ ॥ జా ॥ ఆఃపాపవికర్తనకులకళంకపునస్త్వరాంతదేవపా
ర్వతీదయితకోదండఖండనముద్భావయసి- అహహాత్త క్షత్రియోపి భార్గవస్య
కార్తవీర్యవిజయినంభుజదండముత్ప్రేక్షతి- అహోహోగరీయాన్కాలః- య
దశ్రుతచరమపిశ్రావయతియదదృష్టచరమపిదర్శయతి-అపిచ- రేరేరాజ
న్యకీట॥ ప॥ జానాస్యేవయథాపితుఃపరిభవక్రోధాహామార్జునీ మర్జునో మ

తో-దండమనేకరాజకవధస్వాధ్యాయమధ్యాపితః । తేనైవాస్తుభవ
త్స్వయద్యపి మమ క్రోధాయ మాత్సర్గికస్తత్సంప్రత్యుపసర్జనం గురుధను
ర్భంగాదయం హేతుమాన్ ॥ ౫౪॥ రామః ॥ జామదగ్న్య- పటచ్చరీభూ
తాఖల్వియంపురాతనీకీర్తిపతాకా-నన్విదానీమేవద్రష్టవ్యం- నేపథ్యాభి
ముఖం వత్సలక్ష్మణ-ధనుర్ధనుః-౨॥ జామ॥ అరేఅనాత్మజ్ఞక్షత్రియవటో॥
ప॥తచ్చాపమీశకరపీడనవీతసారంప్రాగస్యభజ్యత భవాంస్తునిమిత్తమా
త్రం। రాజన్యకప్రధనసాధనమస్మదీయమాకర్ణ కార్ముకమిదం గరుడధ్వజ
స్య॥౫౫॥ ఆకృష్టేనపునరమునైవధనుషా కిలాస్మానభియోక్ష్యసే- క్షత్ర
వధసత్రదీక్షితానాంచిరస్య హోతాపరశురస్మాకమస్త్యేవ - ఇతి రా
మస్యహస్తేధనురర్పయతి॥రామః॥ గృహీత్వా-భార్గవసమంతాదుత్ఖాతనీ
భూమిరియం- తదేహివిమర్దక్షమప్రదేశమవతరావః ॥ జామ॥ సరోషం
పరిక్రమ్య-భో-౨- క్షాత్రేణబ్రాహ్మేణచ తేజసావికత్థమానాః॥ప॥ భ
వతుశరణదోవాశస్త్ర సర్వాభిసారఃప్రతివిదధతువాస్మిన్నాశిషోవైజ
యిక్యః। అదశరథమరామంనిర్విదేహంద్రమూర్వీవలయమిహ విధత్తేరో
షణోరైణుకేయః॥ ౫౬॥ ఇతినిష్క్రాంతౌ॥ నేపథ్యే॥ భో-౨-పౌరజాన
పదాః-ప్రవర్త్యతాంమాంగళికమాతోద్యం-ప్రసజ్యతామయం వైదేహీ
వివాహోత్సవోజామదగ్న్యవిజయోత్సవేన॥ ప ॥ కన్యాకాచిదిహాపి
కర్మణిపణస్స్యాదిత్యసూయయావలిప్తా ఽహంగమయూఖమాంసళముఖ
జ్యోత్స్నావలిప్తాందివం।సర్వాంశేనరఘూద్వహేనచకృపే నారాయణీ
యంధనుస్సంధాయాథశరశ్చభార్గవగతిచ్ఛేదాదమోఘీకృతః॥౫౭॥ త
తఃప్రవిశతి రామజామదగ్న్యౌ॥ రామః ॥ భగవన్-భార్గవ-౨॥ప॥ పరైగా
హుతానాంవిహితమపిశస్త్రంభవతునఃప్రకృత్యావిప్రేభ్యఃపునరకృత
శిల్పారఘుభువః। చిరాదాండీరేణత్వయితదపిరామేణగుణితంతపోవిద్యా
వీరవ్రతమయమపిక్షామ్యతుభవాన్॥౫౮॥ జామ ॥ కథమపరాధమస్మా
సువత్సేన॥ప॥ యదర్థమస్మాభిరపిప్రకోపితస్తదద్యదృష్ట్వాతవధామ వైష్ణ
వం । విశీర్ణసర్వామయమస్మదంతరంచిరస్యకించిల్లఘిమానమశ్నుతే ॥
౫౯॥ రామః॥ ఇతోఇతోభగవన్ ॥ జామ॥ చుబుకమున్నమయ్య-అప్రశ
స్తఃఖల్వారణ్యకానాంజనపదేషుచిరప్రచారః - తత్క్వపునరస్మాన్నేష్య

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

సీ॥ రామః॥ భగవన్- యాజ్ఞవల్క్యముపేత్యావలోకయితుం-తస్యావస
థేకృతాతిథేయసంవిధానౌ తాతజనకౌ భవంతమనుపాలయతః॥ ప॥ ఏహి
విష్టరపాద్యార్ఘ్యమధుపర్కైరుపస్థితాన్ । ఇక్ష్వాకూంశ్చ విదేహాంశ్చ
పునీహి భగవన్నమూన్॥౬౦॥ జామ॥ వత్స-అపరిహార్యమాతిథ్యం రాజన్య
శ్రోత్రియాణాం- కింతు-పునరేవంవిధవైఖానసోచితాచారస్ఖలిత విలక్షో న
శక్నోమి ధర్మాచార్యం యాజ్ఞవల్క్యముపేత్యావలోకయితుం - ఆ
చారస్తు దూరాదేవకృతోపి కృతస్స్యాత్ - కించిదుచ్చైః - నేపథ్యాభి
ముఖం ॥ ప ॥ యస్యస్మృతిం ప్రతీక్షుంతే చతుర్వర్గమనీషిణః । నమో
భగవతే తస్మై యాజ్ఞవల్క్యాయ యోగినే॥౬౧॥ నేప॥ ప॥ గాయత్రీ త్రి
పదా దేవీ పాప్మానమపహంతు తే। పునంతు పావమాన్యస్త్వాం వృధ్నాతు బ్ర
హ్మ తేపరం॥౬౨॥ జామ॥ అపత్రపమాణో న భగవంతం ద్రష్టుముత్సహే త
దనుమన్యస్వ మామరణ్యగమనాయ॥ నేప॥ ప ॥ శివాస్తే పంథానో వ్రజ నిజ
గృహేభ్యో నిజగృహాన్ కిమన్యత్సర్వేషాం గుణమయశిరోమాల్యమసి నః॥
త్రిలోకీనిర్మాణస్థితివిలయబంధోర్మధుభిదో భవాన్మూర్తిష్వష్టీ భృగుకులమ
ధిష్ఠాయ రమతే॥౬౩॥ జామ॥ వత్స రామభద్ర॥ రా॥ ఆజ్ఞాపయ భగవన్॥ జా॥
నివర్తస్వ నూనమిదానీం కృతకౌతుకమంగళోపచారః శ్వశురలోకస్త్వాం
ప్రతీక్షతే-ఇతి పరిక్రమ్య నిష్క్రాంతః॥ రామః॥ సోద్వేగం-కథం గతో భగ
వాన్ తదహమపి తాతసమీపమేవ గచ్ఛామీతి పరిక్రామన్ పురోవలోక్య-క
థం తాతశ్చ జనకశ్చ ఇతఏవాభివర్తేతే- ఇత్యుపసర్పతి- తతః ప్రవిశతో జన
కదశరథౌ-రాజానావన్యోన్యం పరిష్వజ్య జనకః॥ ప॥ సుచరితమిదమైతిహా
సికానాం నహృది విరంస్యతి యత్త్వైష వత్సః । భృగుసుతపరశూదరాద్వి
రాజత్సహజవిజిత్వరమాచకర్ష తేజః॥౬౪॥ దశ ॥ పురోవలోక్య-కథమాగ
త ఏవ వత్సో రామభద్రః॥ జన॥ సఖే దశరథ పశ్య-౨॥ ప॥ చిరాత్క్షాత్రం తేజ
స్త్రిజగదుపజీవ్యం జనయితా విధాతా సర్వేషాముపరి సవితారం కులభృ
తాం। వినేతా వర్ణానాం భృగుపతిభుజాదర్పనికషో మహావీరశ్శ్రీమానయ
మమృతమక్ష్ణోర్వికిరతి॥౬౫॥ దశ ॥ నిర్వర్ణ్య సస్నేహం-సఖే సీరధ్వజ ర
ఘురాజధర్మాధికారసర్వధురీణశ్శిరసి సర్వేషాం వత్సోయం-తదస్మిన్ జర
సాధుర్వహం వర్ణాశ్రమభారమారోప్య క్వాపి తపోవనే దిలీపకులోచితేన వి

ధినా శేషమాయురుపభోక్ష్యామహే ॥ జన ॥ సఖేదశరథసాధు తేహృద
యం-క్రమా దేవమనుష్ఠాతవ్యం॥రామః- ఉపసృత్యాభివాదయతే॥ జన॥
ఏహ్యేహివత్సేతిసహర్ష మాలింగతి॥దశ॥ రామమాలింగ్య-సఖేజనక రామ
భద్రమభిషేక్తుంజామదగ్న్యవిజయప్రీతిరేవ శ్రేయానవసరః- కాలతస్తే
పేపునఃకోహేతుః- ప్రవిశ్యలక్ష్మణః॥ ఇయమార్యాయామంథరోపనీతా
మధ్యమాంబాయాఃపత్రికా-రాజానావన్యోన్యంసవితర్కంపశ్యతః॥ రా
మః॥ సహర్షం-వత్సలక్ష్మణ- అపిసపరివారాయాఃకుశలమంబాయాఃక
థయత్వార్యామంథరా॥ల॥ అథకిం॥ రామః॥ నూనమస్మత్ప్రవాసదౌర్మ
నస్యమంబాంపీడయిష్యతి॥జనకః॥ లక్ష్మణహస్తాత్పత్రికాంగృహీత్వా వా
చయతి- స్వస్తిమహారాజ- దశరథంకైకేయీవిజ్ఞాపయతి॥వ॥ తస్మైవర
ద్వితయమాశ్రితపూర్వ మేవయాచేబిభర్తుభరత స్తవ రాజ్యలక్ష్మీం । వ
ర్షాణితిష్ఠతు చతుర్దశదండకాయాంసౌమిత్రిమైథిలసుతాసహితశ్చ రా
మః॥ ౬౬॥ ఇతిరాజానౌమూర్ఛతః॥ రా॥ పటాంతేనవీజయతి-శిరసిపత్రి
కాంగృహీత్వావత్సలక్ష్మణ-అయోనిజామస్మదారాధనసహాధ్యాయినీం
ప్రజావతీమాదాయపురస్తాద్గచ్ఛ- లక్ష్మణోనిష్క్రాంతః॥రామః॥ తాతౌ
సమాశ్వసితం-॥ జన॥ సమాశ్వస్య॥ వ॥ పాణిర్గృహీతోరఘుపుంగవేన
దేవఃపురాణశ్శ్వశురోవివస్వాన్। పితాస్వయంకేకయచక్రవర్తీకర్మేద
మేతాదృశమాఃకిమేతత్ ॥౬౭॥ ఇతిమూర్ఛతి॥ రా ॥ తథైవపటాంతేనవీ
జయతి॥దశ॥ ఆశ్వస్య ॥ వ ॥ కోఽప్యేషవాఙ్మనసయోరతివృత్తవర్త్మాభా
వోహహాతాతనమయశ్చ్యుతమోహయశ్చ । భోక్తృత్వమాత్రమిహమేపున
రీదృశంమాంహావత్సరామకథముత్సహసేవిధాతుం ॥ ౬౮ ॥ విమృశ్య-
హావత్సేజానకినిశాచరాణామాతిథేయాభవితుం దశరథగృహంప్రవిష్టా
సి- ఇతిమూర్ఛతి॥రా॥ తాతౌసమాశ్వసితం-॥ జన ॥ ఆశ్వస్య-ఆకా
శేలక్ష్యంబద్ధ్వా - సాధుసఖికైకేయిసాధు- యదస్యావిశ్వంభరాదుహి
తుర్మైవత్సాయాఃపత్యనువృత్తిరేవప్రసాదీకృతా-విమృశ్యసవ్యథం॥వ॥ ధ
నుష్మంతౌవత్సౌదశముఖభుజైరూష్మళతమాః ప్రదేశాస్తేవత్సౌశిఖరశివ
వృత్తావనభువః। ప్రియైరాజాముక్తైరసుభిరపమార్ష్టిస్వమయశశ్చరిత్రవ్య
త్యాసస్సఖికథమయంకేకయకులే॥౬౯॥ కష్టంచ-వయమపికథమనేనజన

పదేషుబహులీభవిష్యత్సు భరతయౌవరాజ్యలక్ష్మీకర్ణపూరతమాలపల్లవే
నృకైకేయీమర్యాశసామూర్ధాన మున్నమయ్య లోకస్య ముఖంద్రష్ట్వా
మః॥ రా॥ ఉత్థాయ-తాతజనకయథాస్వస్థంతాతంశృణోమీతి-నిష్క్రాం
తః॥ దశ॥ ఆశ్వస్యోత్థాయచ- వత్సరామభద్ర ప్రతిపాలయామీతి జనకే
నధార్యమాణో నిష్క్రాంతః- ... ... *

ఇత్యనర్ఘరాఘవే - చతుర్థోంకః-

అనర్ఘరాఘవే - పంచమోంకః.

తతః ప్రవిశతః శ్రమణాజాంబవంతౌ॥ జాంబ॥ తతస్తతః॥ శ్రమణా॥ తత
శ్చమిథిలాయానిష్క్రమ్య మంథరాకళేబరమవకీర్య మారుతిప్రత్యవేక్షి
తం స్వశరీరమధిష్ఠాయ గఙ్గాయాం శృంగిబేరం నామపురమాగత్య భూతా
స్మి॥ జాంబ॥ తతః-౨॥ శ్రమ॥ తతశ్చానుపదమేవ తస్మిన్నిమౌ రామలక్ష్మ
ణౌ ఇయం సీతేతి సర్వతః శబ్దో మహానభూత్॥ జాంబ॥ సహర్షం-తతః-౨॥
శ్రమ॥ తతశ్చ కావేతౌ రామలక్ష్మణావితి కర్ణధారాధిపతినా గుహేన నాథ
మనుయుక్తాని వేదితవతీ॥ వ॥ పుత్రీయతా దశరథేన మునిప్రసాదాత్ప్రా
ప్తాః పురాణపురుషస్య కలాశ్చతస్రః। తాసామయం గుణమయః ప్రథ
మః కుమారో నీరోగతః పునరసావపరస్తృతీయః॥౧॥ జాం॥ శ్రమణే- సా
ధూక్తం. తతః-౨॥ శ్రమ॥ తతశ్ఛేదకాంతనివర్తితానుయాత్రికబంధువర్గః
ససంభ్రమోపనతేన గుహేనోపనీతాం నావమధిరుహ్య॥ వ॥ తీర్త్వా భూతే
శమౌళిసరిజ్జమురథుస్సమాత్మనా సౌ తృతీయస్తస్మై సౌమిత్రి మైత్రీమ
యముపకృతవానాతరన్నావికాయ। వ్యామగ్రాహ్యస్తనీభిశ్శబరయువ
తిభిః కౌతుకోదంచదక్షం కృచ్ఛ్రాద్వన్వీయమానః క్షణమచలమసౌ చిత్ర
కూటం ప్రతస్థే॥౨॥ జాం॥ హంత సకరుణం॥ శ్రమ॥ ఆర్యకరుణభయా దేవ
తస్మిన్నింగుదీతరుమూలదేశే కుమారయోర్జటాగ్రథనవృత్తాంతమంతరిత
వత్యస్మి॥ జాం॥ శ్రమణే సర్వమేతత్కల్యాణోదర్కం భవిష్యతి-తతః-౨॥

శ్రమ॥అహంతునిషాదపతిప్రీతయేతత్రైవాతిష్ఠం-అతీతేచగణరాత్రే స ప్రకృతిపౌరజానపదః పితృస్స్వర్గాధిరోహణవార్తాభిధాయీ దాశరథిద్వితీయో రామభద్రమయోధ్యామానేతుం తేనైవపథా చిత్రకూటముపాగతః॥జాం॥ సాశంకం-తతః-౨॥శ్రమ॥తతశ్చతస్మిన్నార్యభ్రోకేషు కేకయానామకీర్తిస్తంభమాకల్పన్నిఘనతాకేనాపిఛలితః తాతః- ప్రతిగృహాణ రఘూణాంధురమితిపునఃపునరనుబంధీ రామేణ స్వశరీరస్పృష్టికయా ప్రత్యాదిష్టః కృతజటాపరిగ్రహో భరతశ్శరభంగమునిప్రేషితామస్య పాదుకాం భద్రాసనమారోప్య ప్రజానామాభ్యుదయికీం ధురమవేక్షమాణస్తత్రైవనందిగ్రామంగతః॥జాం॥ సహర్షం-హంతఫలితమస్మద్వ్యవసాయశ్రమణాపరిశ్రమాభ్యాం-తతః-౨॥శ్ర॥తతశ్చశావమాశౌచమాస్థితస్యతత్రియస్యప్రతిషిద్ధమస్త్రగ్రహణమితి భిదాత్రస్వైషిభిర్జనస్థానవాస్తవ్యైఃఖరదూషణప్రభృతిభిస్తత్రవిరాధో నామరాక్షసస్తీక్ష్ణఃప్రహితః॥జాం॥ విహస్య- ధిఙ్మూర్ఖాః- అతిపాతికేకార్యే రాజ్ఞాంసద్యోవిశుద్ధిః-తతః- ౨ ॥ శ్ర ॥ తతశ్చవిరాధవధక్షణాక్షిప్తహృదయోదుస్సహశోకదీర్ఘాహ్నిమార్ధ్వదైహికీంపితుః క్రియామపవాహ్య భగవతా చతుస్సముద్రముష్టింధయేనవింధ్యాచలచాపలారంభవిస్రంభఘాతినా వాతాపిదానవదీర్ఘనిద్రాప్రసంగశకలశేనకలశయోనినా సనాథామరణ్యవీథీం ప్రవిష్టమాత్రే దాశరథౌ పథిధారాధరో నామ వాయసస్సహసైతాం వైదేహీముపాద్రవత్॥జాం॥స్వ॥ఇదంతావదశకునంనామ॥ప్ర॥తతః-౨॥శ్ర॥తతశ్చ॥వ॥ రక్షోభిచారచరుభాండమివస్తనంయో దేవ్యా విదేహదుహితుర్విదదార కాకః। ఐషీకమస్త్రమభిమంత్ర్య తదా తమక్ష్ణా కాణీచకార చతురో రఘురాజసూనుః॥౩॥ జాం॥తతః ౨॥శ్ర॥తతశ్చ॥వ॥ క్రమేణైవ సుతీక్ష్ణాదీనుపస్థాయమహామునీన్। అగస్త్యశాసనాదాస్తే పంచవట్యాం రఘూద్వహః॥౪॥ జాం॥ సహర్షం-తర్హి హస్తస్థ ఏవాస్మాకం - కియదంతరమృశ్యమూకజనస్థానయోః॥శ్ర॥ఆర్యనఖల్వద్యాపి శ్రోతవ్యం శృణోషి॥ జాం॥ అవహితోఽస్మి॥శ్ర॥ తతశ్చ- కాముకీరామమనుప్రవిశ్య సంధానాస్త్వామితి సంకల్పితవతీ ద్రోహపాతకినీ శూర్పణఖా లక్ష్మణరోషపరుషభుజికర్ణనాసోష్ఠమయీభిస్తిసృభిర్మహాబలిభిః పాత్రీయశ్చేతయాంచక్రే॥జాం॥అ

హాహామహానర్థకందస్సంవృత్తః- అథభగిన్యాస్తాదృశంవిడంబనమాలో
క్యఖరాదిభిఃకింప్రతిపన్నం॥ శ్ర॥ విహస్య-తత్ప్రతిపన్నం-యద్రామభ
ద్రే ధృతధనుషి ప్రతిపద్యతే॥జాం॥సహర్షం-తత్కిం తేపి వాలిసాహాయ్య
కోపస్థాయినో విరాధయాత్రాప్రహతమధ్వానమనుప్రపన్నాః॥శ్ర॥ అ
థకిం॥ జాం॥శ్రమణే ప్రరూఢమిదానీంరామరావణయోర్వైరం॥శ్ర॥హ
సంతీ-ఆర్యమన్యే ఖరప్రభృతీనామభిభవాభిధానేన కేవలం క్లేశయిష్యతి
వాచం- ఆత్మనఃపునరనక్షరంశూర్పణఖాముఖమావేదయిష్యతిదశకంధర
స్య॥జాం॥సహర్షం-శ్రమణే లఘూత్థానమనర్థముత్ప్రేక్ష్య ప్రముగ్ధోస్మి॥
ప॥ ఐక్ష్వాకేణపురాపి కౌశికమఖాదారభ్య లంకేశ్వరో ధత్తే శాశ్వతికం
విరోధమధునాప్యేతే హతా బాంధవాః। ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తిభిర
లంభూష్ణుశ్చలజ్ఞో బలీదృప్తశ్శూర్పణఖావికారమపరం దృష్ట్వా కథం మృష్య
తే॥౪॥ శనైశ్శనైరనయోర్విరోధసంధుక్షణేన తుల్యవ్యసనస్థో దాశరథిర
సహాయస్సూర్యసూనునా సంధాతుమీహతామస్మాత్॥శ్ర॥ ఆర్యకిమి
దానీమనుష్ఠేయం మమ హి శిష్యః పుత్రో నిషాదచక్రవర్తీ గుహో లక్ష్మణ
మిత్రం- అనేనైవ సోపానేన సుఖాధిరోహో రఘుపతిరస్మాకం॥జాం॥ స
హర్షస్మితం-శ్రమణే సత్యమసి సుగ్రీవపక్షపాతినీ తద్గచ్ఛ సత్వరముపస్థాప
య నిషాదరాజమితి॥శ్రమణా నిష్క్రాంతా॥ జాంబవాన్ సర్వతో నిరూప్య
అయే పురాణప్రియసుహృదస్మాకం దక్షిణస్యాం దిశి పరావర్తన్ జటాయురి
వదృశ్యతే తదేనమనుపాలయామి తావత్ -దూరదర్శినో హి గృధ్రాః- క
దాచిదేష లంకాద్వీపవృత్తాంతముపలభేత॥ ప్రవిశ్య జటాయుః॥ ప్రాప్తేవే
యమస్మాభిః పంచవటీ- యదమూర్గోదావరీతీరగతరంగసేకమాంసలపరిస
రారణ్యమాలినో జనస్థానసీమానః అపిచ॥ ప॥ దృశ్యంతే మధుమత్తకోకి
లవధూనిర్ధూతచూతాంకుర ప్రాగ్భారప్రసరత్పరాగసికతాదుర్గాస్తటీ
భూమయః। యాః కృచ్ఛ్రాదతిలంఘ్య లుబ్ధకభయాత్తైరేవ రేణూత్కరై
ర్ధారావాహిభిరాస్తలుప్తపదవీనిశ్శంకమేణీకులం॥౬॥ జాం॥ కించిదుప
సృత్య కుతః- పునరియతా వేగేన వయస్యః॥జటాయుః॥ దృష్ట్వా కథంజాంబ
వాన్ - సఖాయమస్వనసభాజయిష్యామి తావద్భవంతం మయా హిమాల
యాచలకులాయాదార్యసంపాతి పాదానభివాద్య నివర్తమానేన మారీ

చసహచరస్సంచరన్నిమాం సురణ్యాసీమఖిలక్షితో రాత్రుసరాజః-తతోవిష
మమాశంకమానంమాంవత్సరామభద్రస్నేహస్త్వరయతి॥జాం॥స్వ॥వ
యమప్యేతదేవప్రతిపద్యామహే॥ప్ర॥ సఖాత్వరస్వేతినిష్క్రాంతః॥ జ
టాయుః॥పరిక్రమ్యావలోక్యచ ఇయమగ్రేపంచవటీ-సవితర్కం॥ ప॥ నీ
తోదూరంకనకహరిణచ్ఛద్మనా రామభద్రఃపశ్చాదేనంమనుజవః నుసరత్యే
షవత్సఃకనష్టః।భిక్షుర్భిక్షుర్భిక్షత్వ ప్రవిశతితతఃపర్ణశాలాంచభిక్షుర్విగ్రిక్కష్టం
ప్రథయతినిజామాకృతింరావణోయం॥౭॥అహహ॥ప॥ ఆర్యపుత్రార్యపు
త్రేతిక్రందంతీంకురరీమివ।రథమారోప్యవైదేహీమేషపాపః క్వగచ్ఛతి॥
౮॥ సాటోపంపరిక్రమ్య-రేరేరావణ-౨॥ప॥ వధూటీమిత్యావ్యోర్నిజక
రతలస్పర్శమలినామిమాంకుర్వాణస్యస్ఫురతిహృదిశోభైవభవతః। కులే
యేషాంజాతస్త్వమపిగణితాస్తేపిగురవోనసప్తబ్రహ్మాణఃకథమివపులస్త్య
ప్రభృతయః॥౯॥పునరాకాశే - అలీకాట్టహాసధూమధూసరితవక్త్రవల్మీ
క రేరేరాత్రుసాపశదకిమాత్థకిమాత్థ॥ ప ॥ జగద్విలోభిసీతాఖ్యమామివం
హరతోమమ।అయంకిలజరద్గృధ్రఃకగాదాచ్ఛిద్య నేష్యతి ॥౧౦ ॥ జటా
యుః॥ఆఃపాపకథమేనముభిదధాసి-తిష్ఠ- ౨ ॥ ప॥ భుజవిటపమదేనవ్యర్థగ
మంథంభవిష్ణుర్ధిగపసరసిచోరంకారమాకృశ్యమానః । త్వదురసివిదధా
తుస్వామవస్కారకేళీంకుటిలకరజకోటిక్రూరకర్మాజటాయుః॥౧౧॥

ఇతినిష్క్రాంతః-శుద్ధవిష్కంభః-

తతఃప్రవిశ్యలక్ష్మణః-అహోదుర్నివారదారుణక్రోధశోకలజ్జా
గహనోయందశావివర్తః-యస్మిన్నితికర్తవ్యతావిధానమస్మాకమనోపా
యికం-తథాహి॥ప॥ తత్తాదృగ్దశకంఠవంచనరుషాధూమాయమానోగిరం
నాగ్ధోక్తిప్రవిలీనవర్ణవిధురామార్యస్సమాప్నోతి మే।చాపేతాతజటాయు
జీవితకథాపర్యంతధూమాయితక్రోధోత్పీడని పీతశోకజడిమాదృష్టిస్తువి
శ్రామ్యతి॥౧౨॥ నేపథ్యాభిముఖంఇతఇతః-ఆర్యమారీచమథనదృశ్యంతా
మమూరవాచీంకకుభమభివర్తమానావింధ్యవనవీథయః॥ప్రవిశ్యరామః॥
ఆకాశేలక్ష్యంబధ్వా॥ ప ॥ కులేవాశౌర్యేవాభుజసముదయేవాతపసివా
బభూవుర్నఃపాంచస్త్వమివభవితారోనచరమే। అహోధిఙ్మోహస్తే
కథమతిధిరాదేవనఖలుప్రవీరాణాంపంథాదశవదనయేనాసిచలితః॥౧౩॥

విసృజ్యసఖీః సస్మితం-అహో పౌలస్త్యః॥ ప॥ సిద్ధశ్రోత్రపరంపరాపరిగ
తైరేభిఃప్రశస్త్రస్య తేన్వైరద్యపులస్త్యవర్ణ్యభణితైఃస్మేరేషుదేవర్షిషు।
విష్వగ్వృత్తిరసంగతాననమయితుందుర్వారలజ్జాభరగ్లానశ్రీస్తుచతుర్ము
ఖీభగవతోధాతుఃకథంవర్తతే॥ ౧౪ ॥ క్షణమనుధ్యాయన్-హా ప్రియేవిదే
హరాజపుత్రీతిసంవరణంనాటయతి॥ ల॥ ఉపసృత్య-ఆర్యకోయమభిష
ఙ్గోనామభవాదృశానప్యాస్పదీకరోతి॥ ప॥ పతతివ్యసనేదైవాద్దారుణాద్దా
రణాత్మని।సంవర్మయతివజ్రేణధైర్యేణమహతాంమనః॥ ౧౫ ॥ రామః॥ దీ
ర్ఘంనిశ్వస్య-వత్స॥ ప। సహజధైర్యవశంవదవృత్తయోహృదిరుషశ్శుచశ్చ
నియంత్రితాః।ఇహతుకింకరవైయదపత్రపాకిమపిమామవజిత్య విజృంభ
తే॥ ౧౬॥ ల॥ పురోవలోక్య-ఆర్యఅయమగ్రేతాతజటాయుషోవీరలోకసా
ధనసిద్ధిక్షేత్రమరణ్యసన్నివేశః-పశ్య ౨।ప॥ భగ్నోయంకథమత్రరావణ
రథస్తాతేనవజ్రాంకురక్రూరరావస్ఫురమాణభంగురనఖత్రోటిత్రుట్యద్బం
ధనః। రా॥ సకరుణాస్రం॥ హా సీరధ్వజరాజపుత్రిసతదాదృష్టస్త్వయాధ
న్యయాపక్షీంద్రోదశకంఠకుంజరశిరస్సంచారిపంచాననః॥ ౧౭॥ ఇతిలక్ష్మణ
మవష్టభ్యధ్యానంనాటయతి॥ ల॥ స్వ॥ అహోమహాదోషఃఖల్వయం-అతి
ప్రసజ్యమానోమానసశ్శోకాఖ్యోపకారఃతదన్యతఃప్రసారయామి ॥ ప్ర॥
ఆర్యపశ్య-౨ ॥ ప ॥ వింధ్యగిరిరాజకన్యాంతఃపురమేతాస్తరంగమాలి
న్యః। వేతస్వినీభిరద్భిస్తార్యత్రికగుణనికాందధతే॥ ౧౮॥ రామః॥ ఉన్మీల్యచ
క్షుషీదీర్ఘముష్ణంచనిశ్వస్య-వత్సదర్శనీయతేతత్ ॥ ప॥ కుముదవనవిశాయ
జాగ్రదంభోరుహాకృతయామికవిభ్రమారమంతే। మదకళకరికర్ణతాళ
నృత్యన్ముఖరమయూరమనోరమాస్తటిన్యః॥ ౧౯॥ ఇతిపరిక్రామతః॥ ల॥ ఆ
ర్యాయమితోగిరిమాల్యవాన్॥ ప॥ ఇహమహిషవిషాణవ్యస్తపాషాణపీ
ఠస్థలనసులభరోహిద్గర్భిణీభ్రూణహత్యాః। కుహరవిహరమాణప్రౌఢభ
ల్లూకహిక్కాభయచకితకిరాతస్త్రస్తశస్త్రావనాంతాః॥ ౨౦॥ రా॥ చిరందృ
ష్టోస్యసకరుణాస్రం॥ ప॥ ప్రతిపరిసరేభూయానర్ఘ్యశ్శిఖండభృతాంయథా
మిళితమళిభిస్సంభుజ్యంతేకదంబవిభూతయః। అభినవఘనవ్యూహఘోరసటః
ప్రవర్షతిమాల్యవాన్స్వపథరవధూగర్భాధానప్రియంకరణీరవః॥ ౨౧॥ వ
త్సలక్ష్మణధారయమాంనశక్నోమి స్తంభయితుమాత్మానం॥ ప॥ ఇయమవి

కళశ్యాం సాశుష్యన్ముఖీభిదుర స్వరాతసురవయుపై శ్శ్రాంతిస్రస్తైరు
పైతిపివర్ణాలాం।స్ఫురతిజడతాబాష్పాయేతేన్యశోగళతిస్మృతిర్మయిర స
తయాశోకోద్భావశ్చిరేణవిపచ్యతే॥౨౨॥లక్ష్మణేనధార్యమాణో నిమీలితా
క్షః ఏవహో ప్రియేదండకారణ్యవిహారసబ్రహ్మచారిణీతి పునస్సంవృణుతే ॥
ల॥సఖేదం-ఆత్మగతం- కేనపునరేషరసోరసాంతరేణతిరస్క్రియతే॥ నేప॥
ఆః పాపకబంధహతకఅయంనభవసి॥ రా॥ ఆకర్ణ్యససంభ్రమం-వత్సదు
రాత్మనాదనుకబంధేనకలహాయమానో వయస్యస్తే గుహ ఇవశ్రూయతే-
బహుచ్ఛలానిరక్షాంసితత్త్వరితతరమభ్యుపపద్యస్వేతి॥ల॥ నిష్క్రాంతః॥
రా॥ పార్శ్వతోవలోక్యసకరుణాస్రం- దేవివామశీలేసీరధ్వజనందిని- ఇ
యం తేవిశ్వవిస్రంభవిమర్దవేదినీ నిచుళనికుంజరేఖా-ఇహహి॥ప॥వపుషినఖ
రలక్ష్మస్వేనకృత్వాభవత్యాకృతమితిచతురాణాందర్శయిష్యేసఖీనాం।
ఇతిరహసిమయా తేభీషితాయాస్మరామిస్మరపరిమళముద్రాభంగసర్వం
సహాయాః॥ ౨౩॥ ఇతిధనురవష్టభ్యలక్ష్మణవృత్తాంతదత్తచేతాః తథైవా
స్తే- తతః ప్రవిశతిలక్ష్మణో గుహశ్చ॥గు॥జయతుదేవః॥ప॥వినేతాదృప్తానా
మయమభయదుర్గం విపదాం కనిష్ఠః కాకుత్స్థో జయతిజగదాశ్చర్యచరితః।
యదస్త్రైః సాష్మానంరజనిచరజన్మగ్రహస్పృజం విజిత్యస్వాం లోకానవిక
లముపాస్థితధనుః॥౨౪॥రా॥సాధుకృతంశివాస్తస్యదేవయానాః పంథా
నః-వత్సగుహవియతివర్తమానః కశ్చిదచలఇవలక్షితః- కిమసౌ తే నైవయో
జనబాహునా ప్రహరణీకృతః॥గు॥ప॥దుందుభింనామ దైత్యేంద్రం నిష్పిపే
షహరీశ్వరః।తస్యైకంకాళకూటోయంకుమారేణవిలోళితః॥౨౫॥ తతఃత
న్నిమిత్తజన్మాపునర్వాలినోమహానభియోగస్సంభావ్యతే।లక్ష్మణః తతః
కిం॥రా॥వత్సమామైవం-మాననీయః ఖల్వసౌపురాణవీరో మహేంద్రసూ
నుః-గుహంప్రతి-కుతఃపునరాగచ్ఛతోవత్సస్యయోజనబాహురంతరాయ
స్సంవృత్తః॥గు॥దేవవ్యోమయానేనసత్వరమతిక్రామతి రావణే సీతాదే
వ్యా॥రా॥సాశంకం-కింస్యాత్॥గుహః॥ యదుత్తరీయంపతదుత్ప్లుత్యహ
నుమానగ్రహీత్-తదేతదేవరణానురాగిణాకుమారసుగ్రీవేణసభాజయి
తుముపస్థితవతోమమహస్తేదేవస్యప్రాభృతీకృతమితిరామస్యార్పయతి॥
రామః॥గృహీత్వాహృదయేనిధాయసాస్రం హాదేవివైదేహనందినికథము

త్తరీయశేషాదృశ్యసె-ఇతినిమీలితాక్షో లక్ష్మణమవలంబతే॥ ల॥ నిశ్వస్య స
ఖేనిషాదరాజ అపికుశలంసుగ్రీవస్య॥ గు॥ అద్యత్వయివార్త్తామనుయుంజా
నే॥ రా॥ స్వ॥ ప॥ జానన్నేవదశాననోపహారతేనః ప్రేయసీమస్తవాచంద్రా
పీడముపాసితుంసహిశిరోదామస్వయంకృత్తవాన్, దండోన్యోదశకంధర
స్యనపునఃకంతాటవీకర్త్తనాద్ధిగ్భాగైర్మమచంద్రహాసహతకఃక్షుణ్ణోయ
మథ్యావృతః॥ ౨౬॥ ల॥ ఆర్యకథమస్మాసువనౌకసోపిసౌజన్యమనురుంధతె॥
రా॥ కిముచ్యతెసుగ్రీవస్సనాభిరస్మాకం-అస్యహిప్రభవోభగవాన్వైక్ష్వా
కస్యరాజర్షివంశస్యప్రసవితాసహస్రదీధితిః-హృదయస్థముత్తరీయంచ
దృష్ట్వా-వత్సగుహస్పృహయామిసుగ్రీవహనుమతోర్దర్శనాయ-తదృ
శ్యమూకగామినంమార్గమాదర్శయ॥ గు॥ సహర్షం॥ ఆ॥ కథమచిరాదేవ
ఫలవతీజాంబవతోమంత్రశక్తిః॥ ప్ర॥ ఇతఇతోమతంగాశ్రమవర్త్తనాదే
వఇతిసర్వేపరిక్రామంతి॥ గు॥ దేవపశ్య-౨॥ ప॥ విదధతిముదమక్ష్ణోరూర్జిత
నానూపనీపప్రహసనసహచర్యానిత్యనృత్యన్మయూరాః। ఫలపుళకితజం
బూకుంజకూజత్కపోతప్రియశబరపురంధ్రీబంధవోవింధ్యరేఖాః॥ ౨౭॥
రా॥ సర్వతోనిరూప్యసఖేదం॥ ప॥ సమంతాదున్మీలద్బహుళలహరీలం ఘనక
లాబహుప్రేంఖత్పంపానిలవిదళదేలాసురభయః। అవిద్యావైదేహీశతలి
పికరీణాంమమధియామమీహస్తాలంబంవిపినవినివేశావిదధతె॥ ౨౮॥ ల॥ ఆ
ర్యఇతస్తావత్॥ ప॥ భయభ్రష్టప్రేయోవిరహనిరహంకారహరిణీముఖాలో
కోన్మీలద్గురుకరుణరుగ్ణాంసహచరీం। విలోక్యగ్లేచ్ఛంతీమలమలమితిప్రా
క్ప్రణిహితాశ్శరవ్యాల్లుబ్ధానాంహృదయమపరాద్ధంనతులశరాః॥ ౨౯॥ రా॥
సాస్రం-హాదేవి॥ ప॥ మారీచమృగయావ్యగ్రేమయిప్రాప్తేచరావణే। ఆ
సామివకురంగీణాంతవోత్పశ్యామిచక్షుషీ॥ ౩౦॥ ల॥ స్వ॥ కఃపునరుపా
యోయేనవినోద్యేతహృదయమార్యస్య॥ నేప॥ భోభోవనౌకసఃకథయం
తుభవంతః-కేనాస్మత్కీర్త్తికామినీచంక్రమణకేళీపర్వతోవివర్త్తితోదనుజ
కంకాళకూటః॥ గు॥ దృష్ట్వాసభయసంభ్రమం-దేవపశ్య-౨-కనకమయస
హస్రపత్రవైకక్ష్యప్రభామండలేన దుందుభికంకాళవ్యతికరజన్మనారో
షరాగేణచస్వభావేనత్రిగుణపిశంగితాంతనుమాదధానః ప్లవగరాజో
యమితఏవాభివర్త్తతె॥ ప॥ పౌలస్త్యవయనాఘసంకటభుజామూలతూణో

న్మీలితద్వైరాజ్యామమరావతీంకృతవతే వీరాయయస్మైహరిః । నిత్యా
లోకనకౌతుకవ్యసనినీశ్శంకే సహస్రం దృశః పిండీకృత్యదళచ్ఛలేనకన
కాంభోజస్రజంన్యస్తవాన్ ॥౩౧॥ తుణంచదేవస్యమహావీరసంవాదగోష్ఠీ
యమృశ్యమూకయాత్రామంతరయతి-తదహమగ్రతోగత్వా దిష్ట్యావర్ధ
యామిసూర్యతనయం॥ రా॥ ఏవమస్తు॥ సు॥ వాచికంపునరేతావత్కుమార
సుగ్రీవస్యయన్మిత్రపర్యాయాంతరితం దేవస్యదాస్యమిచ్ఛామీతి॥ రా॥
అపవార్య-వత్సలక్ష్మణఏవమూహావయస్యస్తేగుహః-కించ- మంత్రోత్సా
హశక్తిసపత్నానామపిప్రభుశక్తిముపేతుం తేసిద్ధయః- తదహంవాలినః
స్థానేసుగ్రీవమవస్థాప్యతతో శదండాభ్యాం సమగ్రశక్తిర్వైరపారం
గంతుమిచ్ఛామి॥ ల॥ సస్మితం-యద్యేనముపయుజ్యమానమింద్రసూను ము
పేక్ష్యసుగ్రీవేణోపయోక్ష్యమాణేనసిద్ధిరితివక్రఃఖల్వయంపంథాః॥ రా॥
సస్మితం-వత్ససాధ్వేవంబ్రవీషి-కింతు॥ ప॥ దృప్యత్పౌలస్త్యకండూభిదుర
భుజభరోష్మాయమాణఃకపీంద్రోనాయంనస్పందధీతక్వచిదపిచవిఘ్నానైవ
సాహాయ్యకామః। సోహంసుగ్రీవమేతద్వమనవృథతరంమిత్రమిచ్ఛామి ప
శ్చాత్పారస్త్రైణేయపుత్రవ్యయశిథిలశుచంశక్రమారాధయామః॥౩౨॥
ల॥ సాధుదర్శినీబుద్ధిరార్యస్య- కించ - విధూతశాపేనాపిదనునాదేవభూ
యాంగతిముపలంభితేనసందిష్టమార్యస్యయథాస్యనిషాదాధిపతేర్వచసి
దేవేనస్థాతవ్యమితి॥ రా॥ తద్గుహోపిప్రతిదౌత్యమర్హతి॥ ల॥ గుహంప్రతి-
ఏవమస్మద్గిరా సుగ్రీవో వక్తవ్యః ॥ ప ॥ పితాయం రేతో ధాస్తవతర
ణిరస్మత్కులగురుర్మనుర్వైమాత్రేయస్తదపిసహజంమిత్రమసినః । అ
థాపిజ్ఞాతేయంశిథిలయతికాపేయతరళః శరాస్తస్మైవాలిక్షత జరసలో
లాఃప్రతిభువః॥౩౩॥ రా॥ విహస్య- వత్సగుహఏవఖలుపౌలస్త్య గతేనా
మర్షేణధూమాయమానోయయాకయాచిద్వాచాసౌమిత్రిరభిదధాతునా
మ ॥ ల ॥ సతతసమిధ్యమానజానకీవిరహవైశ్వానరేణ రామచేతసాపు
నరగ్నిసాక్షికమేవసుగ్రీవోమిత్రతాముపాగతః॥ గు॥ సహర్షం-పరమను
గృహీతోదేవేనవికర్తనతనయః-సపరిహాసస్మితం॥ ప॥ సుగ్రీవేయదివత్తు
పాతబహుళందేవత్వదీయంమనః కింనస్తేనవిదాంకరోతుభగవానంభోజి
నీవల్లభః। నవ్యైనాత్మజరాజ్యలాభరభసోద్భూతేనయస్తేజసాపూర్వస్మా

దధికేన మస్సహతరో లోకేషు వర్తిష్యతే॥ ౩౪॥ ల॥ విహస్య-కథం తపనతన
యస్య రాజ్యాంగీకారితావయం వయస్యేన॥ రా॥ సస్మితం-వత్సగుహానతా
వత్వప్రకాశమేవం ప్రతిపద్యతి మే హృదయం॥ సు॥ సప్రశ్రయస్మితం-
స్వామిన్నియమేవ సుహృత్తాం శైలీ॥ వ॥ సంతోషమనసి కృత్యైవ ప్రవృత్తాః
కృత్యవస్తుని కస్య ప్రతిశృణోతి స్మ కమలేభ్యశ్శ్రియం రవిః॥ ౩౫॥ నేప॥ భో
సన్నిహితా వనౌకసః కథయంతు భవంతః-దుందుభికంకాళవిక్షేప సంభా
వ్యమానగంభీరావష్టంభనిర్భరేణ కేనాస్మాకమియం చిరస్య భుజకాండకం
డూతిరపనేష్యతే॥ సుహ॥ స్వ॥ ప॥ మన్యే దర్పాన్ముయావిభ్యాం నిత్యం దో
ర్వ్యాయమవర్షణః। జాంబవత్పరిరణాద్దీప్తః ప్రాప్తోయం ప్లవగేశ్వరః॥ ౩౬॥
తదహమపి వీరయాత్రాదర్శనసుఖం ముహూర్తమనుభవామి-ప్రవిశ్య వా
లీ॥ పురోవలోక్య చ-అయే ప్రసన్నోజ్జ్వలాకృతీ కావేతౌ-నియతమాభ్యామే
వ కంకాళోత్క్షేపనిమిత్తేన భవితవ్యం- స్మృతిమభినీయ సవితర్కం-సంది
ష్టమస్మాకం ప్రియసుహృదా లంకేశ్వరేణ॥ ప॥ ప్రక్షిప్తకాంతారకుమారభ
క్తిర్దార్భాగినేయో జనకేన ముక్తః। మనుష్యసామంతసుతో నిషంగీ సహాను
జస్తిష్ఠతి దండకాయాం॥ ౩౭॥ తౌ చాస్మాకం తత్ర విహారిషు నిశాచరేషు పా
టచ్చరీం వృత్తిమధిష్ఠమానౌ భవద్భిః ప్రతికర్తవ్యావితి - తతః కిమయమ
యం చ తౌ స్యాతాం॥ రా॥ వత్స లక్ష్మణ శృణు కిమయం బ్రవీతి మహావీరః॥ ల॥
కించిదుపసృత్య ఇతః ఆవామితో భవాన్॥ వాలీ॥ భోః కావేతౌ యువాం॥ ల॥
మహాభాగ రాఘవౌ క్షత్రియావావాం॥ వాలీ॥ ఆః-యుష్మదాకారవిశేషఏ
వావగమయతి జాతివిశేషం-తద్విశేషం బ్రూహి॥ ల॥ నన్వుక్తమేవ రాఘవా
వావామితి॥ వాలీ॥ సాభ్యసూయం-ఆః॥ వ॥ వపురపి వివృణోతి క్షాత్త్రమంత
ర్విశేషం రఘుషు యదభిధత్సే రాఘవావిత్యభీక్ష్ణం। పరికలయతు మిష్టం నా
మసాంసారికం వాహహహా కథమపత్య ప్రత్యయాన్నిశ్చినోమి॥ ౩౮॥ ల॥
సధైర్యసంరంభం- భోః అవాం తౌ రామలక్ష్మణౌ॥ వాలీ॥ సవిమర్శమాత్మగ
తం-కథం తావితి సర్వనామపదేన ప్రసిద్ధావిత్యాహ తత్ర-మనయోః కతరః
పినాకస్య ధనుషో దమయితా-సోపి రామభద్రస్స్యాద్భవత్వేవం తావత్॥
ప్ర॥ విహస్య॥ ప॥ ఏకో వేషపరిగ్రహః పరికరస్సాధారణః కర్మణామాకృత్యో
ర్మధురత్వమేవ సదృశం తుల్యైవ గంభీరతా। తంద్రష్టుం చిరముత్సుకోస్మి కత

రోవాం రామభద్రః పునః సర్వక్షత్రవధవ్రతీ భృగుపతి ర్యేనావకీర్ణీకృతః॥
౩౯॥ ల॥ సవినయమివార్యసంక్రందననందన. లక్ష్మణస్త్వావదహం॥ వాలీ॥ వత్స
అయమయ్యపరోదాశరథిః కౌశికాంతేవాసీ రామః॥ ల॥ అథకిం॥ వా॥ సహర్షో
ల్లాసం-కిం వదుచ్చైః-భోః-౨- రామభద్ర॥ ప॥ ఏష త్రైవర్ణ్యమాత్రవ్య
వసితజగతో భార్గవస్యాస్త్రగర్భాదాకృష్టక్షత్రజాతిస్త్వమసి పథిగిరా
మద్యనస్సుప్రభాతం। కక్షోష్మస్వేదసద్యశ్శమితదశముఖాస్ఫోటకం మామవి
శారో వీరశ్రీర్ధ్నో భుజస్త్వం పరిచరతు చిరం చతుష్పీనందత్వాంచ ॥ ౪౦ ॥
రా॥ దృష్ట్వా సహర్షం స ఏష మహాబాహుస్సంక్రందనసూనుః॥ ప॥ యేనవీ
రేణ సుప్తాయాం కిష్కింధాయామియం మహీ। రావణాభిభవగ్లాం త్రాస
శ్వదుచ్ఛ్వాసమశ్నుతే॥ ౪౧॥ ఇతి పరిక్రామతి॥ ల॥ మహాభాగ అయమార్యః
ఇతో భవాన్॥ వాలీ॥ ఉపసృత్య-రామభద్ర॥ ప॥ సురాసురాణామసుభర్ద్వి
వ్యతాం సభికో మునిః। అద్యమే నారదస్తుష్టో యేనాసి భుజగోచరః॥ ౪౨॥ రా॥
మహావీర కిముచ్యతే-మూర్ధాభిషిక్తోసి సమరశౌండానాం॥ ప॥ దేవస్స
త్వామసూత ద్విషముపమృదితస్వర్వధూవేణిబంధప్రేంఖాధారాళవైర
ప్రసృమరసమరోడ్డామరౌ జాబిడౌజాః। యోవిద్ధోఖ్యాతబాణవ్రణనివహ
నిభైః నిర్ఝరాభంగురభూస్త్రీమంభాస్త్వమ్యద్భిరంగై రుదవహతరుషా రజ్య
దగ్ధాం సహస్రం॥ ౪౩॥ అపిచ॥ ప॥ బందీకృత్యజగద్విజిత్వరభుజస్తంభౌఘ
దుస్సంచరం రక్షోరాజమపిత్వయా విదధతా సంధ్యాసమాధివ్రతం। ప్ర
త్యక్షీకృత కార్తవీర్యచరితాముష్మచ్యరెవాంసమం సర్వాభిర్మహిషీభి
రంబునిధయో విశ్వేపి విస్మాపితాః॥ ౪౪॥ వాలీ॥ విహస్య॥ ప॥ చిరాయరా
త్రించరవీరచక్రమారాంక వైజ్ఞానికవశ్యతస్త్వాం। సుధాసధర్మాణమి
మాంచ వాచం నశృణ్వత స్తృప్యతి మానసం మే॥ ౪౫॥ యేనాచ్ఛిద్య సమస్త
పార్థివగణప్రాణాధికం కార్ముకం రామస్సంప్రతిలంభితో భృగుభవామ
త్సర్గసిద్ధాం స్త్రియం। ద్రష్టుంచీరచిరస్యధామభవత స్తద్భూర్భువస్స్వస్త్ర
యాహృన్మర్మవ్రణరోపణౌషధమివమాబాహుబాహుబాత్త్వామ్యతః ॥ ౪౬॥
రా॥ సస్మితం॥ ప॥ నన్వేతదధిమార్వీకం యుద్ధసర్వస్వదక్షిణం। సజ్జమస్త్యే
వమేరక్షో లక్ష్మీమూలహరం ధనుః॥ ౪౭॥ తన్మహాభాగోపి శస్త్రమాదత్తాం॥
వాలీ॥ విహస్య-సాధుభో మహాక్షత్రియ సాధు-యథాధర్మమభిదధాసి-కిం

పునః॥ప॥నమోహిసాంగ్రామికపదదోష్మతాం యదాత్మజాతిప్రతిరూప
మాయుధం।అయంహిశిఖిభిఃకపయోనఖరశ్రేణ స్థలానిముష్టిశ్చనఖాశ్చ సంతి
నః॥౪౭॥ల॥ఆర్యసాధూక్తంమహాభాగేన।నిత్యోపనతస్వాంగశస్త్రైర్వతిర
శ్చాంజాతిః॥రామః॥విహస్యధనురాస్ఫాలయన్-అహహ॥ప॥సర్వౌఘప్ర
సరేణరావణశిరశ్ఛాయద్రుమర్యశో భాగినశ్చకేళిగౌతమ శాపయంత్రిత భుజ
స్తంభానమూఖండలం । కస్సాగర్తకులీరతాంగయమతా వీరత్వయా రావ
ణంతస్సంమృష్టముపాయాపిశల్యకరణీజాగర్తిసత్పుత్రతా॥ ౪౮॥ సోపిత్వ
మస్మాకమధునాద్వైవేసశరవ్యంకృతోసి॥వాలీ॥సరోషం-ఆః-కాకుత్స్థ॥ ప॥
అస్మద్దోర్ద్రుమాలవాలంకషవివమభుజగ్రంథిభంగప్రసంగ కోరిశల్లం కేశద
త్తత్రిభువనవిజయఖ్యాతిసర్వస్వరూపః॥యఃకశ్చిద్విక్రమోయంసఖలుఖ
లచరీతుత్రసాధారణత్వాదంతర్మందాయ మానోపిజిత భృగుపతింత్వా
మజిత్వాధునోతి ॥ ౫౦॥ తదేహివిమర్దనక్షమాంభూమిమవతరావ ఇతిని
ష్క్రాంతౌ॥గుహః॥దిష్ట్యాఫలితమస్మాకంమనోరథేన॥ల॥ నేపథ్యాభిముఖ
మవలోక్య-ఇదమన్యతోవానరద్వయంఆర్యస్యపార్ష్ణిగ్రాహమివసంభ్ర
మాదనువర్తతే-తదహమపిధనురారోపయామి॥గుహః॥దృష్ట్వా సహర్షం-
కుమారలక్ష్మణాలమలమావేగేన-నన్వయంసుగ్రీవోరామదేవగుణానురా
గేణవాలిమత్సరేణచద్విగుణీకృతోత్సాహఃసమరసీమానమాపతతి॥ల॥ ఏ
వమైకర్తనిః-అథాపరఃకః॥గు॥అయమపికిష్కింధేశ్వర స్కంధావారైక
వీరోభగవతఃప్రభంజనస్యపారస్త్రైణేయఃపుత్రోహనుమాన్॥ల॥ సహ
ర్షం.కథమయమసావాంజనేయః అయంహి॥ప॥బ్రహ్మశాపపరామృష్టస్వ
వీర్యజ్ఞానయంత్రితః॥అస్త్రైరపిభువంవీరైఃకీర్యమాణాముపేక్షతే॥ ౫౧॥
నియతమనేనాస్మాకంహృదయశల్యముద్ధరిష్యతే- ఇదంతువర్తమానమేక
తులాద్యూతమార్యస్య-జయలక్ష్మీపరిగ్రహాయాతంకేయ శసివయమయం
వాసుగ్రీవోనకేచిదంశాధికారిణః॥గు॥ససంభ్రమం-కుమారపశ్య-అ॥ప॥
సప్తసాలానయంభిత్వావాలిప్రహరణీకృతాన్ । హత్వాచవాలినం బా
ణోరామతూణీముపాగతః॥౫౨॥అహహ॥ప॥ప్రాగ్జ్యైస్సహకనకపుష్క
రకంతమూలాన్మూతేరిందాశరథయేవిహితాతిథేయః। దిక్కూలముద్వహ
యశస్సరిదాదిశైలశ్మైతేసవీరశయనేకపిచక్రవర్తీ॥౫౩॥ల॥ సఖేదం-హా

దేవసంక్రందన-క్వపునరీదృశంమహావీర ప్రకాండ మాత్మజంసహస్రే
క్షణాపిలోచనైరవలోకయిష్యసి॥ నేప॥దుందుభిధ్వనిః- మంగళగీతిశ్చ ॥ సు
హః॥ సహర్షంకథమయమార్యజాంబవదాదిభి రభిమంత్రితైశ్శాతకుంభ
కలశైః నీలఃకుమారసుగ్రీవమభిషించతి- స్వయంచాస్యదేవోదాశరథిః-
శార్త్తస్వరపుండరీకమాలయాకంఠమలంకరోతి॥ల॥ప్రియం- ౨॥ పునర్నే
ప॥భో-౨-వానరాచ్ఛభల్లగోలాంగూలయూథపతయః - సర్వానేషవో
మహారాజస్సుగ్రీవ అజ్ఞాపయతి సజ్జయంతుభవంతః సర్వాణియావరా
జ్యోపకరణాని- అయమహంసీతాదేవ్యాఃప్రవృత్తిమన్వేష్టుం ప్రహిత్య
హనూమంతమూర్ధ్వమాహూర్త్తికేలగ్నేకుమారమంగదమభిషేక్ష్యామి॥
ల॥ప॥ ఉత్సవస్సోయమస్మాకంసర్వదాహృదయంగమః। కింతువాలీపిలీనో
యంవ్యథయిష్యతివాసవం॥౫౪॥అంతరిక్షేపుష్పవృష్టిః- అనంతరంజయ
జయజగత్పతేరామభద్ర॥ప॥లక్ష్మ్యావాలినిబర్హణప్రశమితద్వైరాజ్య
వైరాగ్యయాకిష్కింధాయతనైకదైవతమయంతారాపతిర్దీప్యతే। న
ప్తారంయువరాజమంగదమపిశ్రుత్వాతిహర్షాదభూదాసాంభఃపృషతో
ఘమౌక్తికమయోద్గంభస్సహస్రేక్షణః॥ ౫౫॥ ల॥ప్రియాత్ప్రియతరం
నః వయస్యతదేహ్యావామపిమహోత్సవభాగినౌ భావావఇతినిష్క్రాం
తాస్సర్వే - .... *

ఇత్యనర్ఘరాఘవే - పంచమోంకః.

అనర్ఘరాఘవే - షష్ఠోఽంకః

తతః ప్రవిశతి మాల్యవాన్ - ఆ - సర్వతోఽవలోక్య - సఖేదం - అహహ - ఆ॥ ప॥ దగ్ధాః ప్రదీప్తపావకపరిచయపిండస్థహేమవేశ్మానః। క్షణముత్ప్రచ్ఛాయమానేహానుమతిలంకాపురోద్దేశాః॥౧॥ అపిచ॥ ప॥ నిజకిరణౌఘప్రముషితనిమ్నోన్నతరూపకర్మభేదేషు। మణిభవనేషు కృశానుజ్వాలాఃఫలతోఽనుమీయంతే॥౨॥ విమృశ్య - అహో దుర్నివారతా భవితవ్యతాయాః॥ ప॥ దోస్సందోహవశంవదత్రిభువనశ్రీగర్వసర్వంకషః కైలాసోద్ధరణప్రచండచరితో వీరః కుబేరానుజః। యత్రాయం స్వయమస్తి సేయమమరావత్యాః పితుల్యా పురీ నీతా మర్కటకేన కామపి దశాం ధిగ్దైవమావశ్యకం॥౩॥ తన్న కించిదేతద్రావణస్య దుర్నయేన - పునస్సఖేదం - ఆత్మగతం - ఆకాశే - ఆః - పౌలస్త్య॥ ప॥ విద్యాశ్చతుర్దశ చతుర్షు నిజాననేషు సంబాధదుస్థితవతీరవలోక్య వేధాః। తాభ్యోఽపరాణి నియతం దశ తే ముఖాని స్వస్య ప్రణప్తురకరోత్సకథం జడోఽసి॥౪॥ క్షణం చ ధ్యాత్వా - కథమేవం విశీర్యతే నః కులం॥ ప॥ ఖరాదీనవధీద్రామో వత్సః క్షుంచ మారుతిః। స్వయం నిష్కాసయామాస దశాస్యశ్చ విభీషణం॥౫॥ అలం వా దుర్విధినీతమతీతముపాలభ్య - సింధోరుదీచీతీరేసన్నివేశితస్కంధావారో దాశరథిః - కిమారభత ఇతి కథం ప్రతీమః - పురో దృష్ట్వా - కథం రాఘవచరితాని చరితుం ప్రహితయోశ్శుకసారణయోస్సారణః - ప్రవిశ్య సారణః॥ జయతు జయతు కనిష్ఠమాతామహః - మాల్యవానభిసంధ్య సమీపముపవిశ్య చ వత్స సారణ కచ్చిదమునైవ పదేన సుగ్రీవకటకాదాగతోఽసి॥ సారణః॥ అథకిం॥ మాల్యవాన్॥ తద్యథానుభవమభిధీయతాం॥ సా॥ సఖ్యం వనౌకసాం మనుష్యముఖే నైవ శతశః ప్రతీతం మాతామహేన। అధునా తు సేతుగ్రథనాయ మిలితేషు సైనికేషు వానరమూర్తిధరోఽప్యహం మహారాజవిభీషణే నేత్యర్ధోక్తే సభయం - ఆశ్చర్య సంవాసేన రామరాజధానీప్రవాదో మామనుబధ్నాతి॥ మా॥ సాకూతం కిమభిషిక్తః కనిష్ఠవత్సో రాఘవేణ॥ సా॥ అథకిం॥ మా॥ స్తబ్ధ ఇవ క్షణం స్థిత్వా - నిశ్వస్య వత్స నిశ్శంకమభిధీయతాం - కుమార విభీషణేన జ్ఞాత్వా సంయమ్య చాహం రామస్య దర్శితః॥ మా॥ సాశంకం - తతః - ఆ॥ సా॥ తతశ్చ రాఘవేణ జస

చివనిర్విశేషముపగృహ్యపురస్కృత్యచప్రహితోస్మి।మా॥ సహర్షం- కి
ముచ్యతే-యావద్ద్రివ్యఖావీహిగుణోవిజగీషూణాముదాత్తతా- విశేషే
ణపునరయంరామభద్రః॥ ప ॥ అథేదేనో వాస్తేకుముదముదరేవాస్థితవ
తోవిపత్త్యాదంభోజాదుపగతవతో వామధులిహః । అపర్యాప్తఃకోపిస్వ
పరపరిచర్యాపరిచయప్రబంధస్సాధూనామయమనభిసంధానమధురః ॥
౬॥ అథశుకఃకిమాసీత్ ॥సా॥ అహమపినజానామి ॥ మా ॥ విమృశ్య- వ
త్సవిభీషణస్యరామోపశ్లేషేణ స్వకులవ్యసన మితిసంప్రతిముగ్ధోస్మి ॥
సా॥ ఆర్యతథాధర్మ దృష్టిరార్యసంతానశ్చకుమారః- కథంజ్యాయాం
సంభ్రాతరమవధూయప్రతిపత్తువృత్తిస్సంవృత్తః॥ మా॥ వత్సదశగ్రీవం
పృచ్ఛ-నిశ్వస్య-అథవారైవంపృచ్ఛ।సా ॥ ఆర్యయదిశ్రవణార్హోస్మితదా
వేదయ॥మా॥ వత్సకేసరికళత్రసంభవేనప్రభంజనసూనునా విలుంఠితా
మశోకవనికామవలోక్యరాజాతవాయంవిభీషణమవోచత - వత్సపశ్యమ
నుష్యపోతద్వయావష్టబ్ధోనదురాత్మనాకపికీటేనవిజృంభితమితి॥సా॥తతః-
౭॥మాల్య॥తతోవిభీషణఃప్రణమ్యవ్యజిజ్ఞపత్ ॥ప॥జాతింమానయమానుషీ
మభిముఖేదృష్టస్త్వయాహేహయఃస్మృత్వావాలిభుజౌనసాం ప్రతమవ
జ్ఞాతుంచతేవానరాః । తత్పౌలస్త్యమహాగ్నిహోత్రిణమహంత్వా
మేనమభ్యర్థయేసీతామర్పయముంచ చక్రతుభుజః కారాగృహస్వీకృ
తాః॥౮॥ సా॥ సబహుమానమాశ్చర్యం- అహహ వాలిభుజాపితిబ్రివ
తామహాతామహేనస్మారితోస్మి-ఆర్య॥ ప ॥ కిమాచక్షే సేతుక్షితిధరశిర
శ్శైలిశికపక్షైః ప్రకోష్ఠేనీరోష్ణః కపిభటభుజస్తంభనివహాః। సుమేరో
ర్మాత్సర్యాదనతిచిరసంరూఢమృదుభిశ్శిరోభిర్వింధ్యోయద్భురమపి నసో
ఢుంపరిబృఢః॥౯॥సాశంకం-తతః-౧౦।మా॥తతశ్చరోషాంధతామిస్రిమజ్జ
తారాక్షసరాజేనతథాచేష్టితంయథావిపత్తుమప్యాశ్రితఃకుమారః।సా॥
సఖేదం ఆకాశే-హాదేవపులస్త్యనందనకస్తంభవత్తైవవైధవ్యాః దృష్టాం
తేనానుమాసితోమూలచ్ఛేదనిమిత్తాత్కర్మణోనివర్తితవ్యతేలోకః-సాభ్య
ర్థనం॥ ప॥ ఆరిషడ్వర్గఏవాయమస్యాస్తానిపదానిషట్ । తేషామేకమపి
ఛిందన్ఖంజయభ్రిమరింశ్రియం॥౧౧॥ మంత్రిణంప్రతి- ఆర్యసత్యంరా
మేణవ్యాఘాంవానరవరూధినీముత్ప్రేక్ష్యశంకేవిభీషణఏవాయమస్మా

కంకులతంతురవశిష్యతే ॥ మా॥ నిశ్వస్య-వత్సద్వయోరపికటకయోస్తత్త్వజ్ఞోసి తత్కిమిదానీముదితం॥ సా॥ ఆర్యనన్వేవంబ్రవీమి-రాజపుత్రోఙ్గదోసౌ బాలోనవబుద్ధిః ఆమమివపాత్రంయద్యదాధీయతే తత్తదాచూషతి॥మా॥ తతఃకిం ॥ సా ॥ తతస్స్వపితృవైరిణౌ రామసుగ్రీవౌ వ్యాపాద్యకిష్కింధాయాంభవంతమభిషిచ్యవాలిసౌహృదస్యానృణ్యమాత్మన ఇచ్ఛామీతిగూఢప్రణిధిముఖేనదశకంధరాదేశమభిధాయసుగ్రీవశిబిరాదపవాహ్యః-తస్మిన్నపక్రాంతేచస్వగృహమహిభయోపజాపజర్ఝరమవేక్షమాణోవానరపతిఃశిథిలితరామప్రయోజనస్స్యాత్ ॥మా॥సస్మితం- వత్స సాధుసమర్థయసే - కింపునస్స్వజనగతోగర్భరూపోయమభినవోజ్జ్వలయౌవరాజ్యసుఖోపలాలితోదురవగాహఏవ-యేచాస్యమాతాపితృబాంధవాస్తేపిసుగ్రీవస్యైవసంబంధినః-కథమేనముత్తిష్ఠమానమనుజానీయుః॥ సా॥యథాదృష్టమార్యేణ॥కించ॥ కాలాపేక్షీదండనీతిప్రయోగః- తథాహి మహోత్సాహైఃకపిభిస్సేతుకర్మణిప్రవృత్తం-యత్రైతావతాకాలేన సంతీర్ణమహార్ణవో-రామస్సువేలశైలోపత్యకామధ్యాస్తే॥మా॥ సవిమర్శాద్భుతం॥అహహ॥ ప॥ అహోమానుష్యమాత్రేణలంఘితోయదిసాగరః। ప్రతాపోదశకంఠస్యభువనైరపిలంఘితః॥౧౦॥ సఖేదంచ॥ ప॥ పౌలస్త్యస్యసురాసురేంద్రశిరసాంనిర్మాల్యమంఘ్రిద్వయంకుర్వాణేన రఘూద్వహేనఘటితే సేతౌనిధావంభసాం । అద్యోన్నిద్రయతిస్వహస్తవిధృతంరాజీవమిద్ధోరవిః ప్రత్యాపత్తిరసస్యచామృతభుజామిందోస్స్వదంతేకలాః॥౧౧॥విమృశ్య॥వత్ససారణవాలివధవిశుద్ధపార్ష్ణిరనేకవానరానీకనాయకేనసాక్షాదుపకృతేనసఖ్యాసుగ్రీవేణమహోపత్తుస్వహనుమదుచ్చారితాస్మదీయప్రవృత్తిరయమేవ సువిదితసకలాభియాస్యతత్కర్మణః తస్యాభియోగసమయః॥ సా॥ ఆర్య॥ అయమేవఆత్మద్రవ్యప్రకృతిసంపన్నోనయస్యాధిష్ఠానంవిజిగీషురితి అత్రప్రథమోదాహరణం దాశరథిః॥ మా॥ స్తంభంనాటయిత్వా॥ ప॥ యత్తస్మిన్నిహతేపివాలినివయంతూదాస్తథైవాస్మహే తద్వ్యక్తం భుజయోర్బలాదపి బలందుర్గస్య దుర్నిగ్రహం।మర్త్యేనాపిజగద్విలక్షణగుణగ్రామేణ రామేణతు ద్వేధావ్యతిశేతేహినామకిమయంతీర్ణోయమర్ణోనిధిః॥ ౧౨॥ దీర్ఘముష్ణంచనిశ్వస్య- ఆకా

శే॥ ప॥ తర్హా త్రివ్యతిలేలిహానరసనారమ్యైస్సృక్కైరష్టభిః క్రందంతీ క్రమశః
పపౌ దశముఖీ వత్సస్య యస్యాః స్తనౌ। వత్సే కేకసి విశ్వవీరజననీ సీమంతము
క్తామణిస్సా తాదృగ్భవతీ కథం గుణవతః పుత్రస్య కిం ద్రక్ష్యతి ॥ ౧౩॥ సా॥
సాతంకం - శాంతం పాపం - ౨ - ప్రతిహతమమంగళం - ౨ - అనర్థశంకీని బంధు
హృదయాని భవంతి - కించ॥ ప॥ భుజనివహవిహంగికావలంబీనిబిడగుణౌఘ
ధృతోపి రాజ్యభారః। స్వయమపి దశకంధరే ధురీణే స్ఖలతి యది స్ఖలితం తదా
స్వరూపం॥ ౧౪॥ మా॥ అశూన్యీశీ స్తంభయ కర్ణౌ వత్స॥ ప॥ విధన్నపావృత్తమివ
స్వభాగ్యం న తావదాత్మానమహం బ్రవీమి। మహామునేర్విశ్రవసస్తపోభి
ర్నివాపబీజం యది నః కులే స్యాత్ ॥ ౧౫॥ ప్రవిశ్య పటాక్షేపేణ సంభ్రాంత
శ్శుకః - ౨ ॥ ప॥ ప్రహస్తధూమ్రాక్షముఖాన్ దరాదీన్ వ్యాపాద్య సేనా
ధిపతీనమాత్యాన్। సపక్షలంకామవరుధ్య రామః శాఖామృగైః శార్ఙ్గవమా
తనోతి॥ ౧౬॥ మా॥ సవిషాదం - పురస్తాద్దేవదృష్టమస్మాభిరిదం॥ సా॥ దేశకా
లవ్యవహితస్యాపి ప్రమేయగ్రామస్య యథా సమ్ముఖీనమాదర్శతలం స్థవిర
బుద్ధిః॥ మా॥ విమృశ్యాశంకాశే - సాధు రామభద్ర సాధు - విజిగీషురదీర్ఘసూత్ర
తా హి కార్యసిద్ధేరవశ్యంభావః॥ సా॥ సఖి శుక కింవిధానో యాతుధానేశ్వ
రః॥ శుకః॥ సఖేదస్మితం - సఖి కిం తస్య సంవిధానం॥ ప॥ శ్రుత్వా దాశరథిం సు
వేలకటకే సాటోపమర్ధధనుష్టంకారైః పరిపూరయంతి కకుభః ప్రోంఖంతి
క్షాత్రేయకాన్ । అభ్యస్యంతి తథైవ చిత్రఫలకే లంకావతేస్తత్పునర్వైదే
హీకుచకుంభపత్రరచనాచాతుర్యమర్ధకరాః ॥ ౧౭ ॥ మా॥ నిశ్వస్య-
హా వత్స సారణ - కథమద్యాపి సైవ హృదయపరిస్పందముద్రా - శుకం ప్ర
తి - వత్స గోపురశౌల్కికబలాధ్యక్షేణ వత్సనరాంతకేన కిం ప్రతిపన్నం ॥
శు॥ నిశ్వస్య - ఆర్యకృతైవ కుమారేణ ద్వారమర్యాదా - పరమంగదేనసోపి
త్యర్థోక్తైసాస్రమధోముఖస్తిష్ఠతి॥ మా ॥ హా వత్స దశగ్రీవనందన కథమి
దం ద్రష్టుమేతావంతం కాలమస్మాకమాయుః॥ నేప॥ భో - ౨ - మహాపార్శ్వ
ప్రభృతయస్సైనికాః॥ ప॥ వ్యావర్తధ్వముపాధ్వముద్ధతశరజ్వాలాముఖీం
మాతరం దేవీమస్త్రమయీం ప్లవంగపశవః పశ్యంతి పృష్ఠానివః। చేతశ్చక్రజి
తోపి లక్ష్మణవధే బద్ధోత్సవం మధ్యమః పౌలస్త్యస్స్వయమాయుధం చ ధృత
వానద్యాపి రామాద్భయం॥ ౧౮॥ సా॥ శ్రుత్వా సహర్షం - ఆశ్యజాతమస్మా

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

స్ఖలానామవలంబనంబలం- యదయం ప్రతిబుద్ధః కుమారఃకుంభకర్ణో మే
ఘనాదంపురస్కృత్యాభ్యమిత్రీణస్సంవృత్తః॥ మా॥ నిశ్వస్య-స్వస్తిః జ
యేతాం రాక్షసలక్ష్మణౌ కుంభకర్ణ మేఘనాదౌ॥ శు॥ సవిషాదం-ఆత్మగతం- క
థమవిశిష్టకర్తృకర్మభావముభయత్ర ద్వివచనం ప్రయుక్తమార్యేణ॥ మా॥
సఖేదం-వత్సౌ శుకసారణావవశ్యం ఖల్వియం రాతుసలక్ష్మీః సర్వథా కుంభక
ర్ణమవష్టభ్యవర్తతే-ఇక్షంతునవిస్మః॥ ప॥ అగ్రజం వా దశగ్రీవస్యానుజం వా
విభీషణం। అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం వీరః కస్యాభిషేక్ష్యతి॥ ౧౯॥ నేప॥ ప॥ మా
భైష్టం కమతెంద్రపన్నగపతీకశ్చిన్నవైశేషికో భూమేరద్య భరఃపతిః పలభు
జామాజ్ఞాపయత్యేష వాం॥ శు॥ సహర్షం- నూనమస్మదీయైర్విశేషేణకిమ
పి వికాంతం ॥ మా ॥ అవధత్తే॥ పునర్నేపథ్యే॥ దోశ్శైలాహరతాపృథ
క్పృథగధోమూర్ధానముత్క్షిప్నునా రామేణాపి లఘూకృతం పతతి యత్త
త్కుంభకర్ణం వపుః॥ ౨౦॥ మా ॥ హావత్సేతి మూర్ఛితః పతతి-శుకసారణౌ
సాస్రం- ఆర్యసమాశ్వసిహి-౨॥ మా॥ సమాశ్వస్య వత్సౌ జీవతో రామ
స్య మైథిలీహరణాదేతదస్మాభిరాంతరేణ చక్షుషా విషయీకృతమేవ- కిమి
దానీమాశ్వసితవ్యమస్తి॥ సా॥ ధిక్కష్టం కుంభకర్ణం వపుః పతతీత్యేతదపి
దేవేనాజ్ఞాపితమేవ॥ మా॥ నేయం రావణాజ్ఞా- నూనమన్యోన్యేషాం వైహా
సికాః కపయోదశకంఠముల్లుంఠయంతి॥ సా॥ ఆః-క్షుద్రాః॥ ప॥ యద్యస్తివీ
ర్యమస్త్యేవ కర్మైవ కథయిష్యతి। మేఘనాదవిజిత్యైవ ధిక్ప్రహాసవిభీష
ణాం॥ ౨౧॥ నేప॥ భోభో యూథపతయః-విలుంపంతు భవంతో లంకాపుర
గోపురప్రాకారతోరణాని॥ ప॥ సన్నద్ధేంద్రాయుధవదవిరళారంభగీర్వా
ణబాణశ్రేణీవర్షం తదవజగృహే యేన మత్తగ్రహేణ॥ మా॥ సోద్వేగం- కి
మనేన శ్రాంతవ్యోస్మీకర్ణాపిదధాతి॥ పునర్నేపథ్యే॥ ఇష్ట్వా కాంచిత్ప్రహ
రణమయీం వీరయజ్వా నమిష్టిం దిష్ట్యాసోయం సముపశమితః శక్రజిల్లక్ష్మ
ణేన॥ ౨౨॥ మాల్య॥ సత్యోయమతిదుఃఖో నిర్దుఃఖ ఇతి లోకప్రవాదః- య
త్రైవాస్మిన్నపి సమూలఘాతం నిఘ్నతి దైవవ్యతికరే తత్రైవాశ్వసిమః॥ శు
కః॥ ఊర్ధ్వమవలోక్య యథా సమంతాదమూరంబరచరవిమానవీథయః క
కుభాం ముఖాని పర్యవష్టభ్నువంతి-తథాశంకే-దుర్వారదారుణక్రోధబడ
బానలపీయమానశోకసముద్రో దాశరథిః జయాయ సంనహ్యతే దేవః॥

మా॥ ఉద్గాయతస్మాదస్మాభిరపిజరసాదూషితస్యాత్మనః ప్రక్షాళనాయ
పవిత్రంశస్త్రధారాతీర్థమితినిష్క్రాంతౌ ॥ శుద్ధవిష్కంభః॥ తతఃప్రవి
శత్యాకాశయానేనవిద్యాధరద్వయం॥ఏకః॥అహోబతబాహ్యాఃకాలాద
నయాగగనవీథ్యానిరాతంకమివసంచరావహే-అధోవలోక్యచ॥ ప॥ దే
వేంద్రోపవనవేద్యనందనవనస్రక్తోరణశ్లాఘినీలంకేయందశకంఠవిక్రమస
క్షీయస్యాంసమంతాదిమాః। యుద్ధాలోకనకౌతుకోన్ముఖవధూసంకీర్ణక
ర్ణీరథారథ్యాఃకింకథయామిమాంతియదమీనవ్యోమ్నివైమానికాః ॥౧౩॥
సఖేదాద్భుతంచ-సఖెహేమాంగద॥ప॥ఏతాఃపశ్యపలాశపత్తనభువఃస్రో
తా్రవణీనాంధృశామాసా్రంభోభిరదైవమాతృకగృహా రామాభిరామ
శ్రియః। ఏతాసుప్రతిజాతివిక్రమకథోపాలంభవైతండికైఃక్లృప్తేంద్ర
ధ్వజినీజయానుకృతిభిర్డింభైరపిక్రీడితం॥ ౧౪॥ హేమాంగదః॥ సఖరత్న
చూడకిముచ్యతే॥ ప॥ రక్షాంసీతిపురాపిసంశృణుమహేవీరస్తుకస్తాదృశో
జాగర్తిస్మజగత్త్రయీవిపదలంకర్మీణదోర్విక్రమః।శశ్వద్ద్వారజయప్రశ
స్తిరచనావర్ణాయమానేక్షణశ్రేణీసంభృతగోత్రభిన్మయజయస్తంభో
యథారావణః ౧౫॥రత్నచూడః॥సఖేపశ్య-౧-పౌలస్త్యపత్తనప్రతోళీషు
దీర్యమాణాసన్నాహపటహా॥ప॥ దిగ్దంతావళదంతమౌక్తికమయద్వారస్తో
రణస్రగ్విణోగీర్వాణాధిపతిప్రదిష్టనిగళోన్ముక్తాన్యబందీశుచః। వీరశ్రీ
సహపాంసుకేళిసుహృదోమందోదరీబంధుతాశౌండీరాసురసుందరీసుర
భయఃక్షుభ్యంతిరక్షోగృహాః॥౧౬॥ హేమాం॥ విహస్యనూనమిదానీమ
త్ర॥ప॥ దృష్ట్వారాఘవమేకరాత్రిసవనస్వచ్ఛందదావానలంజానక్యాంని
జవల్లభస్యపరమంప్రేమాణమాలోక్యచ। కాంక్షంతీముహురాత్మపత్యు
ర్విజయంభంగంచముగ్ధాముహుర్ధ్యావంతీ ముహురంతరాళపతితామందో
దరీవర్తతే॥౧౭॥రత్న॥ సకరుణస్మితం-విబుధరాజవిజయవిక్రమక్రీతచే
తసావృద్ధపితామహేనస్వయం పరమేష్ఠినాప్రతిష్ఠితేంద్రజిన్నామధే
యస్యతాదృశస్తనుజన్మనఃశుచాపిచేష్టమానామరాతిగృహిణీమివనైవ
ముపక్షేప్తుమర్హసి-పురోవలోక్యచ-హంతదక్షిణేన కథమయం ద్విధావి
భజ్యతేమహాజనః-నిరూప్యసకౌతుకం-సఖపశ్య-౧॥ప॥ న్యంచన్న్యంచద్ధ
రిత్రీధృతచరణభరశ్చంద్రహాసైకచిత్తవ్యావల్గద్వ్యగ్రపద్భోద్ధతసకలభు

జాక్రాంతదిశ్చక్రవాళః । క్రోధక్రూరాక్షిరక్తోత్పలరచిత వియత్తోరణ
స్రంజవిభ్ర ద్వక్త్రాణి ప్రత్యనీకప్రసరసరభసో నిర్జిహీతేదశాస్యః॥
౨౮ ॥ అహో స్పృష్టచరమప్యస్య సాంగ్రామిక మోజాయిత మయాత
యామమివవిభీషయతె-సఖెరత్నచూడ॥ ప॥ మరుత్వద్దంభోళిక్షుణఘటిత
ఘోరశ్వయథునానిసర్గోదగ్రేణప్రసభమురసాపీతగగనః। శ్రియందేవ
ద్రీచీంనిజభుజవనోద్దామకరిణీమయంకుర్వన్నీరస్మరసి కథమాసీద్దశ ము
ఖః॥౨౯॥ రత్న॥ సఖెకిముచ్యతె- మహాతామప్యుపరికిమప్యయంరావణః॥
ప ॥ ఏనంకల్పతరూద్భవై రసుకరవ్యాజై స్సదాభూషణై రారాధ్నాతిసు
రాధిపఃకిమపరందీనోనదీనాంపతిః । దండాధిక్యభయాత్కథంకథమపి
స్కంధోపనేయాన్మణీనప్యస్మై పరిశోధయత్యపదిశన్నిస్సంపదస్స్వాక
రాన్ ॥౩౦॥ హేమాంగదః॥కథమయంపరావర్తితఏవసమరహర్ష హెష
మాణవనాయుజవాజినివహావితీర్ణకీనాశకాసరకర్ణజ్వరేణప్రజవినారథే
నకార్ముకపాణిర్మహావీరః॥రత్న॥ సభయాద్భుతం॥ ప॥ కల్పాంతక్రూర
నూరోత్కరవికటముఖోమానుషద్వంద్వయుద్ధక్రీడాకండూయదూర్జస్వ
లసకలభుజాలోకభూయోవిలక్షః। సంభ్రమోత్తిష్ఠమానస్వపరబలమ
హాశస్త్రసంపాతభీమామూర్వీంగీర్వాణగోష్ఠీగురుమదనికషోనైక శేషాం
పిధత్తే॥ ౩౧॥ హేమాం॥ సకుతుకం-సఖేదక్షిణతఃపశ్యతావత్॥ ప॥ అగ
స్త్యాజ్ఞాసద్యశ్శమితవికలోచ్ఛ్రాయవిషమానుదస్యంత స్సేతోరలగితవ
తోవింధ్యశిఖరాన్ । శిరస్సంఖ్యాసత్యాపితదశముఖాలోకరభసాదుపే
త్యాభిత్రస్తాంచపలమపసర్పంతికపయః॥౩౨॥ రత్న॥సహర్షం॥ ప ॥ శ
స్త్రీకృతానల్పగిరాపతతోముద్రైవవిక్రమ్యచండనతరూద్ధతేవలాదాః।
తత్సంగినస్తుభుజగాక్షణపాశబంధదుఃఖాసికామవయవేషు దిశంత్యమీ
షాం॥ ౩౩॥ హేమాంగ॥ ఇతోపితావత్॥ ప॥ రక్షస్స్వయంవరవిడంబన
రాజ్యలక్ష్మీభిఃపుష్పోత్కరైస్సురవధూభిరనుజ్ఝితేపి।శస్త్రీకృతేనతరుణాహ
రిణాహతోపానక్తంచరస్స్వపితితత్కుసుమావకీర్ణః॥౩౪॥రత్న॥ చిరంవి
హస్యసఖెహేమాంగద ॥ ప ॥ స్వతనురుచిభిర్దీర్ఘాహ్నాంద్యామితస్సృజ
తాంనిజై ర్ధవిదధతఃకాయాభోగైరకాండతమస్వినీం। దధతినితరాముద్దీ
ప్రాణామధశ్ఛిదురశ్రీయోహరిహుత్తభుజాంధూమచ్ఛాయామమీరజనీ

చరాః॥౩౫॥ హేమాం॥ సస్మితం సఖె॥ వ॥ కిమపి కపయః కర్మాశ్చర్యం మ
హాతరుశస్త్రిణో విదధతి తథా దిక్పాలేభ్యో యథాపసరంత్యమూః। ధ్రు
వమవపతద్గ్రత్తుశ్శ్రేణీవిముక్తనభోంతరప్రతిభరణికాని స్థేమానో దశాన
నకీర్తయః॥౩౬॥ రత్న॥ ససంభ్రమం- అహహ దారుణముపస్థితం ॥ వ॥
రత్కోఽనిఘృష్టకపిముక్తమహీధ్రచూర్ణపూర్ణాంతరాభిరిషువృష్టిభిరుజ్జిహా
నః।రోషాట్టహాసదహనప్రసరైస్తటిత్వాన్ లంకాధిపః కిమపి సంతమసం త
నోతి॥౩౭॥ హేమాం॥క్షణం నిర్వర్ణ్య- అహో యాతుధానైరపి సంభూయాభూ
యోఽభిరేకో మహాన్ దుష్కరః కదర్థయితుం- యతః॥ వ॥ దృష్యద్దిక్పాలదం
తావళబహుళమదావగ్రహోగ్రాభిరుత్తాంతారాభిర్దీప్యమానం దిశి వి
దిశి దశగ్రీవముద్ద్రీవయంతః। ఏతే నిశ్శేషసేతుగ్రథనసమధికైశ్శస్త్రిణ
శ్శైలవర్గైరుద్దామానః కపీంద్రా రజనిచరపురీముత్తరేణ ప్లవంతే॥ ౩౮॥ ర
త్న॥ సవిషాదం- హంత మహద్వైషమ్యమివ పశ్యామి- యదమీ నిష్కృపకృపా
ణయష్టిపాట్యమానప్రతిభటోరః కవాటకంటకితకపోలభిత్తయః సంతాన
పాతినీభిరనీకరుధిరధారాభిః ప్రవృత్తవీరపాణ మహోత్సవాః సమం
తాదభిద్రవంతి యాతుధానాః ప్లవంగపుంగవాన్॥ హేమాం॥ సఖె కృతం వి
విషాదేన- యదేషః ॥ వ ॥ దశముఖశరపీడితాపయానోద్యతపరిపుచ్ఛయ
మానవానరాణి। సశరభసమభిసాంత్వయన్ బలాని ద్విషమభియోధయతి
ప్లవంగరాజః॥౩౯॥ రత్న॥ దృష్ట్వా సఖేదాద్భుతం- అహహ॥ వ॥ అస్త్రాణి
ప్లవగాధిపేన విహితాః పౌలస్త్యవక్షస్తటీసంఘట్టానలదత్తదావవిపదస్సి
దంతి భూమీరుహాః। ఉత్పాట్య ప్రహితశ్చ శైలశిఖరో లంకేంద్రహస్తావ
లీపిష్టోఽయం నిజకుంజనిర్ఝరజలైర్జంబాలపిండాయతే॥ ౪౦॥ హేమాం॥ వి
హస్య సఖేదం- దశకంధరమధికృత్య నకించిదేతత్ ॥ వ॥ తత్ర తేనోద్ధృత్య
స్ఫటికశిఖరీ సోఽపి విదధే సమంతాదామూలత్రుటిత వసుధాబంధవిధురః।
అముం యేనాద్యాపి త్రిపురహరసత్త్వవ్యతికరః పురస్తాదన్యేషామపి శిఖరి
ణాముల్లళయతి॥౪౧॥ కించిత్తరళయామి॥ వ॥ శస్త్రీకృతస్తరువరో హరి
పుంగవేన లంకేంద్రవక్షసి మృణాళమృదుః పపాత। తత్రస్థితైస్తు కుసుమైః
కుసుమేషు రేణుం సీతావియోగవిధురం వృథమాజమాన॥ ౪౨ ॥ రత్న॥ విహ
స్య సఖె కిముచ్యతే - మహాసత్త్వతాయాం రావణః ఖల్వసౌ తథాహి ॥

ప॥ స్వైషూత్కృత్యహుతేషుమూర్ధసుజవాదంతస్ఫుటిత్వాబహిర్వ్యాప
కీర్ణైస్స్ఫులికేషుదేవలిపిభిర్దృష్ట్వాపిరామాగ్భయం।చిత్తేనాస్థలితేనయస్తద
ధికంబ్రహ్మాణమప్రీణయత్తస్మైకః ప్రథమాయమానిషుమహావీరాయవై
రాయతె॥౪౩॥ సఖేపశ్య-౨. భయానకమద్భుతంచవర్తతె॥ ప॥ విశిఖా
ఘపీకీర్ణగండశైలేతరుసంచూర్ణితశక్తితోమరేచ। కపిరాక్షసరాజయో
రజనిర్జితుములేభాతితలాతలిప్రపంచః॥౪౪॥ నూనమిదానీం॥ప॥ శ్వాసో
ర్మిప్రతిబంధతుందిలగళత్పర్ఛిన్నహారావలీరత్నైరాపతయాళుభిఃకృ
తఫణప్రాగ్భారభంగభ్రమః। శోణితాభ్రావనీరంతరాళమిళితైస్తద్భైశ్శి
రోభిర్భువనంకత్తేవానరవీరవిక్రమభరాభుగ్నోభుజంగాధిపః॥౪౫॥ హే
మాం॥సవిషాదం- అహహ॥ బాహుయంత్రేణావపీడ్యసుగ్రీవంకిమాహ
దశగ్రీవః॥ప॥ అస్మన్భుజవనాందోళసులభంఫలమాప్నువన్। నియుద్ధలా
ఘవాకాంతశాఖామృగసుఖీభవ॥౪౬॥ రత్న॥ సహర్షం-సఖికరణకౌశ
లవిమోచితాత్మావిపత్తుదుర్వచనముహ్యమానహృదయో హృదయంగమ
మభిదధాతివానరేంద్రః॥ ప॥ వింశత్యాయుగపత్త్రమైరపిభుజైరాకర్షణ
చ్ఛేదఘోరచ్ఛిందన్దశమంశిరఃకథయసిచ్ఛిన్నానియానిక్రమాత్।తా
న్యారాధ్యమహేశ్వరాణిభవతశ్శీర్షాణితుల్యం దశచ్ఛిందానోదశభిర్నఖై
ర్యదిపునశ్శాఖామృగేంద్రస్సఖీ॥౪౭॥ అపిచ॥ రేరేరాక్షస॥ ప॥ దశముఖ
వధనాట్యసూత్రధారోరఘుపతిరస్యచపారిపార్శ్వకోహం। ప్రకరణఫ
లబీజభావుకానామమృతభుజాంసముపాస్మహేసమాజం॥౪౮॥ఇత్యభిధా
నేనోత్ప్లుత్యనిర్దయంశిరసితాడితోరథధ్వజదండావలంబీకథం చిదాశ్వసి
తిరావణః॥ హేమా॥ సర్వతోవలోక్య-సహర్షంసఖిపశ్య- ౨॥ ప ॥ య
న్మాల్యగ్రథనావశేషవికలైస్సంతానికైర్నాకినాం భర్తుర్నిర్గళక మేవ
దామసంభృతం స్వర్మాలికైర్గుంభితం । తస్మిన్నస్యదశాస్యమూర్ధని న
వప్రస్తావనామా పదాంపశ్యంతోరభసాఘభక్తిర్భీతభియః కోశంతినః
స్యందనాః॥౪౯॥ రత్నచూడహేమాంగదౌసవిషాదం అహహ-ఆశ్చర్యమ
దశకంఠేనాపితాడితోమూర్ఛితఃకపీంద్రోనీలహనుమద్భ్యామాశ్వాస్య
మానోపవాహ్యతె॥ రత్న॥ సఖిప్రథనస్యప్రథమపర్వణిశతకృత్వోవిజ
యంతేపరాజయంతేచమహావీరాః- తత్రకోవిషాదః॥ హేమాం॥ అన్యతో

వలోక్య-సఖేరత్నచూడ దిష్ట్యావర్ధసే-యదయమనుప్రాప్తః॥ ప॥ కుశిక
సుతసపర్యాదృష్టదివ్యాస్త్రమంత్రోభృగుపతిసహయుద్ధావీరభోగీణ
బాహుః । దినకరకులకేతుః కౌతుకోత్తాన చక్షుర్బహుమతరిపుకర్మా కా
ర్ముకీ రామభద్రః॥౨౦॥ రత్న॥ సహర్షం- రామమవలోక్య- కిమాహ రా
ఘవో రావణం ప్రతి॥ నేపథ్యే॥ రాతుసరాజ ॥ప॥ బాలేనాపివిలూనధూర్జటి
ధనుస్తంభేనబాహూష్మభిర్యేన స్వేదయతామనోహరమృజా చక్రే ముని
ర్భార్గవః । సంప్రాప్తో రఘునందనః కిమపరం తేనాధునా నేష్యతే ధన్యో
వాలిసమానకర్తృకవధశ్లాఘాతిభూమిం భవాన్॥ ౨౧॥ హేమా॰॥ సా
కూతం సకౌతుకం చ-సఖె తూష్ణీమాస్వ తావత్ -శృణుమః- కిం బ్రవీతి రా
వణః॥ రత్న॥ కర్ణం దత్వా-కథమేవమాహ సాధు రే క్షత్రియ డింభ సాధు॥
ప॥ యత్కన్యామభిలష్యతా నిమిపతేర్నస్థాణవీయం మయా దోర్ణీలాతులి
తావతారితహరగ్రావ్ణాపిరుగ్ణం ధనుః । తద్ధిత్స్యత్యధునా కియంతమవ
ధిం యాతో భవాన్నిత్యమీదేవేంద్రద్విపదానదుర్దినభిదో రౌద్రార్పిషో మా
ర్గణాః॥౨౨॥ హేమా॥ సవిస్మయం- కథమద్యాపితృణీకృతజగత్త్రితయ
స్సవివాస్య తావానహంకారగ్రంథిః॥ రత్న ॥ సఖే కిమిదం భవంతమపి వి
స్మాపయతె ॥ ప॥ మానాధ్మాతః స్వాంకిలోత్కృత్య తావన్మూర్ధశ్రేణీ
మేకశేషోత్తమాంగః । స్త్రీముద్ధాంగేవంచయిత్వాసుఖెనప్రీతశ్శంభోరే
కపాదే పపాత॥ ౨౩॥ ఊర్ధ్వమవలోక్య - సవితర్కం భగవతో దివస్పతే
రివ రథో దాశరథిముపతిష్ఠతె॥ హేమా॥ దృష్ట్వా సహర్షం-సఏవాయం-నవ
శ్యసి- లోచనమాత్రచంద్రక సహస్రస్తబకిత మహేంద్రకవచ హస్తో
మాతలిః-క్షణం నిర్వర్ణ్య॥ ప॥ వివిధమణిమయూఖమంజరీభిః కృతసురచా
పసహస్రసన్నిపాతె। అధిసమరమహోరయద్విమానే జనుపి కార్ముకమ
త్రదేవరాజః॥౨౪॥ కర్ణం దత్వా-కిమాహ రావణసారథిః- రే రే పురుహూ
తసూత॥ప॥ దర్పోయం భవతస్సురాసురచమూదోః కాండకండూవిపజ్జ్వా
లాజాంగలికేనజాంగలభుజాం పత్యాపినత్యాజితః । యో నైంద్రే రథవర్మణీ
రఘుశిశోరస్యోపనీతే త్వయా రాజద్విష్టమిదం విధాయ సకథం శక్రోపి వర్తి
ష్యతె॥౨౫॥ రత్న॥ శ్రుతిమభినీయ కిమాహ రామభద్రః-సత్యమిదం యచ్ఛి
లసాప్యమీతచ్ఛిలాస్తస్య ప్రకృతయ ఇతి-యదేవమపిస్వామినో మూల చ్ఛే

దినాదర్మ్మయేనవికత్థ్యతే॥ హేమాం॥ ఆకాశేకర్ణందత్వా కిమాహరావణః
అరేతాపసవటో॥ ప॥ క్రోధేనజ్వలితాముహూర్త్తమనుచస్వైరవనిర్వ్యా
పితాఃక్లీబైరశత్రుమహోర్మిభిర్మఖభుజాంపత్యుస్సహస్రేంద్రియః । దై
స్సృష్టాభువనత్రయీవిజయిభిస్సర్వంకషా స్సంత్యమీ తేసంప్రత్యపి మేన
యాపనయయోర్నిర్వ్యాహమూలంభుజాః॥ ౫౬॥ రత్న॥ కర్ణందత్వా-కి
మాహరామభద్రః ॥ ప॥ ఛిత్వామూర్ధ్నఃకిమితిసవృతోధూర్జటిర్యద్యమీ
షాందోస్తంభానాంత్రిభువనజయశ్రీరియంవాస్తవీతె। మూర్ధానోవాన
ఖలుభవతోదుర్లభాస్సంభవేయుర్యద్దైవస్యత్వమసిజగతాం శిల్పినోపిప్ర
పౌత్రః॥ ౫౭॥ యత్పునర్బ్రవీషిసంప్రత్యపితేభుజాస్సంతీతితదథునైవ
జ్ఞాస్యతె॥ హేమాం॥ కర్ణందత్వాకిమాహరావణః - అరేరాజన్యడింభభ
వతఃపురాణపితామహేనబహుతావదనరణ్యకేనజ్ఞాతం - ఇదానీంతుభవ
తాజ్ఞాస్యతె॥ రత్న॥ కర్ణందత్వా-విహస్య- కిమాహరామభద్రః- రెరె
రాక్షసీపుత్ర ॥ ప॥ నదూరేయేనఃపూర్వంనృపతిమనరణ్యంయదవధీర్జయో
వామృత్యుర్వాయుధిభుజభృతాంకఃపరిభవః। జితంతుత్వాంకారాగృహ
నిగళితంహైహయపతెఃపులస్త్యోయద్భిక్షామకృతకృపణంతద్వ్యథయతి॥
౫౮॥ హేమాం॥ కర్ణందత్వా-కిమాహరావణః-ఆః- క్షత్రియవటో వా
చాటకిమపూర్వశిల్పికౌరజనీ చరేంద్రచరితచంద్రేపిలక్ష్మలిఖసితదయం
నభవసి॥ హేమాం ॥ ససంభ్రమమవలోక్య-కథముపక్రాంతమేవశరస
హస్రదుర్దినంమందోదరీదయితేన॥రత్న॥ కథంమైథిలీవల్లభేనాపిప్రత్యు
పక్రాంతమేవ-విహస్య॥ప॥పతంతిరామభద్రేణఖండితారావణేషవః।పూ
ర్వార్ధైఃఫలిభిర్వేగాత్పశ్చార్ధైఃపత్రిభిశ్చిరాత్॥౫౯॥ కించ ॥ ప॥ అత్రైవ
కేతుదండేచసారథౌచహయేషుచ। ఖేలంతిరాక్షసేంద్రస్యస్యందనేరా
మపత్రిణః॥౬౦॥ హేమాం ॥ సభయం-అహహ॥ప॥ అంధకారీకృతవ్యో
మ్నాబాణవర్షేణరావణః। రామారూఢంతిరోధత్తెశతాంగంశాతమన్య
వం॥౬౧॥ చిరందృష్ట్వాసవిస్మయం-సఖి॥ప॥ నానావిధానిశస్త్రాణిశస్త్రై
ర్నానావిధైరపి। ఇమౌహిప్రతికుర్వాతెనకించిదతిరిచ్యతె ॥ ౬౨॥ రత్న॥
సఖిఏవమేతత్ ॥ ప ॥ యద్రావణోబహుభిరేవభుజైః కరోతితద్రా
ఘవః ప్రతికరోతి భుజద్వయేన । కర్మద్వయోర్యదపితుల్యఫలం త

థాపి రక్షోభటాద్దశ గుణం నరవీరశిల్పం ॥ ౬౩ ॥ హేమాం ॥ వి
హాస్య కచ్చిత్సఖే ॥ ప ॥ వింశత్యాపి భుజై రేష ద్వాభ్యాం భుజావభియో
ధయన్ । అధూషితద్వంద్వయుద్ధమర్యాదో దశకంధరః ॥ ౬౪ ॥ స
ఖేదభయంచ-కథమయం రావణో మహేంద్రస్యందనాత్ ॥ ప ॥ తస్యా
రిబలభీమస్య ధ్వజదండస్య లాంచనం । దర్పదీప్రక్షురప్రేణ మాయూరం
పింఛమచ్ఛినత్ ॥ ౬౫॥ రత్న॥ సఖేదం పశ్య- ౹- కులిశకేతనస్యందనావమాన
నావిలక్షుద్రేన ॥ ప ॥ దిక్పాలద్విపదర్పదానలహరీసౌరభ్యగర్భాణి లైః
పత్త్రై రేవసమస్తరాక్షసకథాకల్పాంతకర్ణేజపాః । దీయంతే రఘుపుంగ
వేన కతిచిత్త్వోల స్త్ర్య మాళివ్యమీ పాలోమీనయనాశ్రుశీకరకణావగ్రా
హిణో మార్గణాః ॥ ౬౬॥ హేమాం ॥ సఖేదాద్భుతం - కథం కిరీటపరంపరా
పరిభవమమృష్యమాణేన బాణవర్షాద్వైతమాతన్వతా రాక్షసరాజేన ॥ ప ॥
విదేహకన్యాకుచకుంభకోటికఠోరతా సాక్షిణి సాయకోయం । రామస్య
జన్మాంతరమేళకారి శ్రీకౌస్తుభే వక్షసి హా నిఖాతః ॥ ౬౭॥ సమ్యగవలోక్య
సఖేదం ॥ ప॥ ఏకేనైవ నివాతకంకటభిదాలంకార తైః పత్త్రిణా విద్ధోయం య
దినామకోపి జగతామల్లాఘనో రాఘవః । చతుర్వక్త్ర సహస్రనిస్సరద
సృగ్ధారౌఘ ఘూర్ణాక్షరిణా మాహేంద్రేణచ వర్మణా వివృణుతే వీరస్సహ
స్రం వ్రణాన్ ॥ ౬౮॥ రత్న॥ సహర్షం- రాఘవేణాపి ॥ ప॥ సీతా స్తనస్తబక
కుంకుమపత్త్రలోపసంకల్పపాతకిని వక్షసి రావణస్య । న్యస్త శ్శరోపి బుధ
కుంజరదంతఘాతరూఢవ్రణార్బుదచతుష్టయమధ్యవర్తీ ॥ ౬౯॥ హేమాం-
కర్ణం దత్వా సవిస్మయం- ఏకేనాపి సవ్యపాణినా పిశిఖముత్క్షాయ కిమాహ
రావణః - సాధు రే మనుష్యడింభ సాధు ॥ ప॥ త్రైవిక్రమస్సకలదానవజీవిత
వ్యవిద్యాసమాప్తిలిపి రేవసుదర్శనో మే । యస్మిన్నిపత్య హృదయే దళితారి
జాలజ్యోతిస్తుషారమయమాభరణం బభూవ ॥ ౭౦ ॥ తస్మిన్నపి రుధిరదర్శ
నంకుర్వాణేన భవతాదర్శితేయం సురాసురవీర్యాతిశాయినీ హస్తవత్తా ॥ ర
త్న॥ అహహ॥ ద్విషద్గిరాముద్గారేణ గర్వగ్రంథిగురుణా దూరం దీప్యమా
నస్య ॥ప॥ స్వవినిహితచంద్రహాసవ్రణకిణవలయోపహసితహారేషు । రా
మస్య మార్గణగణాః పతంతి దశకంఠకంఠేషు ॥ ౭౧॥ హేమాం॥ సచమత్కా
రం- సఖే పశ్య-౹- అనురూపవీరసంవాదప్రమోదభరద్విగుణితావష్టంభ

సంక్షోభితభువనత్రయస్యనిరంతరప్రచీయమానబాణ పంజరమధ్యవర్తి
నారామభద్రేణక్రీడాశకుంతకౌతుకమాపూర్యతే రాక్షసరాజస్య-
మానమిదానీం ॥ ప॥ ఉపచస్యంచదంష్ట్రావివృతనిభృతానామనుఫణంమణీ
నాంవిద్యుద్భిఃక్షణముషితపాతాళతిమిరః । భుజక్రీడావల్గద్దశముఖపద
న్యాసగరిమప్రవృత్తైర్నిశ్వాసైరజనిభుజగానామధిపతిః॥ ౭౨॥ రత్న॥ స
భయమవలోక్య-సఖేఏవమేతత్ ॥ప॥ రక్షోవిక్షోభవేగాచ్చలితజలనిధివ్య
క్తమాతంగనక్రక్రుధ్యద్దిఙ్నాగముక్తోద్ధరణగురుతరామద్యనాగాధిరాజః।
అంగైరంగేషులగ్నైరవిరళవలినావామనేనాతిపీవ్నాదేహేనావపన్ను
వానఃఫణఫలకపరీణాహమూర్వీంబిభర్తి॥ ౭౩॥ ఊర్ధ్వమవలోక్య -కథమి
తస్తతోవైమానికైరవక్రమ్యతే॥ హేమాం॥ సచమత్కారం- అహో
త్రిభువనభయంకరముపక్రాంతంమహావీరాభ్యాం-తథాహి॥ప॥ ధ్యాయ
త్యయంగాధిసుతాదధీతాన్ దివ్యాస్త్రమంత్రాన్మనుజేంద్రసూనుః।
బ్రహ్మోపదిష్టామపిశస్త్రవిద్యామసౌతదాభ్యస్యతి రాక్షసేంద్రః॥
౭౪॥ తదావామవ్యపసృత్యాస్వహే॥ హేమాం ॥ సమంతాదవలోక్య-
యథాయంభువనసంక్షోభస్తథాతర్కయామి - తామిస్రంభానవీయే
నభానవీయంచరాహవీయేనరాహవీయంచవైష్ణవీయేనవైష్ణవీయంచపౌ
ష్పకేతవేనపౌష్పకేతవంచ పాశుపతేనాస్త్రేణాస్త్రంప్రతికుర్వాణ
యోఃపౌలస్త్యకకుత్స్థకులైకవీరయోస్తుములమాయోధనంవర్తతే॥ రత్న॥
కృతప్రతికృతానావఃవిశేషేపిజేతవ్యమితిరామస్య మర్తవ్యమితి రావణ
స్యనిర్భరోయంసర్వాస్త్రమోక్షః-విశిఖముఖోపస్థాయినీనాంచపునర్దైవ
తానాంబలీయానాటోపః॥కల్ప్యతే-తథాహి ॥ ప॥ యద్దైవతంక్షిపతిపత్రి
షు రాక్షసేంద్రస్స్నేహేనతద్రఘుపతేర్మృదుసన్నిధత్తే। యాందేవతా
ముపదధాతిచరామభద్రస్తాంప్రసాదసాదశముఖాచ్చనకైరుపైతి॥ ౭౫॥ నే
ప॥ ప ॥ యద్యత్కృత్తందశముఖశిరస్తస్యతస్యైవ కాంతౌసంక్రామం
త్యామతిశయవతీశేషవక్త్రేషులక్ష్మీః । యోయఃకృత్తోదశముఖభుజస్త
స్యతస్యైవపీగ్యంలబ్ధ్వాదృప్యంత్యధికమధికంబాహవశ్శిష్యమాణాః॥ ౭౬॥
ఉభౌసహర్షరోమాంచమాకర్ణ్య-అయేశబ్దోపాలంభసంవర్తకేనకర్మ
ణానిమిత్తానిత్రిభువనస్యకోయమింద్రియాణిప్రీణయతి - పునశ్శైపత్యైక

శకలః - ఉభౌ సభయాద్భుతం - కథమయం కపటకంఠీరవ వైకుంఠకంఠక ఠోర కాహలీకోలాహలమాంసలఘోషో మహానిర్ఘోషః ప్రజాకోష్ఠభంగ మపర్వ ణి ప్రక్రమతే-నూనంచ॥ప॥ ఘనకాలకూటదిగ్గైరికకంఠధ్వనిభిరేవమూర్ఛ యతః। భువనానిభైరవస్యస్మరయతిభృశమద్యాపిపరమేష్ఠీ॥ ౭౭॥పునర్నే పథ్యే॥ప॥ దివ్యాస్త్రైర్భూర్భువస్స్వస్త్రితయభయభరోడ్డామరైర్యోధ యిత్వాలూనోత్తస్త్రైశ్శిరోభిర్దశభిరభినభోదర్శితైకాదశారః॥ కాకుత్స్థే నావకీర్ణోనిజవిశిఖశిఖాయోగపీఠోపహూత బ్రహ్మాస్త్రేణాధిశేతేరజ నిచరపతేర్వీరశయ్యాంకబంధః ॥ ౭౮ ॥ ఉభౌ సహర్షసంభ్రమం-ఊ ర్ధ్వమవలోక్య-సవిస్మయంసఖె-పశ్య పశ్య- ప్రళయకాలకరాళకాలానల జ్వాలాపుంజపింజరాణిరావణశిరాంసి - సత్వరముపసృత్యాధస్తాత్పశ్య తః॥ హేమాం॥ సకరుణవిషాదాద్భుతం - మహావీరప్రకాండలంకేశ్వరవ ర్యవసితోసి॥ ప॥ భిన్నైరావణగంధసింధురశిరస్సంపాతిభిర్మౌక్తికైః శశ్వద్విశ్వజయప్రశస్తిరచనావర్ణావలీశిల్పినే । నాకాంతఃపురికాకపో లవిలసత్కాశ్మీరపత్రాంకురశ్రీవిన్యాసవిలాస భీషణభుజస్తంభాయతు భ్యంనమః॥ ౭౯॥నిర్వర్ణ్యసఖేరత్నచూడ॥ప॥ ధ్రువంపతితపఙ్క్తికంధర కబంధపీడాభరాన్నిజాపనమనక్రమోన్నమితచక్రవాళాచలం । మహీ వలయమర్ధకుండలితవిగ్రహాధారకప్రతిష్ఠఫణమండలోవహతి శాద్రవే యాధిపః॥ ౮౦॥రత్న॥ సఖేసర్వాతిశాయీఖలురావణః- పురాపిఖలు॥ ప ॥ చరతిజగతాంజైత్రేయత్రస్వభోగిచమూచరైర్వలయితమహాదే హస్తంభోబిభర్తిభువస్థలం। ప్రచలదఖిలక్ష్మాభృన్మాలోపలవ్యతిఘట్ట నోల్బణమణిశిఖాజల్పాకీభిః ఫణాభిరహీశ్వరః। ౮౧ ॥ ఇదానీంపునరయ ముత్క్రాంతవాయురతిదుర్వహోదేహబంధః॥ హేమాం॥ అన్యతోవ లోక్య-కథమియం దశకంధరకబంధాభిముఖీ శోకవిహ్వలా మందోదరీని శాచరీభిరపకృష్యతే- కర్ణందత్వా-ఆకాశేకష్టంకష్టం-చపలకపికులాను క్రియమాణకరుణకాకుప్రకారతారస్వరాకిరూహామహావీరవరవర్ణినీ॥ ప॥ భూయిష్ఠానిముఖానిచుంబతిభుజైర్బాహోభిరాలింగ్యతే చారిత్రప్రి యదేవతాపిభవతాకాం తేనమందోదరీ । హాలంబోదరకుంభమౌక్తికమ ణిస్తోమైర్మసైకావళీశిల్పేవాగథమర్ణకస్యభవతో లంకేంద్రనిద్రాగ్రస్తః॥

౮-౹రత్న॥సఖేదం-సఖఇదమశక్యానుభవంచక్షుశ్శోత్రస్యప్రతికృతానామపివ్యసనమతిమాత్రంహృదయస్యమర్మాణిభినత్తి-సవిమర్శం॥ అహహ- నకించిదనీషతః-రంనామకృతాంతస్య॥ ప॥వందారుబృందారకవందిబృందమందారమాలామకరందబిందుర్ణా। మందోదరీయంచరణారవిందరేణూత్కరైఃకర్కశతామనైషీత్॥౮౩॥నేప॥ప॥నీయంతేవనదేవతాభిరమరక్షోణీరుహోద్యాననందనంనీతోపల్లభపాలకేనచనిజాముచ్చైశ్శ్రియామంమరాం। రక్షోభిశ్చవిభీషణప్రణయిభిః కారాగృహోద్యానోచితస్వర్బందీవదనావలోకనిబిడవ్రీడోబిడౌజాఃకృతః॥౮౪॥రత్న॥సహర్షం-సఖితదేహిలంకేశ్వర కారాగృహాధివాసచిరవాస్తవ్యం బంధువర్గమీక్షావహే॥ఇతిపరిక్రామంతౌ-విలోక్యసహర్షం-అన్యోన్యం-సఖిపశ్య-౹-ప్రహారవిహ్వలవలీముఖాచ్ఛభల్లగోలాంగూలసంవర్గణవ్యగ్రసుగ్రీవో లక్ష్మణనిహితధన్వావిభీషణభుజావలంబీజయశ్రియాకిమపిప్రదీప్తరమణీయోరామభద్రః- అయంహిసంప్రతి॥ ప॥పౌలస్త్యస్యాస్తశక్తివ్రణకిణకణికాలక్ష్మణో లక్ష్మణోరఃపీఠాన్నిర్ముక్తలజ్జోవిబుధపురవధూక్లృప్తపుష్పాభిషేకః। సద్యోనస్తారమన్యం రజనిచరపురీభద్రపీఠప్రతిష్ఠం దృష్ట్వా తుష్యత్యుపశ్లోక్యజగతివిజయతేజానకీజానిరేషః ॥౮౫॥ ....*

ఇతినిష్క్రాంతాస్సర్వే- ఇత్యనర్ఘరాఘవే-
షష్ఠోంకః.

అనర్ఘరాఘవే-సప్తమోంకః.

నేప॥ ప॥ తమిస్రామూర్ఛాలత్రిజగదగదంకారకిరణైరఘూణాంగోత్రస్యప్రసవితరిదేవేసవితరి। పురస్తాదిక్పాలైస్సహపరగృహావాసవచనాత్ప్రవిష్టావైదేహీదహనమథశుద్ధాచనిరగాత్ ॥ ౧॥ అపిచ॥ప॥ ఏకైకానిశిరాంసిరాత్రిచరచమూచక్రస్యహుత్వానిజే తేజోగ్నౌదశకంఠమూర్ధభిరథోనిర్మాయపూర్ణాహుతిం। అద్యస్వస్త్యయనంసమాప్యజగతోలంకేంద్రబందీకృతాం సీతామప్యవలోక్యశోకరభసవ్రీడానతోరాఘవః

వః॥౨॥ క్రమేణచ ॥ ప॥ సహైవసుగ్రీవవిభీషణాభ్యాం సౌమిత్రిసీతాపరి
పూర్ణపార్శ్వః॥ ఉపైతివైవస్వతవంశవృత్తమేధ్యామయోధ్యామథ
పుష్పకేణ॥౩॥చూలికా॥తతః ప్రవిశతి విమానేన రామస్సీతాలక్ష్మణౌసుగ్రీ
వవిభీషణౌచ॥ సుగ్రీవః॥రామంప్రతి॥ ప ॥ కింపర్వాణపయోధిసేచితగృ
హా రామామమదేసర్వతోలంకేయం దశకంఠవిక్రమ కథాబీజప్రరోహస్థ
లీ। దేవేనాత్ర దశాననస్యదశభిశ్ఛిన్నైశ్శిరోభిఃక్రమాదేకైకేన శతంశ
తంశతమఖస్యామోదితాదృష్టయః॥౪॥ రామః॥దేవివైదేహిదృశ్యతామి
తోలంకాముత్తరేణసువేలంచపశ్చిమేన॥ప॥ త్వదర్థేయత్రవ్యాత్రపి
కులకబంధవ్యతికరైః కరాళేయంభూమిర్భువనభయముద్యాపితనుతే। అ
భూవన్నంభోధేరిహరుధిరమయ్యోయువతయః సహస్రంసాహస్రాస్త్రి
దశయువతీనాంచపతయః॥౫॥ అపిచ ప ॥ ఉద్యత్స్యదృష్టనిజపన్నగరత్న
మాతానస్త్రాశిచందనతరూనుపరిభ్రమంతః । ద్యాంజ్యోతిరింఖణము
యామివమేఘనాదమాయాతసూవలయితాఃకపయోవితేనుః ॥ ౬ ॥ సీ
తా ॥ అంఅఉంతఅవిఎంధపంవభుఅగపాసబంధణసీదాఎకిదే అణుహావి
దాతుహ్మే॥ఛా॥ఆర్యపుత్రఅస్యాత్రైవభుజగపాశబంధనంసీతాయాఃకృతే
అనుభావితాయూయం॥ రామః॥ ఆః- మైథిలి॥ప॥చర్వితపీతాహిగణఃఖ
ణితివినిష్ఠ్యూతఫణమణిరభీక్ష్ణం ।అహిబంధనవైధుర్యంవ్యధునోదిహనావి
హగేంద్రః॥ ౭॥ విమృశ్య- సస్మితం - అహో వైషమ్యమస్యాభిజా
తేః ॥ ప ॥ ద్వేతావత్కరణేరసానయితుంశబ్దాంశ్చరూపాణిచశ్రో
తుంద్రష్టుమథైకమింద్రియమురోగత్యైనిగూఢంపదం । అన్యేష్వప్యనిలే
షుసత్సుజగతాంపాత్రాణాస్వదంతేతరాంమాతఃకదుర్యదిప్రషాతి భ
వతీభూయస్సుతానీదృశాః॥౮॥సర్వేహసంతి-సీతా॥సస్నేహస్మితం- ల
క్ష్మణమవలోక్య-రామంప్రతి-అంఅఉంతసోంమింతికింతికదలీసముంపంతి
ఖంతకదరోఉణసంణివేసో॥ఛా॥ ఆర్యపుత్ర సౌమిత్రికీర్తికందలీసముత్ప
త్తిక్షేత్రంకతరఃపునస్సంనివేశః॥ రామః॥సహర్షరోమాంచం-దేవిమైథిలి
అయమితోహస్తందక్షిణేన దాశరథిదశకంధరస్కంధావారైకవీరయో
ర్లక్ష్మణమేఘనాదయోః ద్వంద్వయుద్ధవ్యతికరైకసాక్షీసువేలపాదః॥సీ
తా॥ఎంధఎంవ అణురాఅరోమచకటఅ సేఅజలేహిణిఆసరీఉందిఖిఅణిం

వాపిఅవణ్ణిఅచిఆణళాదణ్ణిఅంఅణుమరేఁడి॥ ఛా॥ అత్రైవప్రియాఅనురాగరోమాం
చకంటకస్వేదజలైర్నిశాచరీ ఉద్దీపితనిర్వాపితదయితచితానలాదయిత
మనుమ్రియతే॥ రామః॥ అన్య- జానకి- ఇదమేవవీరలక్ష్మీస్వయంవరణకౌ
తుకాగారం-ఇహహి॥ ప॥ ఆసీతదోర్దణ్డైర్లేనసౌమిత్రేశ్శల్యహారిణా। ఆ
క్రియంతజగంత్యేవనిశ్శల్యానిహనూమతా॥౯॥సీతాస్మృతిమభినీయసా
నురాగం-అంఅఉంతకింకిథేసరకథావారధురధరోరహఉళకుడుంబవిహు
రబంధోసోకహదాణింహనూమదో॥ ఛా॥ ఆర్యపుత్రకిమిదంధేశ్వరస్యకం
థావారధురంధరోరఘుకులకుటుంబవిధురబంధుః- సకథమిదానీంహనూ
మాన్॥రామః॥ దేవి॥ప॥ క్షుణ్ణేనిశాచరపతౌరవిబింబవర్తీతాతోమయా
దశరథఃస్వయమేవదృష్టః। తస్యాజ్ఞయారఘుపురీంప్రహితఃపురైవరా
జ్యాభిషేకవిధిసంభృతయేహనూమాన్॥౧౦॥ విమానవేగంనాటితకేన-
దేవిప్రణమ్యతామయమితోమహానంబురాశిః॥ ప॥ లక్ష్మీరస్యహియా
దఃకృష్ణోరస్థాపిసుభటభుజవసతిః। ఇందుస్సచమృడచూడామణిరపిజగతా
మలంకారః॥౧౧॥సవిమర్శం॥ప॥స్యాదేవతోయమమృతప్రకృతిర్యదస్యా
న్నైకాంతమద్భుతమిదంపునరద్భుతంనః।లక్ష్మీతుషారకరకౌస్తుభపారి
జాతధన్వంతరిప్రభృతయోయదపాంవివర్తాః॥౧౨॥ అపిచ॥దేవి॥ప॥ఆ
కంఠదృష్టశిరసాప్యపిభావ్యపృష్ఠపార్శ్వోదరేణచిరమృగ్భిరుపాస్యమా
నః। నాభీసరోరుహజుషాచతురాననేనశేతేకిలాత్రభగవానరవిందనా
భః॥౧౩॥ సీతా॥ వందతే॥ ల॥ యత్సత్యముత్సర్పిణీధర్మోత్తరాణాం
సిద్ధిః॥ ప॥ జరయతుజగత్కల్పోచ్ఛిత్తావపిపతుర్యదయోధరాన్వహతు బడ
బావక్త్రజ్యోతిర్దధాతుసుధాభుజః। భవతువపుషాయావాంస్తావానగ
స్త్యరుషాపునర్నిధిరయమపామీదృక్త్వేనస్తపాంసినమోస్తువః॥౧౪॥రా
మః॥ సబహుమానంకిముచ్యతే॥ ప॥ మునేఃకలశజన్మనోజయతికాపిగంభీ
రతాయయాచుళకమంభసామపినిధిస్సముత్పద్యతే। అముష్యపునరీక్ష
ణేనవివరీతుముత్తుంగతాంయథాభవతినోచ్చకైరహహసోపి వింధ్యాచ
లః॥౧౫॥ అపిచ- వత్పదురవగాహగంభీరమధురాణిమహతాంచరితాని

తథాహి॥ప॥జగద్విగమఘస్మరఘస్మరసహస్రభాస్వత్ప్రభాపరిక్వథనపిం
డితోలవణకూటపీవార్ణవః।అయంక్షణమభూదధిజ్వలతి కాలరుద్రానలే
చటచ్చటదితిస్ఫుటన్నభవతస్మయావర్తనాత్ ॥౧౬॥సీతా॥అ-అఉంతజళ
ణిహిమంఝవంటిణోళీ కాపోదంఅం సజీబూదీవోవసంజణణసిఖలేవ కో
వసోవడిభాఇ॥ఛా॥ ఆర్యపుత్ర జలనిధిమధ్యవర్తినోఽలంకాపోతస్య జంబూ
ద్వీపోపసంయమనశృంఖలేవక ఏష ప్రతిభాతి॥రామః॥ దేవి మేదినీనందిని-
పతితపౌలస్త్యజగద్విజయకేతుదండానుకారీ కాకుత్స్థకుటుంబ దుఃఖసంవి
భాగదాయాదస్య వానరపతేః కీర్తిర్నవయోమహాసేతుః॥సీతా॥సహర్షం-
దింఠిఆఅంఅఉంతదసణపంచాసాదరుణోవింఛింణంసపరోహణమహో
సహీసేఉబంధోదంసఇ॥ఛా॥ దిష్ట్యాఆర్యపుత్రదర్శనప్రత్యాశాతరోర్వి
చ్ఛిన్నస్య ప్రరోహణమహౌషధిస్సేతుబంధో దృశ్యతే-అంజలిం బధ్వా- భ
యవణమోదే॥ఛా॥భగవన్నమస్తే॥రా॥దేవి విశ్వంభరాసంభవే పశ్య-॥
ప॥యథాదూరాపాతి త్రిదశయువతీనేత్రసులభామపాం భర్తా హారావ
లివలయలక్ష్మీం వితనుతే। తథాయం మాణిక్యస్ఫటికకనకగ్రావశిఖరైర
శూన్యాత్మా సేతుస్స్ఫురతి తు మహానాయక ఇవ॥ ౧౭ ॥ యస్మిన్నిబద్ధ్యమా
నే॥ ప॥ శైలప్రవేశాత్ప్రబలీభవద్భిః కల్లోలకూటైరభితాడితానాం। ఆ
సీన్నివృత్త్యాచలగామినీనామంభోధిరేవప్రభవోనదీనాం॥౧౮॥ సుగ్రీవం
ప్రతి॥ప॥ అయం సేతుశ్రద్ధోత్కలితకపినిక్షిప్తశిఖరిప్రతిష్ఠావర్ధిష్ణుః తు
ణమథనదీభిః ప్రతివహన్ । సముత్ఖాతక్షోణీధరకుహరపూర్ణవ్యతికర
ప్రనృష్టాహంకారః కథయ కిమవస్థో నిధిరపాం ॥ ౧౯॥ సుగ్రీవః॥దేవభవ
చ్చరిత్రచిత్రఫలకాయమానస్మాకం చేతసి కింనామ న లిఖితమస్తి- అపిచ ॥
ప॥ సేతూద్యోగే సపది లవణాదన్యతస్తిమిభ్యః కాలేనాపాం మధుర
మపి హి స్వాదముద్భేదయంత్యః । శైలక్షేపోచ్ఛలితసలిలవ్యూహతశ్ఛే
సమంతాద్వారాం పత్యౌపటుతరనమూర్ఛన్నగాస్సన్నిపేతుః ॥ ౨౦॥
విభీషణః॥ దేవమనువంశమౌక్తిక ॥ ప॥ సద్యః పీత్వా దరీభిర్జలనిధిమచిరా
ద్దృష్టమైనాకబంధుః ప్రీతిప్రోద్ధాశ్రుబిందుద్విగుణ నహిమభిర్నిర్ఝ
రైః పూరయంతః । యేఽపిన్యస్తాః పురస్తాన్నిశి శశినివహైరోషధీనాం జ్వల

ద్భిస్తైర్దృశ్యం తే తదా తోష్ఫితకపిశిబిర స్మారిణ స్సేతుశైలాః ॥ ౨౧ ॥ సీతా ॥ సస్మితం ॥ అంఅఉంతగోరీగురుణో గిరిదం సజువరాఓజలణిహిగంభ వంటీ మేణాఓపంకంచేదవిణావిశావరీభూదో । ఛా ॥ ఆర్యపుత్ర గౌరీగురోర్గిరీం ద్రస్యయువరాజో జలనిధిగర్భవర్తీ మైనాకః పక్షచ్ఛేదం వినాపిస్థావరీభూతః ॥ రామః ॥ విహస్య ॥ ఆను-జానకి-౨ ॥ ప ॥ క్రోధం వవిహాయపుత్రంచపితరంచహిమాలయం । ప్రవిశ్యజలధింపఙ్క్తౌరక్షితా నేనకింకృతం ॥ ౨౨ ॥ సీ ॥ హసంతీ-పుష్పకం ప్రతి-విమాణరాఅగఅణమంగసకమణకోదూహళో ంళసి అమాణసహ్మి- తాఉంణ మేహిదావ ॥ ఛా ॥ విమానరాజగగనమార్గ చంక్రమణకౌతూహలోల్లసితమానసాస్మి-తస్మాదన్నమ తావత్ ॥ రా ॥ సకౌతుకస్మితం- వైదేహివశ్యపశ్య ॥ ప ॥ యథాయథాపరంవ్యోమవిమానమధిరోహతి । తథాతథాపసర్పంతిపురతః పురతో దిశః ॥ ౨౩ ॥ కించ ॥ ప ॥ ఆసన్నతపనశ్యానత్వచః పుష్పకపీడితాః । గగనార్ణవయాదాంసి తామ్యంతి స్తనయిత్నవః ॥ ౨౪ ॥ ప ॥ అమీ తే గంభీర స్తనితరవరౌద్రాభినయనవోరనాయు ష్యంపుష్యంత్యవతమసముచ్చైర్జలముచః । విసర్పద్భిర్యేషాముపరిపరమిందోః పరిమళై రసంబాధజ్యోత్స్నాతిమిరచయచిత్రం వియదభూత్ । ౨౫ ॥ సుగ్రీవః ॥ అధోవలోక్య- సకౌతుకం-రామం ప్రతి ॥ దూరాదేవావలోకయతావత్ ॥ ప ॥ నిమ్నోన్నతనతప్రవిభక్తిస్వస్వవర్ణవినివిష్టపదార్థా । అంబురాశిపరివేషవతీభూశ్చిత్రకుట్టిమమివ ప్రతిభాతి ॥ ౨౬ ॥ అపిచ ॥ ప ॥ అయమనేనమహోదధిభోగినావలయితో వసుధాఫణమండలః । జగదనర్ఘమవాప్యభవాదృశంకిమపిరత్నమహంకురుతేతరాం ॥ ౨౭ ॥ సీతా ॥ పురోదర్శయంతీ - కో ఎసో కంపాణళజాళకదంబదహ్యమాణా సంజలజళణిహిజిభతఫేణంధవలవి ణింమళంఫళిఅ సిహరసహాంసమహురోమహీఅరో పుల్లోళంఖింజఇ ॥ ఛా ॥ కవిమకల్పానలజ్వాలాకదంబదహ్యమానసజ్జలనిధిజృంభత్ఫేనస్తబకమివనిర్మలస్ఫటికశిఖరసహస్రభాసురో మహీధరః పురోలక్ష్యతే ॥ విభీ ॥ దేవి ॥ ప ॥ పురః ప్రాలేయశైలోయం యస్మిన్మకరకేతవే । మృతసంజీవనీదుగ్ధామహౌషధిరజాయత ॥ ౨౮ ॥ సీతా ॥ సకౌ

తుకం । అవిఎంధఎంవచద సేఅరణఅణాణలే ఆహుదీభూదో భఅవంమమ
హో॥ఛా॥అపీహైవచంద్ర శేఖరనయనానలే అహుతీభూతోభగవాన్మ
న్మథః॥విభీ॥ఆమ. దేవి.౨.ఇయముత్తరేణ దేవదారువన రేఖావిషయః శరదురం
తసాక్షిణీ॥ ప॥ పురాపురాంభేత్తురిహత్రిణేత్రీశృంగాటకేతుల్యరుషిస్థితే
పి।ధగ్ధగిత్యుజ్జ్వలదేకమన్యేతద్ధూమలేఖామపినోత్సహేతాం॥౨౯॥ రా॥
కిముచ్యతే॥ప॥ నీలలోహితలలాటలాంఛనేలోచనేజయతికోపిపావకః।ర
క్షితస్యజగదంతహేతవేయస్యసంజ్వలనమాత్మభూరభూత్ ॥ ౩౦ ॥ సీ
తా॥ రామంప్రతి- అంఅఉంతతహాణిరణుంకోసోకహఉణపడిణివుంతోప
రిణేదుంమహాదేవో దెవిప॥ఛా॥ఆర్యపుత్రతథానిరనుక్రోశఃకథంపునఃప్ర
తినివృత్తఃపరిణేతుంమహాదేవోదెవ్యై॥ రా॥ ప॥ స్మరపరిభవనిస్సహాయ
దీక్షైరథసుభగంకరణైరియంతపోభిః । తదకృతయదసాజేపిదేహజయ
శ్రీజగత్పతిరాత్మనాద్వితీయః॥ ౩౧॥ విభీ॥సపరిహాసం॥ ప॥ చిరమనయాత
పసిత్వాకపాలవిమధరైకవిత్తస్య । చక్రేహరస్యమూర్తిఃఫలమర్ధం ఫ
లదమర్ధంచ॥౩౨॥సీతా॥విహస్య- కదరంసిఉణసంణివేసేభఅవదీఎసంవ
మంగళాఎపాణింగహణమహూసవోసఆసీ॥ ఛా॥కతరస్మిన్పునస్సన్నివేశే
భగవత్యాస్సర్వమంగళాయాః పాణిగ్రహణమహోత్సవఆసీత్ ॥విభీ॥
ఇదంపురస్తాదోషధిప్రస్థంనామనగరాజనగరం-అత్రహి॥ప॥సంప్రదాత
రిమహౌషధీశః యేభూధరేసుఖముపాహపార్వతీం। సూథకంకణఫణీంద్ర
నిర్భయాంతారకేశ్వరకిశోరశేఖరః॥౩౩॥రా॥ఆమ-దెవి-౨॥ప॥ పితరినిజ
తుహినసంకల్పితహేమంతవిభ్రమేగౌరీ।నిర్మదభుజంగభీషణమభీషణంప్రి
యకరంభెజె॥౩౪॥ సీతా॥ సస్మితం-అంఅఉంతఅవిపదంసిఎంవ మఅణత
ణుదహణవఇఅరనిరంపమాణాఎపుడమంఅవింసనదిఎగోరింపచదచూడోస
ఘడిఓణిఅసరీరేణ॥ఛా॥ఆర్యపుత్రఅప్యేతస్మిన్నేవమదనతనుదహనవ్యతి
కరనిరాత్మమానయాప్రథమమవిశ్వసంత్యా గౌర్యాచంద్రచూడస్సం
ఘటితోనిజశరీరేణ॥రా॥ విహస్య॥ఆమ-జానకి-౨॥ప॥ ఎతస్యాంహితుషా
రభూధరశిరస్సీమ్ని ప్రియార్ధేనచ స్వేనార్ధేనచతాదృశేపశుపతౌవృత్తేర్ధ

నారీశ్వరే । శేషేణార్ధయుగేన సప్రహసనం గౌరీసఖీభిస్తదా చక్రే
దక్షిణవామయోర్వినిమయాత్సనోఽర్ధనారీశ్వరః॥ ౩౫॥ అపిచ॥ ప॥ సం
భోగానతిరిచ్యమానవిభవో యద్విప్రలంభో రసస్తద్దివ్యం మిథునం పరస్ప
రపరిష్వక్తం నమస్కుర్మహే। ఏకస్యాః ప్రతిబింబసంభృతవిపర్యాసేము
హుర్దర్పణే సవ్యార్ధస్థితికౌతుకం శమయతి స్వామీ యదర్ధాపరః॥ ౩౬॥ వి
భీ॥ దేవి॥ స్వచ్ఛందైకస్తనశ్రీరుభయమతమిళన్మౌళిచంద్రః ఫణీంద్రప్రా
చీనావీతవాహీ సుఖయతు భగవానర్ధనారీశ్వరో వః। యస్యార్ధే విశ్వదా
హవ్యసనవిసృమరజ్యోతిరర్ధే కృపోద్యద్బాష్పంచాన్యోన్యవేగప్రశమశిమి
శిమాకారి చక్షుస్తృతీయం॥ ౩౭॥ అపిచ॥ స్వేదార్ద్రవామకుచమండ
నపత్త్రభంగసంశోషిదక్షిణకరాంగులిభస్మరేణుః। స్త్రీపున్నపుంసకపద
వ్యతిలంఘినీ వశ్శంభోస్తనుస్సుఖయతాత్ప్రకృతిశ్చతుర్థీ॥ ౩౮॥ అన్యత
శ్చదర్శయన్॥ ప॥ అథత్త్రేదనుసూనుసూదనభుజాకేయూరవజ్రాంకుర
వ్యాసూత్రోల్లేఖవలీముఖైరవయవైరత్నాంముదం మందరః। ఆధారీకృత
కూర్మపృష్ఠకషణప్రక్షీణమూలోఽధునా జానీమః పురతః పయోధిమథనాదు
చ్చైస్తరోఽయం గిరిః॥ ౩౯॥ రా॥ నిర్వర్ణ్య- సస్మితం॥ ప॥ తత్త్రాదృష్టఫణి
రాజరజ్జుకషణం సంరూఢపత్త్రచ్ఛిదాఘాతారుంతుదమప్యహో కథమ
హోమంథాచలసోఽథవా। ఏతేనైవ మురాత్మనా జలనిధేరుద్ధృత్య పాపా
మిమాంలక్ష్మీమీశ్వరదుర్గతవ్యవహృతివ్యస్తం జగన్నిర్మితం॥ ౪౦॥ సీతా॥
సావేగం- ఇమిణా ఏంవమందరేణ సంఖుహిత దుంథసాఅరాదో చందఉం ధరిఅ
వింపఉంతభంతుణో ఇంథిఆజణంస ఉవరి విసంజిదా ఆరహడి॥ ఛా॥ అనేనైవ
మందరేణ సంక్షుభితదుగ్ధసాగరాచ్చంద్రముద్ధృత్య విప్రయుక్తభర్తృస్త్రీ
జనస్య ఉపరి విసృష్టా ఆరభటీ॥ విభీ॥ తదేవ రామసూక్తం భావయన్నాహ॥
అహహ॥ ప॥ ప్రత్యుప్తముదధౌ లక్ష్మీంభూయోపి వలతే మనః। కింతు ప్రక్షి
ప్త ఏవాయం పునరాయాతి చంద్రమాః॥ ౪౧॥ విమృశ్య॥ ప॥ కస్మైచిత్కప
టాయ కైటభరిపూరఃపీఠదీర్ఘాలయాం దేవి త్వాం ప్రణిపత్య కుప్యసి నచే
ద్యత్కించిదాచక్ష్మహే। యత్తే మందిరమంబుజన్మ కిమిదం విద్యాగృహం య
చ్చ తే నీచాన్నీచతరోపసర్పణమపాం పేతత్కిమాచార్యకం॥ ౪౨॥ ల॥ స

హాసం- హంత- సురాసురమల్లారభటీతూర్యతాళనర్తకీసకలరాజకుల
ఖలీకారఖర్జూరాసాహసికసహస్రశస్త్రాంధకారఖిలనఖద్యోతీ మధు
మథనజీమూతవిలాసవిద్యుల్లతాకిమేవముపాలభ్యతే-ఇయంహి॥ప॥గుణ
వద్భిస్సహాసంగాదుచ్చైఃపదమాప్తముత్సుకాలక్ష్మీః । వీరకరవాళవసతి
ర్ధ్రువమసిధారావ్రతంచరతి॥౪౩॥సీతా॥సాభ్యసూయమివ- ణిఅఅిమదుం
విళాసవిఆగాళసోలోఓళంబిదేః ఎఉవరిదుంజణవఅణాణి ఉంపాదెఇ॥
ఛా॥నిజకర్మదుర్విలాసవిచారాలసోలోకోలక్ష్మిదెవ్యాఉపరిదుర్జనవచనా
నిఉత్పాదయతి-పురోదర్శయంతీ - కోఎసోదివసదరేవిససిజోణ్హాపిండంపడి
రూవోగిరిందోళంఖియది॥ఛా॥కఏషదివసాంతరేపిశశిజ్యోత్స్నాపిండప్ర
తిరూపోగిరీంద్రోలక్ష్యతే॥విభీ॥దెవి॥ప॥సోయంకైలాసశైలస్ఫటికతటభు
వామంశుజాలైర్జ్వలద్భిశ్ఛాయాపీతాపి యత్ర ప్రతికృతిభిరుపస్థాప్యతే
పాదపానాం। యతోప్రాంతోపసర్పత్తపనకరధృతస్యాపిపక్ష్మస్యనిద్రా
ముద్రామానోదిశంతిత్రిపురహరశిరశ్చంద్రలేఖామయూఖాః॥ ౪౪॥ రా॥
శతథాదృశ్యమానోపిచతుః కౌతుకంనఃకరోతి॥ప॥ గిరిఃకైలాసోయందశ
వదనకేయూరవిలసన్మణిశ్రేణీపతాంకురమకరముద్రాంకితశిలః। అము
ష్మిన్నథ్యాస్యస్ఫటికమయసర్వాంగవిమలేనిరీతుం తేయతూః ఫణిపతిపు
రస్యాపిచరితం॥౪౫॥ అపిచ॥ ప॥ దశముఖభుజదండమండలీనాంధృథపరిపీ
డనవీతమేఖలోయం। జలగృహకవితర్దికాసుఖానిస్ఫటికగిరిగిరిశస్యనిర్మి
మీతే॥౪౬॥ విభీ॥ సీతాంప్రతి- దేవిదృశ్యంతామమీ॥ ప॥ కైలాసాద్రి
తటీషుధూర్జటిజటాలంకారచంద్రాంకురజ్యోత్స్నాకందళితాభిరిందుదృ
షదామద్భిర్నదీమాతృకాః। గౌరీహస్తసుఖప్రవృద్ధవపుషఃపుష్యంతిథా
తేర్యికామాతృస్నేహసహిష్ణుషణ్ముఖశిశుక్రీడాసఖాశ్శాఖినః॥
౪౭॥ అపిచ- అస్యనిత్యమధిత్యకాధివాసీపరమేశ్వరః॥ ప॥ సహసాత్రై
రంగైర్నమసితరినీలోత్పలమయీమివాత్మానంమాలాముపనయతిపత్యౌ
దివిషదాం। జిఘృక్షౌచక్రీడారభసినికుమారే సహచరైర్హసన్నోర్వీభ
ద్రాణీశ్రథయతుభవానీపరిబృఢః॥ ౪౮॥ అపిచ॥ ప॥ యన్నాట్యభ్రమి
ఘూర్ణమానవసుధాచక్రాధిరూఢేభృశం మేరౌపార్శ్వనివాసవాసరని

శాచకేర్పరిభావ్యతి । కైజసస్య స్తటితోభవంతిశతశోదృష్టాహిజాతాః
కథంతామసోప్యపిసవః పునాతుజగతామంత్యేష్టియజ్వావిభుః ॥ ౪౯ ॥ ల
క్ష్మ ॥ ప ॥ జయతిపరిముషితలక్ష్మభయాదనుత్సర్పతేవహారిణేన । ఇహకేస
రికరజాంకురకుటిలాహారమాళీపధురేఖా ॥ ౫౦ ॥ సీతా ॥ సపరిహాసం- ఎ
దంసదదసూలఅణరకరోడిముండమాలామండణంసమసాణవాసిణోభూస
ణదావిడంబణంఎంవరోహిణీవంళభంసకళంకో-కింతవంసిణాకురంగేణ ॥ ఛా ॥ ఏత
స్యదండశూకనరకరోటి ముండమాలామండనస్యశ్మశానవాసినోభూషణ
తావిడంబనమేవరోహిణీవల్లభస్యకళంకః- కింతపస్వినాకురంగేణ ॥ విభీ ॥
విహస్యశంకేభగవానపినమృగాంకమలంకారకామః కలయతే ॥ ప ॥ సహ
చరపిశాచపరిషత్ప్రసత్తయేకామచారతోరజనీం । కారయితుమహః క
పాలీశిరసినిశాకరమయంవహతి ॥ ౫౧ ॥ సర్వేహసంతి ॥ రా ॥ సబహుమా
నం ॥ ప ॥ శ్రీకంఠస్యకపర్దబంధనపరిక్లాంతోరగగ్రామణీసందష్టాంమకుటా
వతంసకలికాంవందేకలామైందవీం । యాబింబప్రతిపూరణాయపరితోని
ష్పీడ్యసందంశికాయంత్రేణైవలలాటలోచనశిఖిజ్వాలాభిరాతప్యతే ।
౫౨ ॥ పుష్పకంప్రతి- విమానరాజమనాగున్నమ్యతాం - ఆలోకయతుమై
థిలీసుమేరుశ్రృంగాణి ॥ విభీ ॥ సీతాంప్రతి- దేవిపశ్య-౨ ॥ ప ॥ మేరోర్మేదుర
యంతిసమ్మదమధస్సంచారిభిర్జ్యోతిషాం మాటోపైర్విటపోపరిస్థిత సుమ
చ్ఛాయాభృతోధిత్యకాః ॥ నిష్పీతాసుచమూసిమాసివిబుధైరింద్రోః కలాసు
క్రమాదుద్దామప్లవమానలాంఛనమ్మృగచ్ఛినాన్యగ్రదర్భాంకురాః ॥ ౫౩ ॥
అపిచ ॥ ప ॥ భూమేస్స్వర్ణతయాఫలోత్తరతరుస్మేరస్యమేరోస్తటీసీమం
తోయమనూరుసారథిరథప్రస్థానఘంటాపథః । యస్మిన్నద్రియతేకథం
చనహమైరుద్దామచండాతపజ్వాలాజాల విలీనకాంచనశిలా జంబాలమ
గ్నః ప్రధిః ॥ ౫౪ ॥ ల ॥ సీతాంప్రతి ॥ ప ॥ ఏతాసుపర్వతనితంబతటీషుపశ్యమ
ధ్యందినేపిహరిచందనవాటికేయం । పత్రస్థితద్యుమణిబింబతయాతిదీర్ఘ
చ్ఛాయావితానమధురాముదమాదధాతి ॥ ౫౫ ॥ నిరూప్యసహర్షస్మితం-
కథముపర్యుపరిపుష్కలావర్తకానభ్రముపల్లభః ॥ విమృశ్య ॥ ప ॥ అద్యా
యంవిబుధేంద్రబాంధవవధూసంభుక్తసంతానకస్రగ్దామ్నిమధురాప

తీంవిహరతేన్నైరైర్వరమైరావణః। యద్దోర్మాత్రపరిచ్ఛేదోయుధిముదోత్క్షి
ప్య ప్రతీచ్ఛన్ముహుస్సంతేనే దశభిర్ముఖైరపి నిజైస్సాం రావణం రావణః॥
౩౬॥ సుగ్రీవః॥ సత్యమగోచరే గిరాం దశకంఠక్రీడితాని॥ ప॥ ఏకైకేనివ
సంతి తే భుజభృతః కస్మైనిగృహ్ణీమహే వీరక్షేత్రమియం పునర్వసుమతీ ప్రా
లస్త్యమా బిభర్తి। వాలీత్వాహ్వాయమానమేనమపియశ్చకేక్రీకృతేవ
తుషీపశ్యామశ్శ్రీవసీకృతేచ శృణుమస్తద్వక్ష్యమల్పేవయం॥౩౭॥ రా॥
సబహుమానం॥ ప॥ సకింవాచ్యోవాలీభుజకులిశమూలేనదధతోదశగ్రీ
వం యస్య ప్రతిజలధిసంధ్యావిధిరభూత్। కథం వా నిర్వ్యాచ్యస్సచ దశము
ఖో యస్య దమనే మనాగాసీద్వాలివ్యయచరితమేవోపకరణం॥ ౩౮॥ సీ
తా॥ రామం ప్రతి - అంఅఉంతకిఉణఎదదళిదకంపూరసఅళగుంఛగోరవం
ణంగఅణం దింసఇ॥ ఛా॥ ఆర్యపుత్ర కింపునరేతద్దళితకర్పూరశకలగుచ్ఛగౌర
వర్ణం గగనం దృశ్యతే॥ విభీ॥ సీతాం ప్రతి - చంద్రలోకోపకంఠమధిరూఢో వి
మానరాజః - దృశ్యతాం చ భగవానయం॥ ప॥ యం ప్రాక్ప్రత్యగవాగు
దంచికకుభాం నామాని సంబిభ్రతం జ్యోత్స్నాజాలఝలంఝలాభిరభి
తో లుంపంతమంధం తమః। ప్రాచీనాదచలాదితస్త్రిజగతామాలోకబీజా
దృహిర్నిర్యాంతం హరిణాంకమంకురమివ ద్రష్టుం జనో జీవతి॥౩౯॥ అపి చ॥
ప॥ సశ్రీకంఠకిరీటకుట్టిమపరిష్కారప్రదీపాంకురో దేవః కైరవబంధురంధ
తమసప్రాగ్భారకుక్షింభరిః। సంస్కర్తా నిజకాంతిమౌక్తికమణిశ్రేణీభి
రేణీదృశాం గీర్వాణాధిపతేస్సుధారసవతీపౌరోగవః ప్రోదగాత్॥ ౪౦॥
అపి చ॥ ప॥ ప్రాణాయామోపదేష్టా సరసిరుహముఖేర్యావనోద్దామలీలా
గోష్ఠీనాం పీతమర్ద్రస్త్రిభువనవనితానేత్రయోః ప్రాతరాశః। కామాయు
ష్టోమయజ్వా శమితకుముదినీమానముద్రావతారః శృంగారాద్వైతవాదీ
సభవతి భగవానేష పీయూషభానుః॥౪౧॥ లక్ష్మ॥ సస్మితం॥ ప॥ కర్ణోత్తం
సయవాంకురం కరతలే కృత్వా హసిత్వా మిథస్సంహూతః పురుహూత
పౌరయువతీవర్గేణ కౌతూహలాత్। గ్రాసార్తిక్షుభితో యమంకహరి
ణః కుర్వీత కింకింకలాకంథామిందుమయా సజస్రఘటనోద్ఘాటశ్లథావస్థి
తాం॥౪౨॥ సుగ్రీ॥ ప॥ రోమంథప్రచలోష్ఠసంపుటసుఖాసీనశ్చిరం కౌతుకా

దృష్ట్వాసిద్ధవధూభిరంకహారిణస్త్రాసైరథోత్త్రాసితః । మాభాక్షీస్సనుమా
సనస్యఘటనానాస్సంధిబంధంవపుః శీతాంశోః క్షుభితస్తు శల్యపదయందుః
ఖాయవర్తిష్యతే॥౮౩॥ అపిచ॥ ప॥ ఏతస్యకలామేకామమృతమయూఖ
స్యపార్వతీరమణః।వర్ణావలిమివవహతిప్రతిమాసంఘట్యమానస్య॥౮౪॥
రా॥ సాదరంప్రణమ్య॥ప॥ త్వంగీర్వాణగణాయనిత్యమమృతశ్రాద్ధంభ
వద్ధిక్షితిస్థాశ్రీకర్మచవీరుధాంపిదధతీధత్తేజగజ్జీవితం । సోమత్వామనిధా
యమూర్ధనిభవేత్కిం కాళకూటం గిలన్ కంఠేతచ్ఛలకాలపాశవలయాలీ
ఢోపిమృత్యుంజయః॥ ౮౫॥ సీతాంప్రతి॥ దేవి॥ప॥ నేత్రాణాంమధుపర్క
స్త్రముదధేస్సర్వాంగమేదస్కరఃశృంగారస్యరసాయనం మఖభుజాం
పీయూషగంజాగృహం । దేవః కింస్తుమహే మహేశ్వరశిరోనైపథ్యర
త్నాంకురఃక్షీరోదార్ణవశుక్తిమౌక్తికమణిర్దాక్షాయణీనాయకః॥౮౬॥సీ
తాహసంతీ॥ అంఅఉంతసమాణఉళరూవజోవణాణవిసవంతీణీణసీసేదిం
ణోధంణాఎదంఖగోంతకంణాపచళణో - జేణరోహిణీరమణోఎంవభఅ
వచదోసుణిఅది॥ఛా॥ఆర్యపుత్రసమానకులరూపయౌవనానామపిసపత్నీ
నాంశీర్షైదత్తోఘస్యయాపతుగోత్రకన్యయాచరణః - యేనరోహిణీరమణ
ఏవభగవాంశ్చంద్రశ్శూయతే॥ రా ॥విహస్య-అవజానకి-॥ప॥ ప్రమో
పభోగేతుల్యేపితారాణాంసప్తవింశతేః । ధత్తేకిమపిసౌభాగ్యంసౌరభ్య
మివరోహిణీ॥౮౭॥ విభీ॥ స్వర్గంచనిరూపయన్ ॥ ప॥ దళితకుముదకోశో
దంచమాఘ్మేవచారక్షణళమితచకోరీచంద్రికాపానజాడ్యాః। అభిసృమ
రమృగాక్షీమూకదూత్యస్స్వదంతేశశిమణిమకరందో త్కందళాశ్చం
ద్రపాదాః॥౮౮॥అపిచ-జగతామనుగ్రహాయ॥ప॥ఉదయతికళవంద్రైః
కర్ణతాళైరళీనాంకుముదముకుళకేష్వూవ్యంజయన్నంగహారాన్।మదముఖ
రచకోరీతోయకగ్నాంతికోయంతు హినరుచిర వామా దక్షిణం లోకచ
క్షుః॥౮౯॥ అపిచ॥ ప॥ తైస్సర్వజ్ఞైర్భవనభిసృతానేత్రసిద్ధాంజనైర్వానీ
రంధ్రైర్వాత్రిభువనదృశామంధపస్తైస్తమోభిః। వ్యాప్తంపృథ్వీవలయ
మఖిలంక్షాళయన్నుచ్ఛలద్భిర్జ్యోత్స్నాజాలై రయముదయతేశర్వరీ
సార్వభౌమః॥౯౦॥ రా॥సహర్షస్మితం॥ప॥చంద్రలోకాదపిపరాంముద్ర

మారోపయంతిమాం। అమూరమృతబిందూనామసువాదా స్తవోక్తయః॥
౭౧॥ విభీ॥ సానురాగం॥ ప॥ అద్యోర్వీతలమూలఘర్షణవశాదున్మృష్ట
చూడామణిశ్రేణిశ్రీపరిపీతపీవరతమఃపూరేషు రేభోగినాం। కర్ణాభావ
నికృత్తకుండలరవవ్యాసంగమాధూన్వతామూర్ధ్నాః పన్నగపుంగవేన సు
భగాత్వత్కీర్తిరాకర్ణ్యతే॥౭౨॥ విహస్య॥ ప॥ భోగీంద్రప్రమదో
త్తరంగమురగీసంగీతగోష్ఠీషు తే కీర్తిం దేవ శృణోతి వింశతిశతీ యచ్చక్షు
షాం వర్తతే। రక్తాభిస్సురసుందరీభిరభితో గీతం తు కర్ణద్వయీమస్థశ్రోత్రి
వ్యతినామకింసహిసహస్రత్రికోనచతుశ్శ్రివాః॥౭౩॥ రా॥ సవిలక్షస్మి
తం- విభీషణసూక్తమనుగృహ్య- చంద్రంచ సీతాముఖంచ దృష్ట్వా॥ప॥ఆ
రబ్ధే నయి తావనప్రతిసమనిర్మాతుమస్మిన్నపి వ్యక్తం జన్మసమానకాలమిళి
తామంశుచ్ఛటాం వర్షతి। ఆత్మద్రోహిణి రోహిణీపరిబృఢే పర్యంకపంకేరు
హాస్యం కోచాదతిదుస్థితస్య నవిధేస్తచ్ఛిల్పమున్మీలితం॥ ౭౪॥ సీతాం ప్రతి॥
ప॥ అనేన రంభోరు భవన్ముఖేన తుషారభానోస్తులయా ధృతస్య। ఊనస్య
నూనం పరిపూరణాయ తారాస్ఫురంతి ప్రతిమానఖండాః॥౭౫॥ కించైతా
స్వపి॥ప॥ గోత్రే సాక్షాదజని భగవానేష యత్పద్మయోనిశ్శయ్యోత్థాయం
యదఖిలమహః ప్రీణయంతి ద్విరేఫాః। ఏకాగ్రాంయద్దధతి భగవత్యుష్ణ
భానౌచ భక్తిం తత్ప్రాప్తుస్తే సుతను వదనౌపమ్యమంభోరుహాణి॥౭౬॥ సీ
తా॥ స్మైగాపనతముఖీ- అంఅఉంతకహాఉణసపుంణమఅళఈరిసచద అవ
మంణిఅకళామెంతభఅవదాభూదణాహేణచూడామణీకిద॥ ఛా॥ ఆర్యపు
త్రకథంపునస్సంపూర్ణమండలమీదృశంచంద్రమసమవమత్యకలామాత్రంభ
గవతాభూతనాథేనచూడామణీకృతం॥రా॥సహర్షం॥ప్రియే జానకి॥ త్ర
యాణామపి జగతాముపజీవ్యోయమమృతదీధితిః - యదిపునస్సమగ్రమే
నం మౌళినాపి నాకపాణిరధాస్యత్ - అథపునశ్శివనిర్మాల్యమనుపభోజ్య
మేవాయమభవిష్యత్ - సర్వేహసంతి॥ రా॥కించ॥భవత్యపిమాసంప్రమి
తోదృశ్యత ఏవాయం॥ప॥ పీయూషాగ్రయణం జగత్త్రియదృశౌ మాలాత
లేఖాలవో విశ్వోన్మాదివహుతాశనస్య కకుభాముత్పాటికీకుంచికా। వీరేషు
ప్రథమాచపుష్పధనుషో రేఖామృగాక్షీముఖశ్రీణాంతు ప్రతిరాజబీజమధి

శానందీనవశ్చంద్రమాః॥ ౭౭॥ సీతా తదనుమోదనా॥ అ॰ అఉంతపరిపుంణా
గుణిణొంజహింకహింవిసోహంతే. క్షీణాఉణసీసంఆరుహందింతిహారజడాచందోవిం
వపుడంవంణిదంసణం॥ ఛా॥ ఆర్యపుత్ర! పరిపూర్ణాగుణినోయత్రకుత్రాపి శోభం
తే- క్షీణాః పునః శీర్షమారోహంతీతిహరజటాచంద్రఏవప్రథమంనిదర్శ
నం॥ రా॥ విహస్య- దేవిమహోత్కృత్రియకులసంభవేఏవమేతత్॥ ప॥ సేతూ
పక్రమకౌతుకాహృతగిరిప్రక్షేపవేగోచ్చలన్నిశ్శేషాంబుపరిస్ఫుటోదరద
రీగంభీరిమాసాగరః। చక్రేగోష్పదవద్విలంఘితచరోప్యంతర్భయంమారు
తేః పూర్ణత్వాదతిరిచ్యతే హి మహతస్తుచ్ఛస్యదుర్లంఘతా॥ ౭౮॥ ఇదం
చాస్య॥ ప॥ ప్రాచీనాచలచూడచంద్రమణిభిర్నిర్వ్యూఢపాద్యంనిజైర్ని
ర్యాసైరుడుభిర్నిజేనవపుషాదత్తార్ఘ్యలాజాంజలి। అంతః ప్రౌఢకళంకతు
చ్ఛమభితస్సాంద్రంపరిస్తీర్యతేబింబాదంకురభగ్ననైశికతమస్సందోహ
మిందోర్మహః॥ ౭౯॥ ఏనంచ॥ ప॥ మృగరాజకరజభంగురకింశుకకుసుమావ
తంసితాస్సదృశః। భయసంకుచదంకహరిణబహళోజ్జ్వలమిందుమీక్షంతే॥
౮౦॥ ప॥ ఇందోరేకకలాయారుద్రేణోద్ధృత్యమూర్ధ్నివిధృతాయాః। స్థా
నమివతుచ్ఛమేతత్కళంకరూపేణపరిణమతే॥ ౮౧॥ విభీ॥ విహస్య॥ రామం
ప్రతి॥ ప॥ రోదసీకూపమండూకః కియదేవప్రకాశతే। చంద్రమాయదయం
దేవత్వత్కీర్తేః ప్రతిగర్జతి॥ ౮౨॥ సీతా॥ సస్మితం- జాణామిఅంఅఉంతకిం
తికదీఏవడివంధకదుఅపరాజిఏణసపదిభఅవదాహరిణంకేణ కళంకసంఘాటి
పవింతంతి॥ ఛా॥ జానామిఆర్యపుత్రకీర్తికాంత్యాప్రతిస్పర్ధాంకృత్వా
పరాజితేనసాంప్రతంభగవతాహరిణాంకేన కళంకసంఘాటీప్రవిష్టేతి॥
సర్వే హసంతి॥ రా॥ స్మయతే॥ సీతా॥ రామంప్రతి॥ ప॥ సారంభసిరివంఛలఛ
ణభుఆపంళంధమథాఅళంఖోహుంవేల్లి అదుంధసింధుళహరీ గంభంఛఈ
సంభణి॥ కోగాఎదిణదెరహుణవణిణోఅంథారవంఖతరెసముంటతమిలి
కమండళమయూహుంగారగోరంజసం॥ ఛా॥ సారంభంశ్రీవత్సలాంఛనభుజాప
ర్యస్తమంథాచలక్షోభోద్వేల్లితదుగ్ధసింధులహరీగర్భచ్ఛవిసచ్ఛవిః। కోగా
యతినతేరఘూణాంపత్యురంధకారపటాంతరెసంతుట్యన్మృగాంకమండ

లమయూఖోద్గారగౌరంయశః॥౮౩॥ నేపథ్యే॥ దేవత్వర్యతాం-౹- సన్నిధ
త్తేభగవద్వసిష్ఠగృహీతోమంగళాభిషేకముహూర్తః ॥ రా॥ ఆకర్ణ్య-
కథమయోధ్యాయాః ప్రత్యనివృత్తోమారుతిరస్మాం స్త్వరయతి॥సీతా॥సహ
ర్షం కహంఅజణాణందణోతువరా వేది - తాభయవపుంఛఅఓణసమెఇణి
సంణిహిఅగఅణమగ్గేణగంచమ్హ॥ ఛా॥కథమంజనానందనస్త్వరయతి-త
ద్భగవత్పుష్పక అవనమమెదినీసన్నిహితగగనమార్గేణగచ్ఛామః-అథావ
లోక్యరామంప్రతి-అంఅఉంతకిఉణఎదతరుణజీమూదసామలేమహీవళ
ఎమహమమహాణవంవంధళక్ఖాంధుభర అణకిరణధవలవిఅజళతళంఖఅది॥
ఛా॥ఆర్యపుత్రకింపునరేతత్తరుణజీమూతశ్యామలేమహీవలయే మధుమ
థనవక్షస్థలకౌస్తుభరత్నకిరణస్తబకమివజ్వలల్లక్ష్యతే॥రా॥దృష్ట్వా-విభీ
షణంప్రతి॥ప॥ తత్కటంకలిఖితార్కమండలపారిచ్ఛలతర్కణ కదంబభాసు
రం। శిల్పిశాలమివవిశ్వకర్మణఃకింవిభాతిమృగతృష్ణికామయం॥౮౪॥ విభీ॥
సఏషరోహణాచలః ॥ ప ॥ జ్యేష్ఠామూలీయయాత్రాసరభసకరభీకాం
క్ష్యకాంతారవర్త్మా దూరేపిజ్యోతిరర్ణోరపలపతిమరుజ్జాజ్వలజ్జాంగల
శ్రీః । విష్వగ్ద్రీచీభిరస్మిన్నిబిడముడుపతేః కాంతిభిఃప్రస్నువానాః ఫేనా
యంతేనిజోష్మక్వథనభరనదద్బుద్బుదాశ్చంద్రకాంతాః॥ ౮౫ ॥ సర్వేపి
మానావరోహణంనాటయంతి॥ రా॥విలోక్య-సీతాంప్రతి॥దేవిదక్షిణేన॥ప॥
సింహళద్వీపమంభోధిసముద్భవమివోత్పలం । మాణిక్యాచలకింజల్కర
మణీయముదీక్ష్యతే ॥ ౮౬ ॥ సీతా ॥ జంసింహళసకుసుమసంకాసోఅగంధి
అహంసఒచరఇ॥ఛా॥యస్మిన్కాశకుసుమసంకాశఃఅగస్త్యహంసశ్చరతి॥
రా॥ స్మిత్వా॥ఆమ- మైథిలి- ౹- ఇహైవరోహణగిరేరుపత్యకాయాంద్వి
తీయమాయతనమునేః లోపాముద్రావల్లభస్య- తథాహి - సతత్రభ
వాన్॥ప॥ బృహత్త్వాత్రపారిప్త్వావితతజలమంభోధిముదరేదధావీషత్వా
నంకిలకలశజన్మాకులపతిః ।యమారభ్యవింధ్యాచలశిఖరశోభైకభిషజం
వివస్వాన్నాశ్వీనంగగనమధిరోహన్కలయతి ॥ ౮౭॥ అపిచ॥ప॥ నివీతేయే
నాబ్ధౌస్తిమితగురుభిఃపక్షపటలైఃప్రయత్నాదుడ్డీయప్రతి పదమపవ్యస్త

పతితాః॥ విశంతః కాళీరంవివరమశరణ్యాశ్శిఖరిణః తుణంధృష్టా స్తస్యస్తుతి షునగిరాంసాహసరసః॥ ౮౭॥ అపిచాత్ర - శృంగారసార్వభౌమస్య రత్నసింహాసనే సింహళనామ్ని ప్రదోషారంభేషు॥ ప॥ ఉదేవ్యత్పీయూష ద్యుతికిరణసాంద్రాశ్మశిమణిస్థలీనాంపంథానో ఘనచరణలాక్షారసభృతః॥ చకోరైరుడ్డీనైర్ఘటితకృతశంకాః ప్రతిపదంపరాంచస్సంచారానవిన యవతీనాంవివృణతే ॥ ౮౮ ॥ అన్యతోదర్శయన్ - ఇయమితోమౌక్తికీ యానామాభారస్తాపశ్రీపర్ణీ ॥ ప॥ శుక్తిశాగర్భసంబంధస్తంభితాస్తోయ బిందవః॥ భ్రియంతిసుభ్రువామంకాదంగమస్యాః ప్రసూతయః॥౯౦॥ ప॥ యువతిషుచభోగకర్మభిరుద్భూతైర్మౌక్తికసంపుటధృతాని ।దధతీహతామ్ర వర్ణ్యాస్థిరకరకాభావమంభాంసి॥౯౧ ॥ సీ ॥ అంఅఉంతజేంతెంతిదేంఖణ మేంతఏణభఅవదోసాఅకంసభాఈరహీఎపంఖవాదో-పేంమసం వంస ణింసదోఉణసహఅసంవంగమోంతిఆభళణరమణిఆపతమపంణీఎ ఎంవ వంణిఅది॥భా॥ ఆర్యపుత్ర జ్యేష్ఠేతిదాక్షిణ్యమాత్రేణ భగవతస్సాగరస్య భాగీరథ్యాఃపత్యుః పాతః- ప్రేమసర్వస్వనివ్యందః పునస్సహజసర్వాంగ మౌక్తికాభరణరమణీయాయాంతామ్రపర్ణ్యామేవవర్ణ్యతే॥ రా॥ విలోక్యవిహస్యాన్యతోదర్శయన్॥ప॥ రమయతివలయాచలోయమస్మానుపన మతావవనేనమాసినీనాం। దయితవినయనాటసాక్షిణీభిస్సఖలుసఖీభిరదుష్కరః ప్రబోధః॥ ౯౨॥ల ॥ అగ్రతోదర్శయన్॥ప॥ స్వపాణిపాత్రీగ్భాగ ప్రచలవితతోత్తానసలిలస్వయంక్లిష్టోత్తానస్య త్రిమినివహాలగ్నామివపృణాం। దధానస్యాపీతోధృతజలనిధే రేతదపరంపురోలోపాముద్రాసహచరమునేరాశ్రమపదం॥౯౩॥ ప॥ చతురుదధిపానచేష్టాదృష్టపిపాసే మునావుదయమానే। పాయయితుమివాత్మానంపిబోధ్యసజ్జీభవంత్యాపః॥౯౪॥ సుగ్రీవః॥ సస్మితం॥ప॥ సప్తభిరంభోనిధిభిర్విహితాపోశానకర్మణి మునీంద్రే। భక్తంమన్యానికిమపిచకంపిరేసప్తభువనాని॥ ౯౫ ॥ సర్వతోవలోక్యసహర్షాద్భుతం - అహో ఆచిరేణాద్యచతుర్దశలోకైకదండధారేధర్మాధికారిణి రామదేవే దండకారణ్యగృహమేధినాం తపోధనానామృద్ధయః॥ రా ॥ సలజ్జస్మితం- విమానవేగంనాటయిత్వా కేనసహర్షాద్భుతం- కథం

హిహిరణ్యహరిణపిహారశాంతారస్థలీనాముపరి ప్రతిష్ఠామహే॥సుగ్రీవః॥
సోపహాసం- ఇయంసామారీచశరీరోపహారరక్షితాత్మనోదశకంఠస్యకప
టభిక్షువిడంబనాడంబరైకకర్మజ్ఞా పంచవటీ-సాదరంచ॥ ప॥ విశ్వామిత్ర
మఖద్విషేచవపుషాచితే్రణపత్యుర్ముఖాదప్యాకృష్టవిదేహ రాజతనయా
నేత్రారవిందాయచ। మారీచాయనమోనమః కిమపరం యస్మైకులేరత్న
సాంద్వావారౌవిభునాపిదాశరథినాచక్రేతతజ్యంధనుః ౯౬॥ సీతా॥లజ్జ
తే॥ రా॥ ప్రస్రవణాచలందర్శయన్- సీతామపవార్యదేవి॥ ప॥ నక్తంర
త్నమయూఖపాటవమిళత్కోలకోలాహలత్రస్యత్కౌశికముక్తకంద
రతమాస్సోయంగిరిస్మర్యతే । యత్రకృష్ణకుచాంశుకే మయిరుషావ
స్త్రాయపత్రాణితేచిన్వంత్యావనదేవతాస్తరుదళాన్యుచ్చైర్వ్యధుః క్షా
తుకాత్॥ ౯౭॥ సీతాస్మయమానాకపోతకంకృత్వా- భఅవదీఓజణంతా
ణదేవదాఓఎసాఓపరిచారిఆజాణఈపణమది॥ భా॥ భగవత్యోజనస్థానదేవ
తాఏషావఃపరిచారికాజానకీప్రణమతి॥ రా॥ అన్యతోదర్శయన్ దేవి- వంద
స్వగోదావరీంభగవతీమితః- జనాంతికం॥ ప॥ ఏతస్యాఃపులినోపకంఠఫలి
నీకుంజోదరేషుస్రజంకృత్వాకింశుకకోరకైరకరజక్రీడాసహిష్ణుస్తనే।
దత్వావక్షసితేమయిప్రహసతిప్రాజ్యాపరాధేతదాకౌమారవ్రతభంగ
రోషితమపిస్మేరంతవాసీన్ముఖం॥ ౯౮॥ సీ॥ సలజ్జస్మితం-ముఖమవనమ
యంతీచగోదావరీంప్రణమతి॥ రా॥ పరివృత్యప్రేక్షితకేనసఖేదం- దేవి॥ ప॥
అస్మిన్మాల్యవతస్తటీపరిసరేకాదంబినీడంబరస్సంస్థూలంకరణో మమా
శ్రుపయసామాసీదవర్షన్నపి । యద్ధారాలులితైర్నశాఖిభిరపిత్వత్పాలి
తైర్గ్రాంతథాదృష్ట్వాకందళితంచకేకిభిరపిప్రారంభిసంగీతకం॥ ౯౯॥ సీ॥
మన్యూత్పీడగద్గదకంఠగ్రంథిలస్వరాపుష్పకంప్రతి- విమాణరాఅపసీద
సీసప్పి- ణదళిఅంఏవ్వవంజమఅంమేహిఅఅం- తహావిఉవరేహిజహఏసాఅద
ండఆరణ్ణంరిఖోళి॥ భా॥ విమానరాజప్రసీదసీతాస్మి-నదళితమేవవజ్ర
మయంమేహృదయం-తథాపిత్వరయయథాఏషాఅంతరీయతే దండకార
ణ్యరింఖోళి॥ రా॥ విమానవేగంనాటితకేనసీతాంప్రతి- ఇదమగ్రేమహారా
ష్ట్రమండలైకమండనంకుండినంనామనగరం-ఇహహి॥ ప॥ అనన్యతుల్యశ్రీ

గ్మలయగిరిజన్మాయమనిలోఽపిపీయ స్వేదాంబుస్మరమకరసంభుక్తవిభవం।
విదర్భీణాంభూరిప్రియ జనపరీరంభరభసప్రసంగాదంగానిద్విగుణపుళక
స్రింజితనుతే॥౧౦౦॥ కించ॥ప॥బిభ్రతీం కైశికీవృత్తిసారభోద్గారిణీర్గిరః।
దూరాధ్వానోఽపికవయో యస్యారీతిముపాసతే॥౧౦౧॥విభీ॥ దక్షిణతోద
ర్శయన్ ప్రణమ్య తామయమాంధ్రవిషయలక్ష్మ్యాస్సప్తగోదావరీ హారక
లా పైకనాయకో భగవాన్ భీమేశ్వరః-తథాహి॥ ప॥ తత్తాలారభటీవి
జృంభణ పరిత్రాసాదివభ్రశ్యతా వామార్ధేన తదేకశేషచరణంబిభ్రద్వ
పుర్భైరవం । తుల్యంచాస్థిభుజంగభూషణమసౌభోగీంద్రకంకాళకైర్బి
భ్రాణఃపరమేశ్వరోవిజయతేకల్పాంతకర్మాంతికః॥ ౧౦౨॥ రా॥ కృతాం
జలిః॥ ప ॥ నృత్తారంభరసత్రసద్గిరిసుతారిక్తార్ధసంపూర్తయేనిర్వ్యూఢ
భ్రమవిభ్రమాయజగతామీశాయతుభ్యంనమః।యశ్చూడాభుజగేశ్వర
ప్రభృతిభిస్తాదృగ్భ్రమంతీర్దిశః పశ్యద్భిర్ఘనఘూర్ణమాన వదనైశ్శ్రాం
తోఽపినశ్రద్దధే॥౧౦౩॥ అపిచ॥ ప॥ క్రీడానటస్య ప్రళయాంధకారైః కం
ఠేఽపితేనవనీలకంఠః। పృథక్కటీబంధంపృథగుత్తమాంగం నృత్తంభయాద్రై
క్షితకాళరాత్రిః ॥ ౧౦౪ ॥ సర్వేనమంతి॥రామః॥ అన్యతోదర్శయన్-
ద్రావిడమండలమౌళిమాణిక్యస్తబకమిదంచ కాంచీనామధేయమాయత
నంమీనకేతనస్య॥సీతామపవార్య॥ఇహహి॥ ప ॥ స్వేదలవపిచ్ఛిలాభిస్త
నుభిర్యూనాంశ్లథప్రియాశ్లేషం । విపులంపుళకశలాకాపటలంఝటితిప్ర
తికరోతి॥ ౧౦౫॥ అపిచాత్ర॥ప॥ అభిముఖపతయాళుభిర్లలాటశ్రమసలి
లైరవధూతపత్త్రలేఖః । కథయతిపురుషాయితం వధూనాంమృదితహిమ
ద్యుతినిర్మలఃకపోలః॥౧౦౬॥ సుగ్రీవః॥అన్యతోదర్శయన్- ఇయమిహశృం
గారదేవతాగర్భగృహమవంతీవిషయసీమంతమౌక్తికముజ్జయినీనామరా
జధానీ॥ప॥ కమితురభిసృత్వరీణాంగౌరాంగీణామిహేందుగౌరీషు । ఉడ్డ
యమానానామివరజనీషుపరంసమీక్ష్యతేచ్ఛాయా॥౧౦౭॥ అపిచ॥ప॥ అ
ధస్థాత్సౌధానామిహహిచరతామిందుకిరణాన్ ఘనోదంచచ్చంచూపుటని
హితనేత్రాయువతయః। చకోరాణాంజ్యోత్స్నారసకుతుపకౌతూహల
భృతాముదీత్యంతెనశ్యత్తిమిరవిశదాభోగముదరం॥౧౦౮॥అపిచ॥ ప॥ఇ
హాయునతివదనకాంతిభిరాప్యాయితతుందపరిమృజశ్శైతె । భుక్త్వావభుక్త

హిమరుచిమరీచిరంతఃపురచరచకోరః॥ ౧౦౯॥ ఇహైవాళకాయాః శా
ఖానగరగౌరవభాజిత్రిపురదహనాధిష్ఠానే ప్రతిష్ఠితో భగవాన్మహాకాళ
నాథః-అయంహి॥ప॥ఉద్దామభ్రమివేగవిస్తృతజటావల్లీప్రణాళీపతత్స్వ
ర్గంగాజలదండికావలయితం నిర్మాయతత్పంజరం । సంఖ్యాతివ్యద్భుజ
దండపతత్పటలద్వంద్వేన హంసాయితస్త్రైలోక్యవ్యయనాటికానవనటః
స్వామీజగత్త్రాయతాం॥౧౧౦॥ రా॥ ప్రాం-జలిః॥ప॥ నమస్తుభ్యం దేవా
సురమకుటమాణిక్యకిరణప్రణాళీసంభేదస్నపితచరణాయస్మరజితే । మ
హాకల్పస్వాహాకృతభువనదర్పేపినయనే నిరోద్ధంభాయస్తత్త్రిసవమి
వకామంహుతవతే॥౧౧౧॥ కించ॥ప॥ వేగాదగాదేవతవత్రినేత్రయుగ్మే
తరస్మిన్నయనాత్కృశానుః।కామేతుసమ్మోహనశస్త్రహస్తేస్వాహామ
నుధ్యాయచిరంజహోభూత్ ॥౧౧౨॥సర్వేనమస్యంతి॥ సీతా॥విహస్య॥అం
అఉంతతంతభవదోససిసీహదంస కబళిఅవఉందసలోఅంసవి ణవలా
యిదాకిబుభుంఖా॥ ఛా॥ ఆర్యపుత్రతత్రభవతశ్శశిశేఖరస్యకబళితవతు
ర్దశలోకస్యాపినపలాయితాకింబుభుక్షా॥ జేణణవణీదంఅ వఅణోవిభఅవ
లలాడహుతవహాగాసీకిఓ॥ఛా॥యేననవనీతమివవదనోపిభగవాన్లలాట
హుతవహాగ్రాసీకృతః-సర్వేహసంతి-సవిమర్శం॥రా॥అస్యహిపురాభగ
వతః॥ప॥బాణీభూతపురాణపూరుషధృతిప్రత్యాశయాధావితేవిదాత్రీతను
ణజాశుశుక్షణికణక్లాంతేశకుంతేశ్వరేనమ్రీభూయభుజంగపుంగవగుణ
వ్యాకృష్టబాణాసనత్రుట్యత్త్రిపురదుర్గావిజయతే సంధానసీమా
శ్రమః॥౧౧౩॥ అన్యతోదర్శయన్-ఇయంచఖలదరీనరేంద్రసాధారణా
గ్ర మహిషీమాహిష్మతీనామచేదిమండలమండనమ్మాలానగరీ॥ ఇహహి॥
ప॥ఆశ్లేషచుంబనరతోత్సవకౌతుకాదిక్రీడాదురోదరపణప్రతిభూరనంగః।
భోగస్సుయస్యహిజయేచపరాజయేచయూనాంమన స్తదపివాంఛతిజేతుమే
వ॥౧౧౪॥ విమానవేగంనాటిత కేన॥ ప॥ దేవ్యాభూమేర్మృగమదమయం
మండనంసిద్ధసింధోస్సధ్రీచీయంజయతియమునాయాతపైకాగ్రవృత్తిః।
పిత్రోర్మాతుర్వా దివపితృపతేర్భ్రాతురాద్భిన్యహాస్తాదస్తాపాయంగమ
యతిపితుర్మండలంభాస్కరస్య॥౧౧౫॥ ల॥ దూరమంగుళ్యానిర్దిశన్॥ప॥
త్రిపురహరకిరీటక్రీడతైః ప్రీణయద్భిర్భువనమమృతభానోర్బాలమిత్రైః

పయోభిః । పవనసుతచితాయాః పావనీతోయరాశేరియమియమముష్య
శ్రీజాహ్నవీనిహ్నుతేనః॥౧౧౬॥ రా॥ సహర్షం॥ ప॥ గౌరీవిభజ్యమా
నార్ధసంకీర్ణేహరమూర్ధని। అంబద్విగుణగంభీరే భాగీరథినమోస్తుతే॥౧౧౭
సీతాంప్రతి-వందస్వదేవి। ప॥ దేవస్యాంబుజసంభవస్యభవనాదంభోధి
మాగాముకాసేయంవహాళివిభూషణంభగవతోభర్గస్యభాగీరథీ । ఉద్యా
తానవహాయవిగ్రహమిహాస్రోతఃప్రతీపానపిస్రోతస్తీవ్రతరత్వరాగమ
యతిద్రాగ్బ్రహ్మలోకంజనాన్॥౧౧౮॥సీతా॥ కృతాంజలిః- దేవిణిఅసోం
తసింఖళాసందాణిఅంతిహువణెసుందాఇణివందీఅసి॥ఛా॥ దేవినిజస్రోతశ్శృం
ఖలాసందానితత్రిభువనేమందాకినివంద్యసే- సర్వేనమస్యంతి॥౪॥ అన్య
తోదర్శయన్॥ ప॥ ధనాధినాథప్రణయానురోధాదభగ్నకైలాసనికేతన
స్య। దేవస్యకల్పాంతకపాలపాణేఃవారాణసీనామపురీపురస్తాత్॥౧౧౯
రా॥ సహర్షమవలోక్య॥ ప॥ ప్లవమానైరపారోయంజన్తైస్సంసారసాగ
రః। ద్వీపేవారాణసీనామ్నివిశ్రాంతైరిహతీర్యతే।౧౨౦ ॥ అపిచైనాంని
త్యమధ్యాస్తేభగవాన్భీమేశ్వరః॥ ప ॥ కంఠచ్ఛాయనిపీతపన్నగఫణార
త్నైఘమాత్రస్థితౌహారె నిర్భయపార్వతీ భుజలతాబంధోల్లసత్కంధ
రః। తత్సర్వాంగవిరామవామనతరైరేకస్వరైస్సామగంబిభ్రద్బ్రహ్మ
శిరశ్శివాయజగతామేణాంకచూడామణిః॥౧౨౧॥ అన్యతోదర్శయన్॥ సీ
తాంప్రతి- దేవిదృశ్యతామితః॥ ప॥ నవోన్మీలన్మౌర్వీకిణనికరకార్కశ్యస
దయంప్రవృత్తేనుత్పాణౌకిముపినిబిడంపీడయతితే । కృతార్థోఽయత్రా
యంసమజనికరస్సైషపురతఃపురీపూర్వేషాంతేనయనమియమానందయ
తినః॥ ౧౨౨॥ సీతాసస్మితానురాగంసాచీకృతాక్షీరామంపశ్యతీ- పురీం
ప్రతి- అంబమిహిళేవందీఆసి-గురుఅణేవందణంమేవింణవేహి॥ఛా॥అంబమిథిలే
వంద్యసే-గురుజనేవందనంమేవిజ్ఞాపయ॥రా॥సుగ్రీవవిభీషణౌప్రతి-వయ
స్యౌ- ఇయంసా జానకీంప్రజాయమానాయా భగవత్యా భూమేరరిష్ట
మందిరంమిథిలానామనగరీ॥సుగ్రీవవిభీషణౌ॥ సానురాగం-అత్రభగవతః
పార్వతీజీవితేశ్వరస్యధనురంతేవాసినావజగవభార్గవాభవతోభంజతః
సహపాంసుక్రీడాదీర్ఘసఖీయంవీరలక్ష్మ్యాః॥ రా॥ సలజ్జస్మితమన్యతో
దర్శయన్ - ఇయంపురస్తాచ్చంపానామగౌడానాంవినయమధురశ్శృంగా

రవిభ్రమరమణీయామకరకేతుకుమారవ్రతచర్యాతపోవనమివరాజధా
నీఃసీతామపవార్య॥ ఇహహి॥ప॥రోమాంచోచ్ఛ్వసదంగసంధినిబిడైరా
లింగనైర్యామినీం శేషీకృత్యవివృణ్వతేనిజరహశ్చాతుర్యమేణీదృశః। య
ష్టిః స్థేసపదిప్రదీపముకులేదగ్ధ్వాదశావల్లికాం తైలేషుజ్వలతి స్తృణాతి
వసుధాంయన్నాభిదఘ్నంతమః॥౧౨౩॥ ల॥ అన్యతోదర్శయన్- ఏతేభ
గవత్యాభూమిదేవానాంమూలాయతనమంతర్వేదీంపూర్వేణకృష్ణాగరు
మలయజమయమంగరాగమన్యోన్యస్య కుర్వాణే కళిందకన్యామందాకి
న్యౌ సంగచ్ఛేతే॥ప॥ హిమాలయోత్సంగచిరాధివాసతోజడేవపాండుః
ప్రతిభాతిజాహ్నవీ। నిదాఘభానోఃపితురంకలాళనాత్ప్రతేవకాళీయ
మునాపిదృశ్యతే॥౧౨౪॥ విభావ్యచ॥ ప॥ బలిద్విషఃపాదనఖాంశురాజిభి
స్స్వరారిమాళింమరీచివీచిభిః। హిమాద్రినిష్యందరసైఃపదేవదేవివర్ధతే
వైబుధసైంధవీరుచిః॥౧౨౫॥ అపిచ॥ ప॥ ప్రయాగస్సర్వతీర్థేభ్యస్తీర్థము
చ్చైస్తరామయం। సంసారస్యపరంపారమిహస్థైరవలోక్యతే॥ ౧౨౬॥స
త్యమేవప్రయాగోయం మోక్షద్వారముదీర్యతే। దేవ్యాయత్రాభితోగం
గాయమునేవహాతశ్శ్రియం॥౧౨౭॥సీతాంప్రతిప్రణమ్యతామితి॥ప॥శ్యా
మోనామవటస్సోయమేతస్యాద్భుతకర్మణః। ఛాయామప్యధివాస్తవ్యైః
పరంజ్యోతిర్నిషేవ్యతే॥౧౨౮॥సర్వేనమస్యంతి॥రామః॥విమానవేగంనా
టితకేనసహావర్ణం॥ ప॥ యూపాంకురప్రకరదంతురతీరలేఖాసంఖ్యాయ
మానమనుసంతతిసప్తతంతుః। ఇక్ష్వాకురాజమహిషీపదపట్టలక్ష్మీర్దేవ్యా
భువోభగవతీసరయూరియంనః॥౧౨౯॥ఇయంచభగవత్యయోధ్యా॥ ప॥
గగనగతాస్మదీక్షణకుతూహలోత్తానపృథులనిష్పందైః। ఉన్నాళస్థలకమ
లయవనమివజనలోచనైః క్రియతే॥౧౩౦॥సర్వేప్రణమంతి-సుగ్రీవవిభీష
ణౌనిర్వర్ణ్య॥ప॥ వృంతైరివక్రతుసహస్రభువాంఫలానామాలోక్యయూ
పనికరైర్మధురామయోధ్యాం। రాజ్ఞామిహప్రభవతాంచవిచింత్యసిద్ధిం
దేవశ్శచీసహచరోపినరోచతేనః॥౧౩౧॥రా॥తౌ ప్రతి-వయస్యౌ॥ ప॥తా
దృశాఃపార్గజాయంత రాజానో యదిహాన్వయే। తద్వసిష్ఠచరోపైరం
దార్భిర్బార్హస్పత్యస్యవైభవం॥౧౩౨॥ పురోవలోక్యసహావర్ణం -కథంస
ఏవాయంభగవాన్- ఉపకల్పితాస్మదభిషేకసంభారోభరతశత్రుఘ్నౌ

భ్యాంసహవసిష్ఠోమాంప్రతీక్షమాణస్తిష్ఠతి-పుష్పకంప్రతి-విమానరాజఅ
వతీర్య తాంకమస్థకుటోపకార్యాయాం-సర్వేవిమానావతరణంనాటయం
తి- తతఃప్రవిశతిపటాక్షేపేణవసిష్ఠోభరతశత్రుఘ్నాచవత్సా॥వ॥ చక్రే
లంకేశ్వరపరిభవచ్ఛేదసప్ణాతదోష్ణాయద్వత్సేన త్రిజగదగుజంతన్నచిత్రీ
యతేనః। బాలేనాజావిగళితవతోవీర్యనిర్యాసరాశేర్యత్పిణ్యాకస్సముని
రమునానిర్జితోజామదగ్న్యః ॥ ౧౩౩ ॥ రామమవలోక్యసహర్షం॥వ॥
భల్లావలూనదశకంధరకంఠపీఠసీమాసమాప్తభుజవిక్రమకర్మకాండః। ది
ష్ట్యాజగద్విలయమాంగళికైర్యశోభిస్సోయంపునర్నయనవర్త్మని రామభ
ద్రః॥౧౩౪॥ రా॥ ససంభ్రమముపసృత్య - వసిష్ఠస్యపాదావుపగృహ్య॥
వ॥ రఘుబ్రహ్మక్రియాచార్యంపురాణబ్రహ్మవాదినం। బ్రహ్మర్షింబ్ర
హ్మజన్మానమేవరామోభివాదయే॥౧౩౫॥ వసిష్ఠః॥ రామమాలింగ్య-వ
త్సరామభద్రకాతుభ్యమాశీః॥వ॥ ఆధాయప్రతిపక్షకీర్తినివహంబ్రహ్మాం
డమూషాంతరేనిర్విఘ్నంధమతానితాంతముదితైస్స్వైరేవ తేజోగ్నిభిః।
తత్త్వాదృక్పుటపాకశోధితమివప్రాప్తంగుణోత్కర్షిణా పిండస్థంచ మ
హత్తరంచభవతానిఃశ్రేయసంయశః॥ ౧౩౬॥ కించ॥ వ ॥ త్రిజగదంగ
ణలంఘనజాంగరైస్తవయశోభిరతీవపవిత్రితాః। ప్రథమపార్థివపుంగవ
కీర్తయోపిబుధసింధుజలైరివసింధవః॥ ౧౩౭॥వ ॥ జగదాలోకధారేయా
సూర్యాచంద్రమసావివ । పుత్రౌగోత్రస్యగోప్తారౌజనయస్వభుజావి
వ॥ ౧౩౮॥ సీతామునింవందతే॥వసి॥ జనకవంశసువాసినివత్సేయువయో
స్సాధారణీమమాశిషముపోచామః॥సీతా॥ సహర్షం-అహ్మొమ్మ ణింసా
వంతఅ మేఅంఅఉంతంసఘురిణింతణభవింసది॥ఛా॥అహ్మాని స్సాపత్న్య
కాంమేఆర్యపుత్రస్యగృహిణీత్వంభవిష్యతి॥ల॥సగరగోత్రగురోర్మైత్రా
వరుణేసౌమిత్రిరభివాదయతే॥ వసి ॥ వత్సలక్ష్మణఆశిషాంవిషయమతి
క్రాన్తోవర్తసే॥వ॥ వీరమింద్రజితంజిత్వాదిష్ట్యావర్ధయతోజగత్। అభవ
ద్రక్షణీయస్తేగీర్వాణగ్రామణీరపి॥౧౩౯॥ వ ॥ తథాపియాయంసర్వే
పిద్వౌద్వౌజనయతాత్మజౌ।మైరాదిరాజవంశోయమష్టశాఖఃప్రరోక్ష్యతి॥
౧౪౦ ॥ రా ॥ సహర్షం కృతాంజలిః-భగవన్ననుగృహీతమిత్యావయకు
లం-భరతోరాజ్యంప్రతి- ఆర్యశూన్యభవనప్రతిష్ఠైకరత్నపాదాతిగ్ధరతః

ప్రణమతి॥ రా॥ సహర్షమాలింగ్య- వత్స భరత॥ వ॥ ఆత్మానమిందుకర
మేదురచంద్రకాంతస్తంభోజ్జ్వలం వితర మే హృది నిర్వృణోమి। నభ్రాతృ
సంగమసుఖాసికయా జహాతి విష్ణోస్స కౌస్తుభమురశ్చపలాపి లక్ష్మీః॥ ౧౪౧॥
భరతః॥ సీతాం ప్రణమతి॥ సీ॥ వంచభరదఉంణకరకిరణణిఉరుంబచుంబిదక
మలవిఅవిఆసదథ॥ ఛా॥ వత్సభరత ఉష్ణకరకిరణనికురుంబచుంబితకమలమి
వవికాసం ధేహి॥ ల॥ భరతం నమతి॥ భర॥ వ॥ వత్స లక్ష్మణ సోత్కంఠం దిరాత్ప
రిరభస్వ మాం। శ్రద్ధాళుర్భ్రాతృసంగేషు చందనేష్వప్యరోచకీ॥ ౧౪౨॥
నిర్భరం చ పరిరభ్య- హంత రఘువంశస్తంభాకయూపదండేన లక్ష్మణబాహు
నా పరిరభ్యమాణశ్శిరేణ శీతలీకృతోస్మి। వ॥ ఇందోః కలాకలాపేన పర్వక్ర
మనివేశినా। సర్వదుఃఖాపనోదాయ సోదరాణాం కృతా భుజాః॥ ౧౪౩॥ శ
త్రుఘ్నః॥ ఆర్యపాదుకాభృత్యానుభృత్యః ప్రణమతి॥ రా॥ గాఢమాలింగ్య
కథమావృత్త్యా లక్ష్మణమనుభవామి- అపవార్య- సీతావైదగ్ధ్యమయ॥ వ॥ ఏ
తత్తదేవముఖమాత్రతచంద్రబింబసంవాదరూకమవలోకయ లక్ష్మణస్య।
గీర్వాణవారణకరార్గళకర్కశౌ మాం తావేవ లక్ష్మణభుజౌ తు పరిష్వజే
తే॥ ౧౪౪॥ శత్రుఘ్నః॥ సీతాం ప్రణమతి॥ సీతా॥ వంచసంతల్లోఅసకుం
ధరణగోరవం ళేహిచరిదేహి విళంఖణసరిసో హోహి వంచసంతుంఘణ
అంజజణోకహి॥ ఛా॥ వత్స సప్తలోకశంకూద్ధరణగౌరవవద్భిశ్చరితైరపిల
క్ష్మణసదృశో భవ- వత్స శత్రుఘ్న ఆర్యజనః కుత్ర॥ శత్రు॥ కృతమంగళోప
చారామధ్యమాంబాభవతీం ప్రేక్షతే- ఉపసృత్య- లక్ష్మణం ప్రణమతి॥ ల॥
సహర్షమాలింగ్య దిష్ట్యా దీర్ఘాయుషి త్వయి దీప్యమానే వయమేకాకినం భ
రతం పరిత్యజ్య గతాః॥ రా॥ మునిం ప్రతి- ఏతౌ లంకాకిష్కింధయోరధిపతీ వి
భీషణసుగ్రీవౌ భగవంతం ప్రణమతః॥ వసి॥ వికర్తనకులకీర్తిమాలాతోర
ణస్తంభావిమౌ భూయాస్తాం॥ రా॥ భరతం ప్రతి- వందస్వ మహాత్మానా వే
తౌ పౌలస్త్యసావిత్రౌ- భరతశత్రుఘ్నౌ విభీషణసుగ్రీవౌ చ యథోచిత
మాచరతః॥ వసి॥ సహర్షం- దిష్ట్యా చతుర్దశభిః పరివత్సరైః పునస్సముద
యమానందశరథకుటుంబమీక్షామహే- సవిమర్శస్మితం॥ వ॥ జేతారం ద
శకంధరస్య జితవానేవార్జునం భార్గవ స్తం ధామోయది కాకపక్షధరస్త

త్పూరితేయం కథా । ఊర్ధ్వం కల్పయతస్తు బాలచరితాత్తత్తత్క్రియా
గౌరవాదన్యేయం కవితా కథాపి జగతస్తోషాయ వర్తిష్యతే ॥ ౧౪౫॥ రా
మం ప్రతి॥ వత్స మాంగళికలగ్నమతిక్రామతి॥ ప॥ తదిదం రఘుసింహానాం
సింహాసనమలంకురు । రాజన్వంతః ప్రతన్వంతు ముదముత్తరకోసలాః॥
౧౪౬॥ రా॥ తథాకరోతి - వసిష్ఠో మంత్రపూతాభిరద్భిరభిషించతి- అ
న్యే తూష్ణీమభిషించంతి- అన్యే తూచ్చావచమభిషేకం నాటయిత్వా పం
చాంగచుంబితభూమయః ప్రణమంతి- నేపథ్యే మంగళగీతం నాందీవాద్యా
దీని చ॥ వసి॥ సహర్షం- వత్స రామభద్ర సంప్రతీచ్ఛ॥ ప॥ ఉదయదుదయం
ధర్మస్కంధం ధురం త్వయి బిభ్రతి క్వను పరిభవో దృష్టో దృష్టౌ ప్రజాః పరిచి
న్వతే। అపి ఖలు యథా జీవాత్మానః ప్రభోః పరమాత్మనో దిశి దిశి దిశామష్టౌ
నాథాః తథైవ విధేయకాః॥ ౧౪౭॥ రా॥ లజ్జతే విభీషణః॥ కృతాంజలిః- జా
నుభ్యాం ప్రణిపత్య- దేవ॥ ప॥ లంకా చ పుష్పకమిదం చ విమానమార్యయ
త్యైశ్వరాదపహృతం దశకంధరేణ । ఏకాం భవాననితమహ్యమభేదమస్య
దాజ్ఞాపయ దుహితము పైతు నిధిం నిధీనాం॥ ౧౪౮॥ రామో వసిష్ఠేనానుజ్ఞా
తః పుష్పకం ప్రతి- విమానరాజ ప్రథమస్వామినం ప్రథమపౌలస్త్యముపతి
ష్ఠస్వ॥ వసి॥ సహర్షం- రామభద్ర కింతే భూయః ప్రియముపకరోమి॥
రా॥ భగవన్నితః పరమపి ప్రియమస్తి॥ ప॥ తాతాజ్ఞామధిమౌళి మౌక్తికమ
ణిం కృత్వా మహాపోత్రిణో దంష్ట్రావింధ్య విలాసపత్రవకరీ దృష్టా భృశం
మేదినీ । సేతుర్దక్షిణపశ్చిమౌ జలనిధీ సీమంతయన్నిర్మితః కల్పాంతం చకృ
తం సమస్తమదశగ్రీవోపసర్గం జగత్ ॥ ౧౪౯ ॥ తథాపీదమస్తు భరతవా
క్యం॥ ప॥ సమున్మీలత్సూక్తిస్తబకమకరందైశ్శ్రవణయోరవిశ్రాన్త్యర్ధారా
స్సతతముపచిన్వంతు కవయః। నశబ్దబ్రహ్మైక్యం పరిమళమనాఘ్రాయ సుజ
నాః కవీనాం గంభీరే వచసి గుణదోషాన్ విచయతు॥ ౧౫౦॥ అపి చ॥ ప॥ దేవస్యా
త్మభువః కమండలుజలస్రోతాంసి మందాకినీగంగాభోగవతీమయాని పునతే
యావత్త్రిలోకీమిమాం। తావద్వీరయశోరసాయనమధుస్యందః కవీనా
మయం జాగర్తు శ్రుతిశష్కులీవలయితవ్యోమావగాహీపునః ॥ ౧౫౧॥
వసి॥ తథాస్తు ॥ రా ॥ లక్ష్మణం ప్రతి-ఏహ్యేహి మంత్రిణాం దర్శనాయేతి॥

ఇతి నిష్క్రాంతాస్సర్వే- ఇత్యనర్ఘరాఘవే- సప్తమోంకః॥

సమాప్తమిదం మౌద్గల్యాయనస్య భట్టమురారేః-

కృతిమ్వనర్ఘరాఘవం నామ నాటకం-

